

MB

187.912



VOLT EGYSZER EGY KATONAVÁROS

**VOLT EGYSZER
EGY KATONAVÁROS**

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Nagykanizsa

VOLT EGYSZER EGY KATONAVÁROS
1867—1997

Írták:

Büki Pálné, Halmos Ildikó, Harasztosi Vince,
Lovrencsics Lajos, Poprádi Zoltán, Temesvári Andor

*Az alkotóközösség köszönetet mond
a könyv megszületéséhez nyújtott szíves támogatásért:*
a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárának,
a Nagykanizsai Fegyveres Erők és Testületek Nyugállományúak Klubjának,
a Nagykanizsai Honvéd Kaszinónak,
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzatának,
a Nagykanizsai Thúry György Múzeumnak és
Zala megye Közgyűlésének.

Külön köszönet illese
az Oktatási Minisztériumot és
a Nagykanizsai Városvédő Egyesületet
a megjelenés feltételeinek megteremtéséért.

Nagykanizsa,
2002—2003

Szerkesztették:

Büki Pálné és Lovrencsics Lajos

ISBN 963 210 150 2

Kiadja:

Nagykanizsai Városvédő Egyesület

Felelős kiadó:

Lovrencsics Lajos



EGY VOLT KATONAVÁROS MÚLTJÁRA EMLÉKEZÜNK

A több mint 750 éves város mindig is elviselte a magyar történelem tragédiáit napjainkig. E város sokszor az értelmetlen politikai, az ország vezetői által át nem gondolt rossz döntések függvényében építkezett.

Városunk évszázadok óta élő település, Magyarország kapuja, Dél-Zalának több évszázad óta kereskedelmi, közlekedési és kulturális központja. Ősi magja Corrhudunum néven már a kelták alatt is lakott település volt.

Történetének legkorábbi részét homály fedi. Tárgyi emlékek bizonyítják, hogy a város mai területén kelták és rómaiak éltek. A jelenleg folyó régészeti kutatások minden bizonnyal feltárják a feltételezeten gazdag őskori múltját.

A nagy népvándorlás korában e településen át vezetett az út a Mura és Dráva folyók átkelőhelyeihez. A város mai nevével egy 1245-ben keletkezett oklevélben találkozhatunk először.

A település jelentősége a XIII. századtól nőtt, amikor a Kanizsai család IV. Bélát, Zsigmondot és V. Lászlót szolgálta kitartó hűséggel. Így került birtokukba az erősen mocsaras, de gazdaságilag mégis oly fontos terület.

Szigetvár eleste után Kanizsa királyi végvár lett, melynek híres kapitánya Thury György — aki jobbagysorból származott — örökre bevészte nevét a történelmünkbe. Mint legendás hírű várkapitány 1566 júliusában új fegyver, a petárda bevezetésével hódította vissza a várat a töröktől. A török 1600-tól 1690-ig tartja birtokában a várat, melyet Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér többször megkísérelt visszafoglalni, de a Habsburgok ebben a törekvésében nem segítették.

A védővár sorsa 1702-ben megpecsételődött, amikor királyi parancsra lerombolták. Ma már hiába kutatjuk, keressük és szeretnénk látni a régi várat, csak hajdani helye és néhány korabeli metszet alapján képzelhetjük el nagyságát. A szétrombolt vár köveit városépítésre használták fel, ebből építették Kanizsa város legszebb barokk épületeit, amelyek értékes műemlékeink. A város földrajzi helyzete kedvező, közlekedésejő, ami segítette a gyorsabb polgári fejlődést is.

A XVIII. században a céhes ipara, kereskedelme, mezőgazdasága — amelynek túlnyomó többsége nagybirtokosok kezében volt — alapozza meg erőteljesebben a városiasodást.

Az 1848—49-es szabadságharcban sokat szenvedett a város, Jellasics csapatai zsarolták, sarcolták Kanizsát. A Thury György Múzeum gazdag anyagot őriz a kanizsai polgárok és diákok 1848—49-es forradalmi tevékenységéről.

A XIX. század második felében a szabadságharc leverését követően a hetvenes évek elején viszonylag békésebb évtizedek virradnak a városra, és ez alapjául szolgált a gazdasági élet fejlődésének is. Az 1861-ben megépült Buda—Kanizsa vasútvonal már egyértelműen közlekedési és kereskedelmi gócponttá teszi Kanizsát. Az ország keleti, de nyugati részéből is kereskedők százai jelennek meg portékáikkal, és ennek alapján pezsgő élet indul meg. Állat- és termékvásárai messze földön híresek. Itália, Horvátország és Ausztria közelsége révén kialakult a tranzitforgalom, ami megalapozza az árucserét.

A lakosság létszáma 1828-ról 1900-ra megháromszorozódott, és elérte az 23 978 főt, ami egyértelműen már a város igazi szerepét, a város meglétét és egyben az országrész gazdasági és kulturális központját is jelzi.

A második világháború mérhetetlen anyagi és véráldozatot kívánt a várostól: közel négyezer lakosát deportálták és megölték.

A város gazdaságának gyorsütemű fellendülése az 1960-as évek elején indult meg újra. Az 1948—49-es államosított kisüzemeket felújították, bővítették, új iparágak honosodtak meg. Ekkor alakult a Kanizsa Bútorgyár, a Finommechanikai Vállalat, a Vasipari Vállalat, a Kanizsa Sörgyár, az olajipari üzemek és az üvegyár korszerű, modern termelése.

Úgy fejlődött ez a város, hogy közben megőrizte történelmi arculatát és szerkezetét, megerősítette, kiteljesítette hagyományait.

Nagykanizsa történelmi és műemlékekben a sorozatos pusztítások miatt szegény, de környezete — erdői, termálfürdői, sajátos városképe és parkjai — vonzóvá, érdekessé teszik.

A lakosság például ragaszkodik városához, nemcsak őrzi, hanem sok társadalmi munkával gazdagítja, szépíti is. Közvetlen környékét sokoldalúan alkalmassá tették a kikapcsolódásra, pihenésre, kirándulásra és sportolásra.

A több mint 757 éves város nemcsak a település lehetőségének megteremtésében jeleskedett, hanem ezzel együtt elviselte a magyar történelem tragédiáit telepítésétől napjainkig.

Aki figyelmesen lapoz ennek a városnak a múltjában, igazad ad nekem, amikor azt mondom, hogy Nagykanizsa kicsiben maga a történelem. Magyarország történelmi szerepet töltött be kelet és nyugat ütközőpontjain, úgy volt Kanizsa vára is országok kapuja évszázadokon keresztül. Magyarország vérzett a művelt nyugati országokért, kereszténységért és kultúráért, Nagykanizsa úgy vérzett Magyarország töröktől független részeiért és a Habsburg Birodalom ausztriai tartományaiért.

Magyarországnak akkor jöttek segítségére az európai hatalmak, ha a maguk érdekei forogtak veszélyben, máskor sorsára hagyták. Nagykanizsát is akkor erősítette, segítette, akkor védte meg az ország ereje, ha eleste vagy vesztesége az országra nézve jelentett veszedelmet. Nagykanizsa, önmagáért sohasem volt fontos az országló hatalmaknak.

A magyar életeri példája ez a város, mint ahogyan a népek között bizvást állíthatjuk a nemzeti életeri példájául a magyar történelmet. Az első világháborút követően a magyar haza testét megcsonkították, s ezzel majdnem halálos csapást mértek reá.

Nagykanizsa ezekben a szomorú időkben sem maradt le a fejlődésben. A hajdan virágzó kereskedelmi, ipari, gazdasági vonzásterületének elvesztésével, kicsinyben ugyanazt a kálváriát járta, mint a nemzet. S ahogyan az egész nemzet végsőig feszíti minden erejét új életlehetőségekért, úgy Nagykanizsa is minden energiáját azért vetette latba, hogy elveszített nagysága romjain újra felépüljön.

Történelmi és helyzeti adottságokból eredő küzdelem és megpróbáltatások kísérik ennek a városnak a fejlődését. Csoda-e tehát, hogy mindeddig nem jutott ideje és ambíciója arra, hogy részleteiben is felkutassa a távoli múltat.

Nagykanizsa a török idők után csak a 48-as időkben volt háborús hadszíntér, de a háborúvaljáró terhek viseléséből mindig kivette részét.

Nagykanizsa város tiszteli múltját, hiszen sorsa összefonódott a magyar történelemmel. Az utóbbi 15 évben a városvédő egyesület emléket állított Kossuth Lajosnak, gróf Széchenyi Istvánnak, gróf Batthyány Lajosnak és az aradi vértanúknak. Megépítette Kanizsa várának feltételezett kapuját, ami ma már egy komoly emlékhellyé vált. Tekintettel arra, hogy a város és az itt állomásozó katonaság ezer szállal kötődik egymáshoz, bizonyára széles érdeklődésre tarthat számot ez a legújabb helytörténeti kiadvány. Az elmúlt 15 évben az egyesület 5 kiadványában feldolgozta a 757 éves város különböző történeti részeit, amelyek közigazgatási, bírói, életviteli és különböző szokások megörökítését jelentette. Most örömmel vállalkoztunk arra, hogy e város katonai múltjával ismertessük meg az érdeklődőket, azzal a múlttal, amely — mint katonaság — lényeges befolyást gyakorolt a város gazdasági és kulturális életére egyaránt.

E történelmi várost ma már nagyon sokan ismerik. Az isten áldotta vidéknek mindene van, ami kívánatos, értékes lehet az ember előtt. Vannak kiterjedt szőlőhegyei, természeti szépségekben gazdag hamvas erdőkkel fedett tájai, madárdalos völgyei, vadvirágtól híres rétjei. Mi kanizsaiak büszkék vagyunk szeretett városunkra.

Éppen ezért szívünk minden melegével bocsájtjuk útjára Nagykanizsának hol felragyogó, hol szomorú, de mindig becsületes szándékkal e bonyolult, de sokszor

talán még nem is tisztázott a katonasággal összefüggő életét. Tesszük ezt azért is örömmel, hogy az ország lakossága is — akit érdekel — megismerhesse, hogy mit jelent számunkra e szó: Nagykanizsa.

Remélem, hogy olvasóink, akik ezt az anyagot forgatják ezzel is közelebb kerülnek városunk megismeréséhez és az idegeneknek, ha erre vezet útjuk és megállnak egy pillanatra megismerhetik történelmi múltunkat, fejlődésünket, csodálatos létesítményeinek és biztos vagyok benne, hogy nem távoznak üres kézzel.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KATONAVÁROS SZÜLETETT

A DUALIZMUS KORA

1867—1914

A katonaváros kialakulásának előzményei

Nagykanizsa a római út közelében évszázadok óta állomása volt az Adriai- és a Keleti-tengerrel, majd az osztrák tartományokkal, Béccsel, Budapesttel való kereskedelemnek. A XIX. század második felében kiépült vasutak a városnak fontos kereskedelmi előnyt, hadászatiilag pedig stratégiai státuszt jelentettek.

A kiegyezés utáni közigazgatást szabályozó törvények lehetővé tették egy „modern”, rendezett tanácsú város létrejöttét, működési feltételeit biztosították (1872). A város a lehetőségekkel jól sáfárkodott. Történetének legdinamikusabb fejlődése következett. Kialakult a gyáripára, fejlesztési tervekkel rendelkezett. Eljött az ideje, hogy a „rebellis” város több évtizedes gondjainak felszámolása elinduljon. Ilyen volt a város és a katonaság viszonyának tisztázása, az egyoldal terhek mérséklése.

A szabadságharc leverése után a Császári Főparancsnokság négy hadsereget irányított. Ebből a 3. hadsereg (Pest) jelentette Magyarország és Erdély működési területét. A lakosság több mint 2%-a tartozott a hadsereg kötelékébe. A magyar katonákat a birodalom legtávolabbi pontjain helyezték el. Nagykanizsán 1857-től a 48. gyalogezred parancsnoksága, 2. tábori zászlóalja — mint „helyőrség” teljesített szolgálatot. Elhelyezésük — kitartatásuk — csak gondot jelentett a városnak. Saját erőből fogdát, a Sipa-dombon puskaoros tornyot létesített (1863). A Zöldfa vendéglőben szállást biztosított, a tisztek részére lakásokat adott. 1850-ben 19 újonc kiállításra volt kivétel. Azt követték a katonák, katonalovak tartása. Mindez nagy terhet jelentett.

Volt eset, amikor a város 10-12 ezer fő lakosához viszonyítva 2-3000 katona állomásozott — gyakorlatozott — átmenetileg környékünkön. A kaszárnya-építések megvalósítása még váratott magára.

A honvédség felállítása

Egyre sürgetőbbé vált a kiegyezést követően a 48-as honvédszeme alapján a honvédség megszervezése. A lojális 48-asok szerepet kívántak vállalni az új honvédségben. Jó színterei voltak ennek az 1861-ben országosan megalakult honvédegyletek. A Nagykanizsa Hadastyán Egylet is aktív támogatója lett e törekvéseknek. Zászlaját a Thúry György Múzeum őrzi.

Évtizedekre meghatározó törvény született 1868. december 5-én, amikor Ferenc József szentesítette a monarchia fegyveres erőire vonatkozó törvényeket (véd-erőről szóló 1868. évi 40. tv., honvédségről szóló 41. tv., népfelkelésről szóló 42. tv.). A törvény értelmében az új állam fegyveres ereje a közös hadseregre, a haditengerészetre, az osztrák Landwehrre, a magyar honvédségre és a népfelkelésre tagozódott. A honvédség másodrangú szerepet kapott (a „belrend és biztonság fenntartása, a hadsereg támogatása”).

Városunkban a honvédség felállításakor is még a cs. és kir. 48. gyalogezred egy zászlóalja állomásozott (ezred alakulása: 1798). Részt vett az olasz hadjáratban, majd 1870—71-ben Poroszországban harcoltak, 1878-ban pedig a Bosznia-Hercegovina elleni okkupációban is szerepeltek.

A már említett 1868. évi 40. tv. értelmében 1868-ban Nagykanizsán megalakult a Magyar királyi 20. honvéd gyalogfeldandár (1890-től ezred). Zászlójának anyaga fehér selyem, színei: piros, fehér, zöld „farkasfogazású”. Egyik oldalán a magyar címer, másik felén F. J. felirattal. Parancsnokuk Inkey Kázmér 48-as őrnagy volt. Az állományt a Zöldfa vendéglőben helyezték el (ma Bolyai János Általános Iskola). A város már elfogadta a katonaság jelenlétét. Igazolja ezt a kaszárnyaépítés támogatása. Lakatnyaépítési bizottság alakult (20 fő). Tisztában voltak a tény gazdasági és „várospolitikai” jelentőségével, ezért a szükséges laktanyák építéséhez a város erkölcsi és anyagi támogatást



1. Magyar gyalogos hadnagy díszben, 1868—1918. 2. Honvéd gyalogos díszöltözete, 1869—1881



Frigyes laktanya

vállalt. 1884-ben megtervezte mind a közös hadsereg, mind a honvédség részére a laktanyákat, az építési telkeket megvásárolta. Eleget pénz nem lévén, ehhez a város 300 000 Ft kölcsönt vett fel.

1890. április 20-án került átadásra a Frigyes (Károly) 48-as kaszárnya (közös hadsereg) a Sugár u. 13. alatt (szegedi vállalkozók — 407 ezer forint). 1892-ben adták át a 20. honvédek laktanyáját (József főherceg laktanya, Dózsa u. 73—75.) Építették Erdélyi és Társai vállalkozók. Bővítésére 1901-ben írták ki a pályázatot. Vécsey Zsigmond polgármester és Lengyel Lajos főjegyző aláírásával a képviselő-testület a 864 000 korona értékű munkával Harkányi (Hirchl) Ede nagykanizsai vállalkozót bízta meg (tervező: Rauscher Miksa szombathelyi építész). A laktanyát a szerződésnek megfelelően 1902. szeptember 20-án adták át. Mindkét laktányához — 25 000 forint ráfordítással — a város az oda vezető utakat kiköveztette.

Nagykanizsa most vált igazi „katonavárossá”. Miniszteri rendelettel szabályozták a katonai bevonulások idejét, az eskü tartalmi és formai rendjét (1893). A város lakói mindig nagy érdeklődéssel fogadták a honvédek kivonulását az alsóvárosi (Ferences) templomba. Így volt ez minden katonai eskü alkalmával is, A misét követően az újoncok a laktanya tornaterén letették az esküt. Jelen voltak az Aggharcosok Egyletének tagjai (1889), a városi előkelőségek.

1896-tól az eskütétel már teljesen a nyilvánosság előtt történt. A „kis gyakorló téren” (ma a katonaréti területe) sorakoztak fel az újoncok a „kapolnasátor” előtt, részt vettek a misén, meghallgatták az előljáró parancsnok (1896 — Csallány Géza



József főherceg laktanya

ezredes) ünnepi beszédét, majd magyar és horvát nyelven letették az esküt, amit látványos díszmenet követett.

Az 1890. évi 7. tvc. alapján fel-emelték a katonai szolgálatot 2 évre. Az új véderő törvény elindította a hadsereg technikai fejlesztését (kerékpáros alakulatok, gépjárművek, ágyúprogram, csukaszürke egyenruha stb.).

Az 1912-ben hozott véderő törvény az újonclétszám növekedését eredményezte. Bővítették a tartalékos tisztképzés lehetőségeit (önkéntes alapon). A 48. gyalogezred tisztí utánpótlását a pilzeni katonai iskola biztosította.

Az 1914. évi békehadrend a következőképpen alakult:

Honvéd kerületi parancsnokság:
Budapest, Szeged, Kassa, Pozsony, Kolozsvár, Zágráb.

— **Laktanya-építés.** Nagy-Kanizsa város képviselőtestülete f. hó 20-án *Vécsey* Zsigmond polgármester elnöklése alatt tartott közgyűlésében vegre eljutott odáig, hogy a honvéd gyalogezred laktanya építkezési ügyet a megvalósulás stádiumába hozhatta. A városatyák kevés kivétellel majd mind megjelentek. *Nagy Dezso* előadó tanácsos igen részletesen ismertette az ez ügyben folytatott tárgyalásokat és vegre ráterít az árlejtés eredményére. Az építés összes költsége keresztszámban 864.000 koronával volt előirányozva. Hét ajánlat érkezett be a következő sorrendben:

1. Löwi és Kocsis	5-6%	engedménnyel
2. Erdélyi, Heinzmann, Sallér	9-7	"
3. Graner Lipót és fia	6-8	"
4. Morandini Román	8-2	"
5. Blau Gyula (Miskolcz)	0-5	"
6. Honigberg és Deutsch	5-6	"
7. Harkányi Ede	10-1	"

A legkedvezőbb ajánlatot ezek szerint 10-1 százalékos engedménnyel *Harkányi Ede* vállalkozó tette. A közgyűlés az árlejtés eredményét egyhangulag tudomásul vette és az építéssel *Harkányi Ede*t megbizta. Szívesen látjuk, hogy ezen nagyszabású építkezést helybeli vállalkozó nyerte el, mert ezáltal parasztaink, kézműveseink s munkásaink általában jelentékeny keresethez jutnak; *Harkányi Ede*ről tudjuk, hogy nem keresi az idegenben azt, amit itthon is megszerezhet. Az építkezések azonnal folyamatba tételnek, mert a laktanyát már 1902. szeptember 1-én rendeltetésének át kell adni.

A laktanyabővítési pályázat eredménye (a Zala 1901. május 23-ai számából)



A bővített honvédlaktanya

Ezen kívül két gyaloghadosztály: Nagyvárad (m. kir. 20.) és Budapest (m. kir. 41.). Ezen belül tizenhat gya-logdandár parancsnokság (össze-sen harminckett ezred).

Két lovashadosztály (Budapest, Debrecen). Ezen belül négy lovas-dandár parancsnokság (összesen tíz ezred): Budapest, Zalaegerszeg, Sze-ged, Kassa.



A pilzeni tartalékos tiszt képző iskolába küldött tábori képeslap

A kanizsai ezred (20. honv. ezred) a 41. (Budapest) gyaloghadosztály parancsnoksághoz tartozott, és a 31. ezreddel a 82. dandárt alkotta.

Az ezred kiegészítési körzete Zala megye és részben Veszprém megye volt.

A cs. és kir. 48. gyalogezred („Rohn-gyalogezred” megnevezés alatt is szerepelt) törzsét Sopronban állították fel.

I. zászlóalj: 1—4. század (Szarajevo).

II. zászlóalj: 5—8. század (Nagykanizsa), I. géppuskás osztag (parancsnok: Berghammer őrnagy).

III. zászlóalj: 9—12. század (Sopron), II. géppuskás osztag.

IV. zászlóalj: 13—16. század (Sopron), IV. géppuskás osztag.

Ezredünk az V. hadtest cs. és kir. 14. gyaloghadosztály 28. dandárkötelékbe tartozott.

Hadosztályparancsnok: Martiny altábornagy.

Dandárparancsnok: Willerding ezredes.



1. Magyar gyalogos menetöltözetben, 1909—1915. 2. Magyar gyalogos tiszt, 1909—1915

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ 1914—1918

Mozgósítás

A Monarchia hadserege 1914 júniusának második felében hadgyakorlatot tartott Bosznia-Hercegovinában. A kanizsai ezredek jelentősebb része itthon maradt. Június 28-án 11 és 12 óra között meggyilkolták a trónörökös párt. A döbbenet követően a háború bekövetkezése tényé vált.



Géppuskaállítás (48. gyalogezred), 1916



Lövészárók, 1916

A Szerbiának küldött ultimátum után 1914. július 31-én 11.30-kor a Monarchia mozgósított. A város felbolydult, a hangulat euforikus. Augusztus 9-én a két ezred együttesen esküt tett, majd elbúcsúztatták a megáldott fegyverekkel pusztulásba induló bakákat.

1914. augusztus 12-én indult a harctérre (orosz front) a 48. gyalogezred (3568 fő). Tűzkeresztségen augusztus 23-án estek át a Szanfolyónál (a Monarchia ÉK-i határa). A kelet-gorlicei, leMBERGI, krakkói, ivangorodi és a Serethfolyó környéki harcokban nagy vérveszteségeket szenvedett ezredet Olaszországba vezényelték (Doberdo, Isonzo, Piave). Az ezredből elsők között kaptak Arany Vitézség Érmét: Balassa Gyula és Obacsics (Óvári) tiszthelyettesek. Utolsó ezredparancsnokuk Pacor József ezredes.

A megsemmisült ezred feltöltését nem tudták megoldani, ezért később a 20. honvédezzreddel a 20. gyalogezreddé vonták össze.

A 20. honvéd gyalogezred és népfelkelő pótzászlóalj 1914. augusztus 14-én indult a keleti frontra. A hónap utolsó napjaiban már átesett a tűzkeresztségen. Véres csatáknak voltak részesei (Lemberg, Posadov, Rovaruska, Krakkó, Gorlice, Premysl).

1916 decemberében az olasz harctérre indultak (isonzói csaták, Piave). Fegyverszünet után felszerelés nélkül értek haza Nagykanizsára. Közülük 20 tiszt és 50 honvéd volt kanizsai. Parancsnokaik voltak 1914-től:

Sypniewky György ezredes
 Hazslinszky Emil alezredes
 Bughs Aladár őrnagy
 Ágoston Béla alezredes
 Conradt Rezső alezredes

Csorba István százados
 Pottyondy Gusztáv százados
 Istvánffy Miklós őrnagy
 Schroy István alezredes

— 1 —

ЗАПИСНАЯ КНИЖКА. Личный № 17.

Какой армии	Ав-Венгер.
Какой части	48 п. п.
Имя	Архангуз
Фамилия	Балаш
Звание	Кадет
Национальность	мадьяр
Въроисповѣданіе	рим-кат.
Уроженецъ	Шаршаш
Холостъ или женатъ	
Когда взятъ въ плѣнъ	24 июня 1916 г.
Мѣсто плѣненія	Горлице
Какое знаетъ мастерство	Минировъ

Подпись военнопленного:
 (Unterschrift der Kriegsgefangene)

Name { Имя
 Фамилия

Hadifogolykönyv, 1916

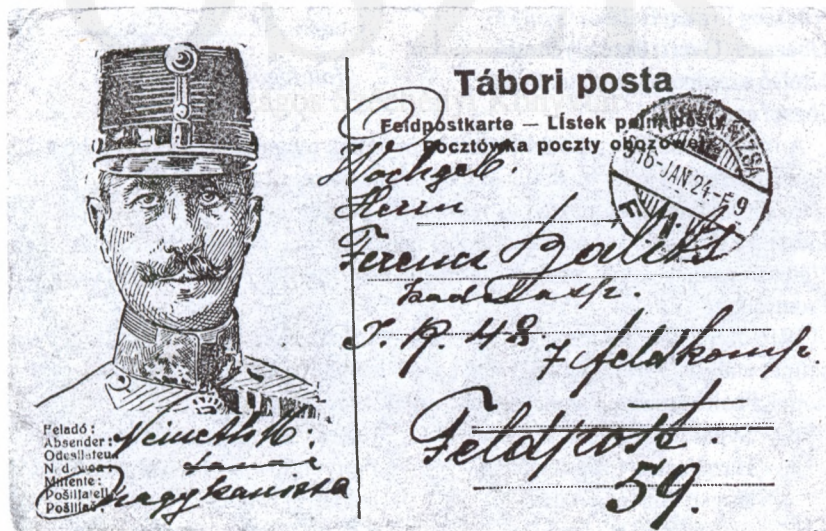
Város a háború alatt

A férfiak többsége a fronton harcolt. A kezdeti lelkesedés gyorsan elmúlt, a háborúval járó megpróbáltatások valósággá váltak. Megindult a sebesültáradat. Ideiglenes kórházakat, segélyhelyeket kellett kialakítani (iskolákban, vasútállomáson). A sebesültek ápolásához a különböző egyesületek (vörös kereszt fiók, Fehér Szív Egyesület, Fehér Kereszt Egyesület, Vörös Félhold) is részt vettek.

A Monarchia legnagyobb hadikórháza 1916-ban készült el (barakk-kórház). A modern formában felépült kórház 3000 fekvőbeteg ellátására volt alkalmas (húsz orvos, 3-400 fő személyzet). A hatezer ápolat közül 1100 hősi halottat temettek el a városi köztemetőben.

A katonai kórházzal párhuzamosan készült el a Teleki utcai kaszárnya. A 35 000 négyszögöles terület felét a város ingyen adta, felét a kincstár vásárolta meg (3 korona négyszögölenként. Vízellátása saját kútból történt. Egy ezred elhelyezésére volt alkalmas. Tervezésénél figyelembe vették a katonai areál iskola elhelyezését is. Elnevezése: IV. Károly laktanya.

A nagyarányú katonai építkezéseken a férfiak hadbavonulása miatti munkahiányt menekültekkel és foglyokkal pótolták. A munkák kihatottak a város és környékének gazdasági életére. Az inséget szenvedők gondjainak enyhítésére jóléti bizottság működött. A bevezetett hadisegély, a gyűjtött pénzbeli és ruha-



A frontra küldött tábori levelezőlap, 1916

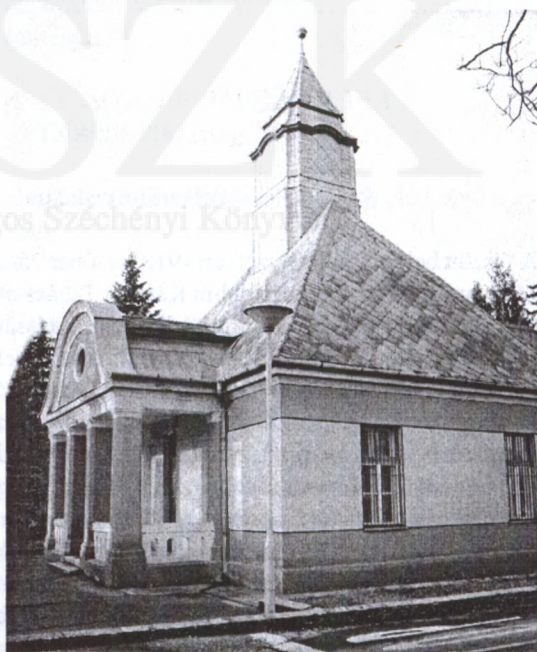


Hadikórház (barack-kórház)

adományok csak részben jelentettek javulást a bevonultak hozzátartozóinak megélhetésében. Nyilvánosságra kerültek a hadifogságba esettekről szóló tudósítások. Az oroszországi hadifoglyok összlétszáma 2 330 000 főt tett ki. Ennek 27%-a magyar volt. Tiszti hadifogoly 16 380 fő, legénységi hadifogoly 613 620 fő. A nemzetközi vöröskereszten keresztül a foglyok kapcsolatot létesíthettek az itthonmaradottakkal (csomagküldés, levelezés).

Bevezették a hadikölcsönt, majd a hadiadót. A hadiipar élelmiszerhiányt — elsősorban liszthiányt — hozott magával. A jegyrendszer sem bizonyult megoldásnak. A fejadag állandó csökkenése zavargásokat váltott ki. A városba érkező mintegy 2000 menekült ellátása csak nehezítette a közellátást.

A város laktanyáiban „futószalagon” képezték a frontokra menő újoncokat, tartalékosokat. A IV. Károly laktanyában működő katonai alreáliskola diákoknak adott tiszti előképzést.



A Teleki utcai laktanya, a kapuórség épülete ma



Levelezőlap az orosz hadifogságból, 1917

A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI NAGYKANIZSA 1918—1940

Polgári forradalom

A feszült belpolitikai helyzetben 1918. október 25-én megalakult Budapesten a Magyar Nemzeti és a Forradalmi Katonai Tanács. Az október 24-én megindult olasz offenzíva a délnyugati front teljes összeomlását eredményezte. A Diaz-féle fegyverszünet (november 3.) hatására a hősiesen helytálló magyar katonák rendezetten — általában gyalogmenetben — indultak haza. Megérkezésük azonban már egy szétzilált, létszámban megfogyatkozott, demoralizált, elfáradt honvédek hazatérését jelentette mind szeretteikhez, mind ezredeinkhez. A 48. gyalogezred pótzászlóaljából 10 tiszt és 200 katona érkezett meg Nagykanizsára. A harcéri ezred maradványából 12 tisztet és 180 katonát november 18-án fogadott a város. A 6. zászlóalj Odesszából indult haza (26 tiszt, 1000 katona). Megérkezésükkor 5 tiszt és 50 honvéd jelentette az alakulatot. A 20. honvéd gyalogezredből Nagykanizsára csak 20 tiszt és 50 katona érkezett haza. A „békehelyőrség”-hez tartozott még a 20. honvédzászlóalj törzse és egy százada (egy-egy század Csáktornyan, illetve Alsólendván állomásozott), valamint a 12. cseh lövészezred egy zászlóalja.

Az állomásparancsnok Tihanyi József ezredes volt. Nagykanizsán november 2-án alakult meg az 50 fős katonai tanács. Elnöke Darvas Lajos őrnagy. A cseh katonák a cseh, a magyarok a magyar nemzeti tanácsra esküdtek fel. Muraköz délszláv megszállása (1918. december 24.), majd a Murai hídfők elfoglalása okozott katonai feszültséget. A 20. honvéd ezred részt vett Muraszombat visszafoglalásában (1919. január 2—3. — tűzharc). A 48. és 20. ezredből hozták létre a 20. gyalogezredet, parancsnoka Zsifkovics Sándor alezredes. A katonai tanács elnökévé Gál Imre századost, míg katonai állomásparancsnoknak Darvas Lajost nevezték ki. A központi hadsereg újjászervezését szolgáló intézkedések (politikai harc) késve érintették a város helyőrségét. A létszámfejlesztést szolgáló toborzás nem hozott eredményt. Az ezred ezt követően is részben határvédelmi, elsősorban rendvédelmi feladatokat látott el.

1918. november 7-én Bartha Albert hadügyminiszter parancsára indult meg a nemzetőrség szervezése „belső biztonsági” célból. Hiába tették kötelezővé (dr. Hamburger Jenő kormánybiztos) az 1986—1900-ban születettek számára (tekintet nélkül alkalmasságukra), a Sugár úti laktanyában kevesen jelentkeztek. Feladata lett volna pl. az illegálisan tartott fegyverek, hadfelszerelések összegyűjtése, rendfenntartás stb. A hadsereg újjászervezésére kiadott központi intézkedések városunkban sem hoztak eredményt.

A Tanácsköztársaság

A Tanácsköztársaság kikiáltása után áprilisra kialakult a Vörös Hadsereg hadrendje:

- Gyaloghadosztály
- Székely különítmény
- Tengerész dandár

Dél-Dunántúlon az I. hadosztály szerveződött.

Májustól hadtestek:

1. Hadtest (Cegléd)
2. Hadtest (Székesfehérvár)
3. Hadtest (Hatvan)

Nagykanizsán a direktórium március 25-én leváltotta Zsifkovics Sándor ezredparancsnokot, helyére Gál Imrét nevezték ki. Az ezrednek továbbra is határőrizet volt a feladata. A létszámot sikerült feltölteni, majd Vántus János parancsnoksága alatti „Mura front” alá helyezték.

A 20. gyalogezredet 47. gyalogezreddé alakítják, és a Zalaegerszegen létrejött 20. dandárcsoport alárendeltségébe helyezik (parancsnoka: dr. Hamburger Jenő). A dandár a dunántúli II. hadtest I. hadosztályához tartozott.

Június 4-én kihirdették a statáriumot, a Dunántúlt hadműveleti területté nyilvánították. Bevezették az általános hadkötelezettséget. Besorozták az 1894—1901 között született férfiakat. Az ezred továbbra sem vett részt a felvidéki—tiszántúli harcokban. A diktatúra utolsó napjaiban ismét Zsifkovics alezredes lett az ezred parancsnoka. A bukás — augusztus 1. — után a karhatalmi egységeket feloszlatták, majd hivatásos katonákból újjászervezték. A megyei katonai parancsnokság Keszthelyen állt fel (Riedl Miklós ezredes).

Trianon után

A veszített háborút, a dualizmus összeomlását, a polgári forradalmat a proletárdiktatúrát Horthy Miklós budapesti bevonulása követte. Megalakult a fővezérség (két hadosztály — 30 000 fő). 1920. június 4-én aláírt trianoni diktátum hosszú évekre megpecsételte a magyar hadsereg sorsát. A „békeszerződés” hadseregére vonatkozó rendelkezése (5. rész) az ország védelmét sem engedte kiépíteni. 35 000 önkéntes képezhetette a teljes hadsereget (ebbe a határrendőrség is beletartozott). Megszűnt a tartalékállomány. Szabályozták a fegyverzet és lőszer mennyiségét és milyenségét. Megtiltották a hadirepülőgépek, hadihajók, páncélosok tartását, gyártását. Az előírtak teljesítését a Katonai Ellenőrző Bizottság felügyelte.

A tárgyalott időszakban (1921—22) az ország hadrendje az alábbiakban alakult: Katonai körletekkel egyező hét vegyesdandár:

- | | |
|-------------------|-------------|
| 1. Budapest | 5. Szeged |
| 2. Székesfehérvár | 6. Debrecen |
| 3. Szombathely | 7. Miskolc |
| 4. Pécs | |

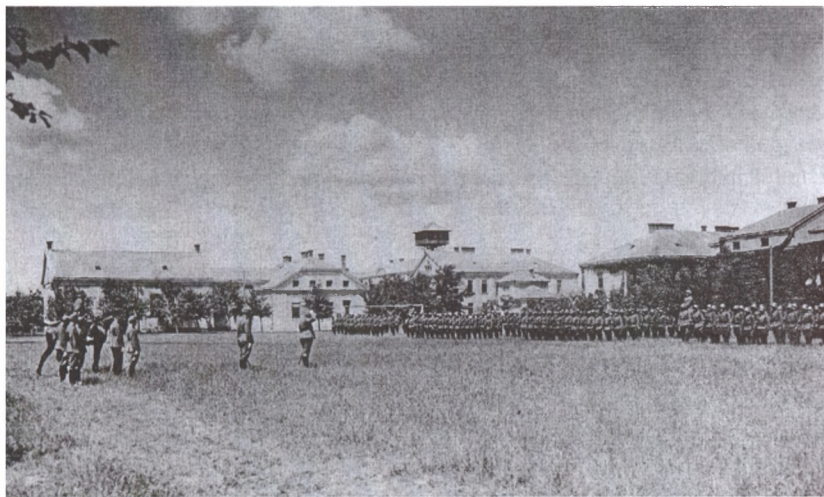
A vegyesdandárba tartozó alakulatok: 2 gyalogezred, 1 kerékpáros zászlóalj, 1 lovasszázad, 1 tüzérszázad, 1 aknavetőszázad, 1 híradószázad, 1 vonatosztag, 1 autóosztag.

A fővezérség ún. „fr” (felriasztott) hadrendet hozott létre, mely 1923-ban módosult (116 600 fő). Bevezették a kényszertoborzást („K” toborzás). A rejtett alakulatokban (csendőrség, vámőrség, folyamőrség, légügyi hivatal) több ezer kiképzett, hadrafogható polgári beosztásban (tiszttviselő, testnevelőtanár, nép-gondozó) várt arra, hogy aktív katonává válhasson.

Városunkat a kifosztottság, a szegénység, bizonytalanság, a harcéri véraldozatok által okozott fájdalmak, a hadirokkantak és árvák, hősi halottak sírhalmjai jellemezték. Ezen állapotból való kikerülést az ország megcsonkításából adódó tragédiák késleltették. Városi nagykereskedőink déli és északi piacai bezárultak. Az iparosréteg tönkrement, a gyáripar visszafejlődött.



*A krasznojarszki táborból 1921. november 5-én fogolycserre folytán hazaérkezettek.
A fekvő sorban balról az első Németh Jenő hdgy., aki később a nagykanizsai 77. sz. cserkészcsapat parancsnoka,
majd Freisinger szds. leventeparancsnok egyik helyettese volt*



A teleki utcai Károly laktanya. Háttérben a régi víztorony



Rádiós gyakorlat a Károly laktanya keleti részén



BZREDPARANCSNOKSÁGI NAPIPARANCS.

Nagykanizsa, 1923. évi február hó 20. napján.

1.
Dicséret.
1227/kt.

1.
Bóha István 9. századbeli szakaszvezető két éven át, mint arvonalmögötti altiszt és a sporttiszt mellé beosztott segédoktató kiváló tudással, kimagasló szorgalommal és kötalasségérzettel teljesített szolgálatot és átlagon felüli eredményeket ért el.-

Nevezettnek fenti érdemeiért a legfelsőbb szolgálat nevében dicséret elismerésemet fejezem ki.-



Dr. Árpád Mihályi
ezredparancsnok

A 6. honvéd gyalogezred parancsnokának napiparancsa.
Nagykanizsa, 1923

A rászorulókat segítők a jövőbe vetett hitük erősítette. A hősök emlékének ápolását a történelmi igazságtalanságba való bele nem nyugvás erősítését a sorra szerveződő egyesületek, szervezetek szolgálták.

1920-ban megalakult a MOVE (Magyar Országos Véderő Egyesület) nagykanizsai főosztálya (jobboldali félkatonai szervezet, Gömbös alapította). Elnöke Petrik Dezső. Rendszeresen szerveztek hazafias, irredenta gyűléseket, ünnepeket. A lövészegyesület 1924-ben jött létre (elnök: Gyömörey István egy. képviselő).

1921-ben a Magyar Nemzeti Szövetség helyi egyesülete (dr. Hajdu Gyula elnök) alakult. Programja: hazafias telítettségű, irredenta szellemű.

1922-ben alakult a Nyugdíjas Katonatisztek és Tiszti Özvegyek Országos Egyesülete (NYUKOSZ) (Treiber Kálmán ny. ezredes). Érdekvédelmi célú tömörülés volt. Elnökei voltak a későbbiekben: Uri László ny. őrnagy (1934-ig), Unger Ulmann Elek ny. százados (1934-től), létszámuk 100 fő körül mozgott.

1925-ben alakult a nagykanizsai Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület. Háborús visszaemlékezéseket írtak, relikviákat gyűjtöttek. Létszáma a legnagyobb, katonamultat féldéző, ápoló egyesület a Frontharcosok nagykanizsai csoportja volt (1935-től 300 fő). Elnökük dr. Fülöp György ügyvéd, titkáruk Szabó Ödön volt. Vezetőségi tagok is ismert személyek: Vörös Gábor, Wágner Jenő, Hild József. A frontharcosok számára törvény biztosított előjogokat. Egyenruhában harctéri kintüntetéseikkel részesei voltak a város civil és katonai ünnepeinek.



Frontharcosok leventezászló-avatásakor, 1935



A nagykanizsai gimnázium csapata a „várkapu” előtt. Gödöllő, 1933

Az említett katonahagyományt ápoló, hazafias ihletettséggű csoportok, egyesületek mellett új, országos intézmények születtek, illetve megújultak.

Horthy Miklós 1920. augusztus 11-ei — sajtófőkapitányi közreműködéssel létrehozott — rendeletével megalapítja a Vitézi Rendet. A rendbe a világháborúban „életveszéllyel párosult hősi magatartást tanúsító személyek” kerülhettek. Célja az volt, hogy megbízható, rendszerhű réteget hozzon létre.

Az első vitézi avatáson (1921. május 22.) Nagykanizsáról 20 fő tiszti és 37 fő legénységi vitézt avattak. Az első fiú által örökölhető lovagi cím tulajdonosa ingyen földhöz, telekhez juthatott, ami szintén örökölhető volt. Városunkban a Katonaréten osztottak ilyen telkeket.

A rend országos törzsszékekre, azok megyénként vitézi székekre tagozódtak. Zala vármegye székkapitánya Szentkirályi Gyula, míg a járás „hadnagya” Radnóczy László lett. Ügyésze dr. Bogáti Hajdu Gyula, orvosa dr. Bittera Zoltán volt. Felelős feladatokat láttak el a leveteképzésben, lövészkutatásban. Székházuk a Hunyadi utcában volt.

A cserkészlet Angliából indult szerveződés, ami a világháború végére nemzetközi szervezetté alakult. Társadalmi egyenlőségre épült, célja a fiatalok „igazi jellemének” fejlesztése. Magyarországon 1919 őszén újra alakult a cserkészszövetség. A politika, a katonai kormányzat a szövetségre akarta eröltetni a ka-

tonai előképzést. A militarizációs szándék megvalósítása egyelőre nem sikerült. Nagykanizsán 1919 őszén alakult az első cserkészcsoporthoz. A 74. sz. törekvés cserkészcsoporthoz a Kegyesrendi Gimnáziumban (42 fő — Vegele Károly parancsnok). 1920. október 10-én a Polgári Fiúiskolában 75. sz. alatt jött létre csapat (Deák István tanár — 35 fő). Az iparos, kereskedő, kereskedelmi és munkás ifjak 1923. június 28-án alakították meg csapatukat (77. Szent László csapat — Horváth József, majd Németh Jenő tart. fhdgy. parancsnokok).

Az 1933-as gödöllői Cserkész Világtalálkozón résztvevők még politikamentes, katonai jelleg nélküli légkörben találkoztak.

A trianoni békediktátum teremtette kényszerben született véderőtörvény (1921. LIII. tv.) értelmében hozták létre a levente intézményét. Törvényes utat biztosított a testnevelés és sport keretén belül a katonai előképzésre. A részvétel a 12—21 éves — nem tanuló — fiatalok részére volt kötelező három korcsoportban:

- 12—15 év közöttiek (alapfok: sport, erkölcs, hazaszeretet);
- 16—18 év közöttiek (alaki kiképzés, harci gyakorlatok, lövészet);
- 18—21 év közöttiek (terepgyakorlatok, légvédelmi, egészségügyi gyakorlatok, harcászat).

Oktatóik felkészültek voltak. Soraikban ott voltak a már említett rejtett tisztok (népnevelők, nyilvántartók, népgondozók), a Vitézi Rend tagjai és a tanítók, tanárok. Városunkban 1921-ben indult meg a leventeoktatás (Gabsovics Kornél), majd sorra alakultak területi, gyári szerveződésekben. Az 1925-ben alakult Kiskanisai Levente Egyesületet Babos P. Ágoston, míg a Nagykanisai Levente Egyesületet dr. Szabó Lajos szervezte meg. Városi vezető testnevelő Bremser Gusztáv volt.

1927. március 31-én a Katonai Ellenőrzési Bizottság működése megszűnt. December 27-én határozat született a hadsereg fejlesztésére vonatkozóan. Beve-



Kiskanisai leventék vöröskeresztes gyakorlaton



Levente

zették a sorozást, az addig rejtett alulakatokat nyilvánossá szervezték. 1930-ra a hadsereg létszáma kétszeresére nő, a harci kiképzésben erősödött az erkölcsi erő jelentősége (az erő a „fejben” gyökerezik).

Az említett hadseregfejlesztési terv a gazdasági nehézségek miatt nehezen volt megvalósítható. Tiltott volt továbbra is a modern hadfelszerelések vásárlása, gyártása (repülők, harckocsik stb.). A hazai (egyéb) fegyvergyártás felfuttatása egyelőre programszinten maradt.

Mi történt még az előzőeken kívül?

1920—22-ig a „zalai honvédezred” zászlóalja állomásozott. Állomásparancsnok: Bobest Mátyás ezredes. 1923-tól a 6. honvéd gyalogezred. Ezredparancsnok: Bobest Mátyás ezredes. 1932—33-ban állomásparancsnok: Barlay János ezredes. Ez a korszak volt az, amikor a háborús hősöknek igazán kijárt a tisz-

telet. A kor viselt reprezentánsai katonaruháikban, mellükön harctéri kitüntetésekkel az aktív (akkor „zsoldos”) katonákkal együtt erősítették a jövőbe vetett hitet, de nem készültek háborúra. 1924-ben a felsőtemplom falán emléktáblát avattak a 48. gyalogezred hőseinek emlékére. Ugyancsak itt helyezték el a 20. honvéd gyalogezred emléktábláját. Amíg nem készültek a tervezett köztéri szobrok, addig az évfordulókon a hősök napján (május utolsó vasárnapja) itt tisztelegtek civilek és katonák eleik emléke előtt. Nagyarányú gyűjtés, tanácsi támogatás mellett készült el (1930. június 1.) a 20-as honvédek és zalai népfelkelők emlékműve (Hybl József alkotása). Talpázatában az utókor számára elhelyezett fémdobozban a korabeli pénzérmék, újságok, üzenetek mellett ott volt Győry Dezső százados Zalai népfelkelők című könyve is.

Ettől kezdve a hősök napját a szobor előtt rendezték. Az ünnepi szónokok között a gimnázium és felső kereskedelmi iskola egy-egy tanulója is ott volt.



A 48-as hősök emlékműve



A 20-as honvédek emlékműve

Ugyancsak nagyrészt gyűjtésből készült el 1934-re a 48. gyalogezred emlékműve. (Az adományozók listáját a Zalai Közlöny rendszeresen közölte.) A Petőfit is ábrázoló szobrot Kisfaludy Strobl Zsigmond készítette. Felavatta Pacor József tábornok, volt ezredparancsnok.

A város megszokott eseményei közé tartoztak a honvédszenekar térzenéi (Hering Károly karnagy, „ezreddobos”), az ezredek kivonulásai a katonamisékre, a korzózó katonatisztek, a nótaszóval vonuló egységek, katona és városlakó idillikus jelenetei, a közösségi társasági élet. Ide tartoztak még a gyakorlótérről porosan, fásultan, de dalolva masírozók is, s nem utolsó sorban az esti takarodó trombitájának fülbemászó dallamai. Ide tartoztak nemzeti ünnepeinken a belvárosban, halottak napján a hősi temetőben celebrált táborig misék megható pillanatai, az ünnepi tisztségek is.



Tábori mise

A katonaság együtt élt a város sportjával. Vívás a legjellemesebb sport, ami végigkíserte a „katonaváros” történetét. A kutató (dr. Horváth György) 1873-tól bizonyítja Kanizsán a szervezett vívásoktatást, versenyeket.

1924-től a civil versenyeken kívül katonatiszti versenyeket is rendeztek, pl. a vegyesdandár 1928-ban szervezte meg tiszti viadalát (Orbán Nándor tüzérszti tiszti Európa-bajnok Stockholmban), a berlini olimpia 5. helyezette öttusában.

A lövészsport terén is meghatározó az együttműködés. A volt frontharcosok, vitézek, „rejtett tisztek” — leventeoktatóként — munkája sok országos sikert produkált. Lövészeteket a katonaréti kis lőtérén, a vasútállomáson túli és a Zrínyi-lődombon végeztek. A lövészeknek, egyesületeiknek az ismert Borbás nevű fegyverjavító mester adott segítséget. 1922-ben alakult a Zrínyi Sport Egylet (később Zrínyi Torna Egylet). Titkára: Finta József ny. ho. szds. Tagjai csak keresztények lehettek. Pályaavatásra 1923. május 6-án került sor. A város futballsportjának jellemző részesei voltak a katonák. Az 1938-as bajnokságot pl. a 3. honvéd vegyesdandár csoportja nyerte.

Meg kell említeni a város kereskedelmére, iparára ható hatást. A katonai fiók-szertár (3/2) az élmezécsénybázisa a város és környékének termékeire épített (pl. Tóth Béla fűszerkereskedő, Pfeifer Ignác gabonakereskedő, Récsey Samu marhakereskedő stb.). Az iparosok közül ismertek voltak az egyenruházati szabók (pl. Belezny), a kalaposok (Totola—Pacsirszky) és még sokan mások.

Visszatérve az 1930—32-es évekre: bevezették az új „véderendszert (hadkötelezettség, új mozgósítási rendszer, belbiztonsági gyakorlatok). A vegyesdandárok kiegészültek határőrezredekkel. Szombathelyi 3. Határőrkerületi Parancsnokság (Ránky József tábornok) alárendeltségébe tartozott a nagykanizsai 3/9. szárny.

A hadseregfejlesztés lassan indult. Első ütemben (1928—32) megépült városunkban Medgyasszay István tervei alapján a Gábor Áron laktanya.

Ismereteink alapján két ütemben készült:

- I. ütemben a parancsnoki épület, legénységi épület;
- II. ütemben a raktárak, istállók, lövegszínek, lovarda, kisegítő egységek épületei.

Kifejezetten lóvontatású, fogatolt csöves tüzérség részére épült.

A laktanyába a III. hadtest 9. tüzérezrede 9. tüzérosztálya költözött, korszerűtlen, részben I. világháborús lövegekkel. Részeként működött a méntelep.

M.kir.szombathelyi 3.határőrkerületi parancsnokság. K I V O N A T.

3.SZÁMÚ KERÜLETI PARANCS.


Szombathely, 1934.február 10.-én.

1. Dicséret. 2606/eln.-1934.szám. B O H A I S T V Á N, a 3./9.szárny állományába tartozó törzsermestert az ujonckiképzés, valamint a század belszolgálatában hosszú éveken keresztül és mindenkor fáradtságot nem ismerő, különösen hasznos tevékenységéért, mellyel alosztályparancsnokának mindig megbízható és odaadó támasza volt, kerületparancsnoki előjárói elismerésben részesítem.

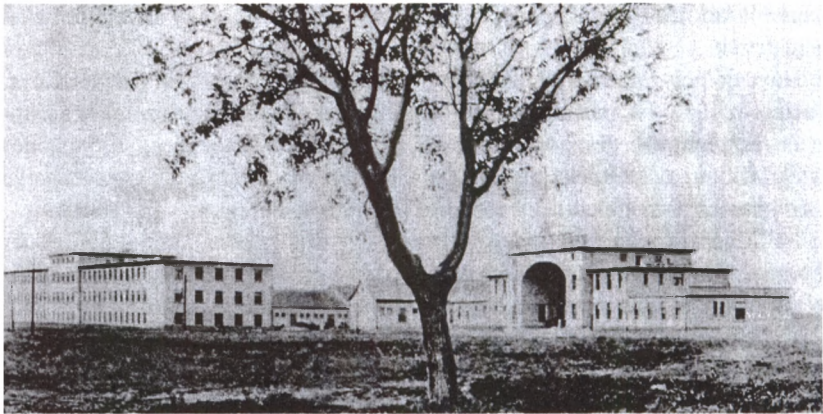
Helyességért: vitéz Ránky József sk.tábornok
Szabó György őrgy.ak. ker.pk.
beosztott tiszt.

A kivonat hiteles
Nagykanizsa, 1934.február 21.

vi. Olajos
segédtitkár.



3. határőrkerületi napiparancs, 1934



Gábor Áron tüzérlaktanya

A város védelmi felkészítése

Az 1937-ben városunkban megalakult Légoltalmi Liga központosított vezetés alatt működött. Feladata volt a lakosság kiképzése, a házi tűzoltó, elsősegélynyújtó, műszaki mentőegységek szervezése. Az országot légvédelmi területekre osztották. A 9. kerület központja Nagykanizsa volt. A veszélyt rádión, illetve szirénán keresztül jelezték. Ha az ellenséges gépeket 150 km-en belül észlelték, a rádió a „Légiveszély, légiveszély Kanizsa, Zala” szöveget közvetítette. Ha a gépek már 15 percre voltak a városhoz, háromszor 30 másodpercig szóltak a szirénák. Ha a veszély elmúlt, a szirénák kétszer 30 másodpercig szóltak, illetve a rádió a „Légítámadás elmúlt” bejelentést közölte. A városi tűzoltóság külön felkészítésben részesült, hiszen a 17—35 éves kor közötti lakosság számára kötelező oktatást ők végeztek.

1935. XII. tv. a légoltalom szervezetét írta elő. Kötelezővé tette a 14—60 éves korosztály részére az oktatást, egységekbe való szerveződést. A tv. végrehajtásának értelmében városunkban és környékén 1936-ban légvédelmi őrhelyeket és jelzőállomásokat építettek, óvóhelyeket alakítottak ki. Az első tanfolyam 280 fővel indult. 1937-re már mintegy 2300 fő részesült oktatásban. A kiképzést ismert szakemberek vezették (dr. Prack István, Balázs Vilmos, Vécsey Barna stb.). A lakosságot gázálarccal látták el.

Ekkorra a Légoltalmi Liga helyi szervezetének elnöke dr. Krátky István polgármester, titkára Vecsera Antal tűzoltóparancsnok lett. 1938-ban nagyszabású gya-

korlatot tartottak („légitámadás”). Mindezek a városnak nagy anyagi terheket jelentettek.

Hasonló helyzetbe került a Magyar Vöröskereszt is. Az 1936. évi XXX. tv. (alapja az 1929. évi genfi egyezmény) az önkéntes egészségügyi szolgálat a katonai egészségügy kiegészítőjeként kezeli. Feladata többek közötti: együttműködés a légoltalommal, leventék egészségügyi kiképzése stb. Krátky polgármester mellé vöröskeresztes megbízottat neveztek ki (operatív feladatok).

A törvény értelmében a város felmérte egy esetleges háborúban szükséges kórházi ellátottságot. A meglévő városi kórház és járványkórház mellett az elcivilestedett barakk-kórház fejlesztése jöhetett számításba. A kórház — mint említettem — a világháborúban modern létesítmény volt. Kiépítették a vasúti vágányt, úthálózatot, szennyvíztisztítóval, derítővel, kiépített víz- és csatorna-rendszerrel, saját kúttal, gyógyszertárral, laboratóriummal, mosodával működött. Krematóriummal is rendelkezett.

A háború után területileg és férőhelyileg is csökkent kapacitású lett. Nagyszámú menekültnek biztosított szükséglakásokat.

A huszas évek elején az ágyszám lecsökkent 300-ra, 1929-re pedig 150-re. Orvosok voltak: dr. Repka, dr. Pazonyi, dr. Rác.

Ekkor települt oda a katonai élelmező raktár (Salgó százados parancsnok), katonai pékség és tüzérségi fegyverraktár. A kórház parancsnoka dr. Jándy törzsorvos volt. Ma is ismert orvosai voltak: dr. Szabó György, dr. Páry János, dr. Balázs András, dr. Tardos László. A gyógyszertárat Popovics patikus vezette. Ekkor még nem sejtették, hogy a kórházat 1945-ben evakuálják.

Újrafelfegyverkezés

A bledi egyezmény 1938-ban elismerte Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát.

A megelőző évben az ország költségvetése már egyensúlyba került.

Az ipar mozgósítható lett egy hadseregfejlesztő program teljesítésére. 1938-ra indul a „győri program”. A politika jobbra tolódott, mindinkább németbaráttá vált.

A háborús hangulatot, a készülődést törvényesítette az 1939. II. tc. Az új honvédelmi törvény kiterjesztette a hadkötelezettséget (18—60 évig), rendelkezett a légoltalmi és leventekötelezettségről. A 14—70 év közöttiek honvédelmi munkára voltak kötelezhetőek. A cserkészmozgalomban a „cserkész mindenütt és mindenkor honvéd”. A cserkészszövetség mozgalommá alakult, „magyar nemzeti” tartalommal telítődött.



Cserkészek tábori öltözetben

A hadigazdálkodás meghatározta a mindennapi életet. A város felöltődött katonákkal. A Gábor Áron laktanyában a szombathelyi Jurisics Miklós tüzér ezred tüzérosztálya állomásozott. Fegyverzetük az I. világháborúból, illetve az új programban gyártott lövegekből állt. 1937-től 3 üteg (2 löveg ütegenként) 7,5 cm-es hegyi és 8 cm-es tábori ágyúk mellett (elavultak) a 10 cm-es ágyú gyenge hatású volt.

A parancsnok Akay László ezredes volt. Osztályparancsnokok voltak még Pozsonyváry alezredes, Beck alezredes. (Révay Imre Gh. parancsnok). Az ezrednek külön tiszti kaszinója volt a Csengery úton.

A 17. h. gyalogezred 1938. október 1-jén alakult a 2. hadsereg III. hadtestének (Szombathely) alárendeltsé-



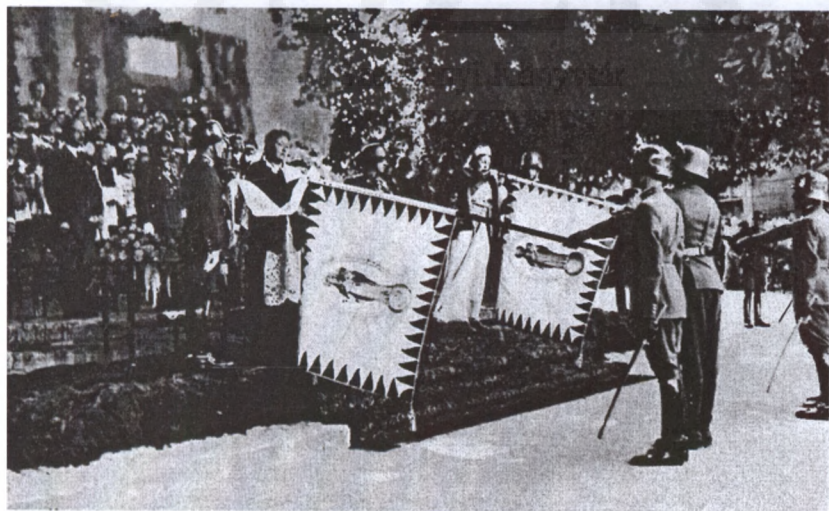
A 9. tüzérosztály kivonulása, 1938



Gyalogos nyári öltözetben



Egészségügyi katona



Zászlóavatás 1939. augusztus 13-án



A 17. honvéd gyalogezred zászlajának szentelési ünnepsége

gében. Létszámát a környék, Zala megye biztosította. Három zászlóaljából egy a József laktanyában, egy a Károly laktanyában és egy Zalaegerszezen került elhelyezésre. Az ezred első parancsnoka Parragh Gyula ezredes volt. Az első bécsi döntés után már, mint a III. hadtest 9. gyalogdandárjának (Székely János) állománya, részt vett Kárpátalja elfoglalásában (1939. március 15—28.). Ekkor már a parancsnok Szécshy Imre ezredes. Ez volt az ezred tűzkeresztje.

A gyalogezred zászlajának szentelése 1939. augusztus 13-án történt. A nyilvános ünnepségen a katonai előljárók mellett részt vettek a város vezetői, vitézek, frontharcosok, leventék és egyéb alakulatok.

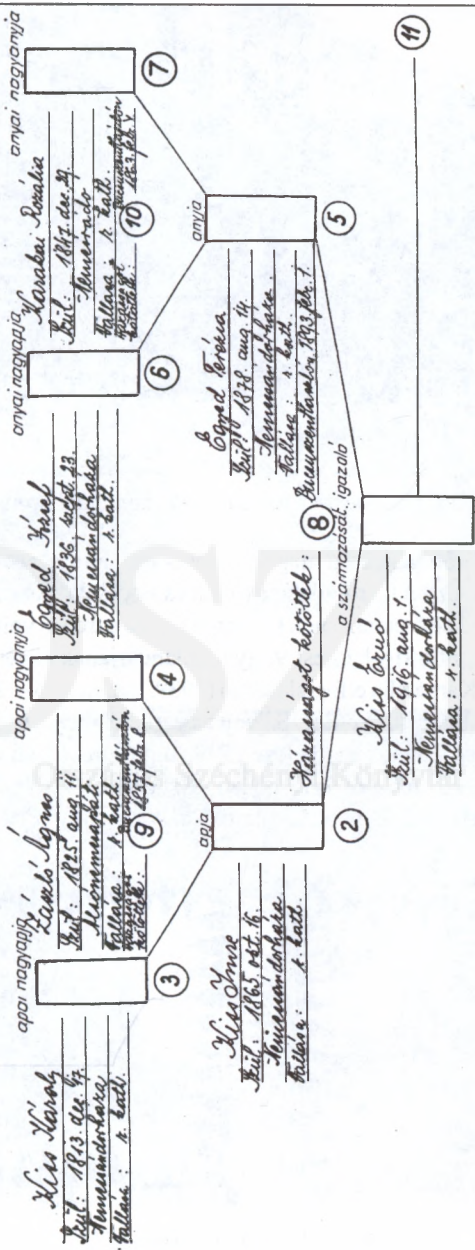


A 17. honvéd ezred zászlója, 1939

Csapattest (állománytest, infanteria stb.)
 H. k. 4. kerületi katonai fuvarvezető

Miss Bruc! korp. r. főt.

Származási táblázat



Becslészetemre kijelentem, hogy fenti táblázatot családi okmányaim alapján, a legjobb meggyőződésem szerint állítottam össze.
 Kelt Nagykanizsa, 1940. apr. 4-én.

Miss Bruc!
 korp. r. főt.

Származási lap (igazolás), 1940

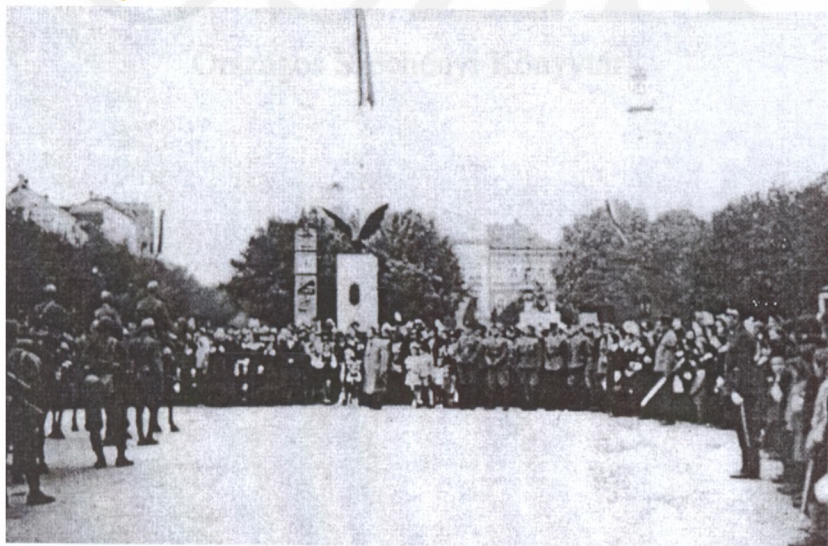


Hazatérés





Hazatérés





Hazatérés





Terepasztal mellett

A második bécsi döntés (1940. augusztus 30.) után a magyar hadsereg bevonult Erdélybe (1940. szeptember 5—13.). A III. hadtest (Kiss László altábornagy) — 9. gyalogdandár részese az erdélyi bevonulásnak is.

Az 1941. év is mozgósítást jelentett az ezrednek. Április 12-én elfoglalja Muraközt. A 2. zászlóalj Csáktornyan állomásoztatták A zászlóalj parancsnoka Farkas Ödön őrnagy. A leirtak alapján a dandár állandó harcászaltságban, mozgásban volt. A nemzetközi döntések által visszacsatolt országrészek elfoglalásában részt vettek ezredeink, néhol harci tapasztalatokat is szereztek.

Újra indult a tartalékos tisztképzés a 17. gyalogezrednél. Krátky polgármester rendelte el az évfolyam szervezését. Az 1939. II. tc. érdekében a hallgatóknak származási igazolással kellett rendelkezniük (zsidók kizárása).

Az első évfolyam 81 hallgatóval (érettségizettek, diplomások) indult. 2 év múlva 51-en kaptak hadapród őrmesteri, szakaszvezetői rendfokozatot.

Iskolaparancsnok: Somogyi István szds. 1. szakaszparancsnok: Németh István hdgy. (ma ny. alezredes), 2. szakaszparancsnok: Kovács Sándor hdgy.

Közülük néhányan — azon kevesek — akik túléltek a háborút: Brand Béla banktisztviselő, Szugfill János ügyvéd, Szakonyi János tanár, Kovács János ny. h. őrnagy (1956-ban szabadult a Szovjetunióból) ma ismert volt közéleti emberek.

Az új hadrend

1938-ban elkészült a HUBA hadrend tervezete, melynek megvalósítására meghirdették a Győri hadseregfejlesztési programot (5 évre).

A HUBA hadrend felépítése három hadseregpáncsnokság.

I—VII. hadtest (1940-től VIII. hadtest).

Hadtest: 3 dandár.

Dandár: 2 gyalogezred, 1 tüzérezred.

Ezred: 3 zászlóalj.

Hadtest közvetlen: 1 huszárezred,

1 gk. vontatású légvédelmi tü. oszt.,

1 gk. vontatású tarackos tü. oszt.,

1 utászzászlóalj.



Tüzér tiszt díszlőtözetben



Tüzér téli menetöltözetben

III. kőr. 9. honvéd táborig tüzérosztály
Pótkeret parancsnokság.

131 szám.

1941

IGAZOLVÁNY

a Magyar Délvidék visszafoglalása emlékére alapított Délvidéki Emlékérem
viselésének jogosultságáról.

János Orbán *százados* részére
Születési év, hely és ország: *1914. Kemencsánobolya*
Honfoglalás
Szülőanyja leánykori neve: *Erzsébet Farkas*
Illetőségi hely: *Honfoglalás*
Kelt *Honfoglalás* 1941. évi *XIII.* hó *6.* n.

PH
PÁLLAS NYOMDA BUDAPEST

Orbán Nándor százados által aláírt igazolvány, 1941

Hadtesten kívüli: 2 gépkocsizó dandár,
2 lovasdandár.

A kanizsai 17. és 47. gyalogezred és a 9. tüzérosztály (együtt dandár) a szombathelyi III. hadtesthez tartozott.

Mozgósításkor a béke hadrendi állapot változott. „Ikreződés” folytán az anyalakulat állományának felét átadta az új ezrednek, majd mindkét fél ezredet tartalékosokkal feltöltötték. Így alakult városunkban a 17. gyalogezred és a 47. gyalogezred.

A Gábor Áron laktanyában állomásozó tüzér osztály is a mozgósításkor ezredé alakult. Változott fegyverzetük. Az eddig ütegenkénti 2 löveg megduplázódott. Az 1., 2. üteg könnyű (10 és 10,5 cm-es), a 3. üteg közepes tarackkal (15 cm-es) volt ellátva. Az ütegek száma négyvel bővült. Így a 4—6. üteget I. világháborús 7,5 cm-es hegyi, 8 cm-es táborig ágyúval látták el. A 7. üteg 15 cm-es tarackkal rendelkezett. A 9. tüzérezred lövegszáma tehát 28 volt. A tüzérosztály ill. ezred az előzőekben leírtakhoz képest fegyverzetében erősödött, tüzerejében nőtt. A központi törekvések ellenére azonban maradt lóvontatású, fogatolt. Orbán Nándor százados, olimpikon ütegpáncsnokként teljesített szolgálatot.

A város, mint az I. világháborúban, most is erejét meghaladó módon menekülteket fogadott.

Lengyel menekültek voltak Nagykanizsán (1939. szeptember 23.—1941. december) két évig. Lengyelországból — a németek előtti kapituláció (1939. szeptember 17.) után — érkeztek. A magyar nép nagy segítőkészséggel (gyűjtések, pénzadományok, elszállásolás stb.) fogadta őket. A polgári menekültek ügyét a Belügyminisztérium IX. ügyosztálya, míg a katonaiakét a Honvédelmi Minisztérium 21. osztálya rendezte. A katonai táborok a hadtestparancsnokságok, a polgáriak járási irányítás alá kerültek. Nagykanizsán a katonai barakk-kórházban, a kávégyárban kialakított katonai és polgári táborba szeptember 23-án érkezett az első menekültcsoport (861 katona, 100 civil). Október 10-én 357 tiszt, 2479 katona és 466 polgári menekült tartózkodott Nagykanizsán. A kezdetben igénybe vett két tiszti és hat legénységi barakk kevésnek bizonyult. A Frank-pótkávégyár után szükségűtábor alakítottak ki a kefégyárban (500 fő) és Lazsnak-pusztán (70 fő). December 6-án „csak” a katonai menekültek létszáma 2528 fő volt. Az ország egyik legnagyobb befogadó táboraként mindez jelentős erőfeszítéseket kívánt mind az élelmezés, mind az egészségügyi ellátás területén a várostól. A táborok ugyan katonai őrizet alatt voltak, de a tisztek-katonák engedéllyel gyakorlatilag szabadon mozoghattak a városban. Ellátmányuk (zsoldjuk) a tábori ellátáson kívül a tiszteknek napi 2—8 pengőig, míg tiszthelyetteseknek 50 fillértől 1 pengőig, a sorkatonáknak 20 fillérvolt, a polgári menekülteké 1,50—2 pengőig 1940 tavaszáig (1 tojás 14—16 fillér, 1 kg zsír 80 fillér). A tábor parancsnokának — Gunde Géza honvéd alezredes — igaz lengyelbarátsága lehetővé tette a lakosság és a menekültek napi együttműködését, barátkozását. Biztosította a szervezett szöktetéseket (Jugoszlávia—Franciaország—Lengyel légió), az evakuáció felgyorsulását. Nagykanizsát német nyomásra a kémelhárítók lepték el, a határőrizetet megerősítették. Ennek ellenére a lakosság segítségével történő szöktetések száma nem csökkent. 1940. február 18-án Gunde alezredest a III. Hadtestparancsnokság (Szombathely) leváltja. Az őt követő Kozderka László ezredes és utódainak erőfeszítései ellenére sem tudták a „rendet” megmenteni. 1941. április 1-jével a Nagykanizsai polgári menekülttábor megszüntették. A katonai tábor létszámcsökkenés mellett az év végére bezárták.

307824 * sorszám.

II

Meghagyási igazolvány.

(Érvényes az 1944/45. országmozgósítási előkészületi évre.)

1567
 Igazolom, hogy a meghagyási bizottság Bálits Ferenc-t
 születésének helye: Eszteregnye születésének éve: 1895
 szülőanyjának leánykori családi és utóneve: Sipos Franciska
 polgári foglalkozása: olaj. forg. szaktisztv.
 katonai állománytete: 26. bev. közp. Tapolca katonai rendfokozata: huny.
 állandó lakása: Nkanizsa

..... az 1939. évi II. t. c. 60. §-ában foglalt rendelkezés alapján
Maort Üzem. Nkanizsa. részére
 a fenti számú határozatával polgári foglalkozásában 3 hónapra meghagyta. E határozat
 következményeképpen a »Mozgósítási hirdetmény«-ben, valamint a »Katonai behívójegy«-ben foglalt
 bevonulási parancs teljesítése alól felmentést nyer.

Sz hely
Budapest, 1943. évi hó 24. napján.



a meghagyási bizottság elnöke. 4

[Handwritten signature]

RÉSZVÉTEL A II. VILÁGHÁBORÚBAN 1941—1945

A győzelem hitében

Németország 1941. június 22-én megtámadta a Szovjetuniót.

Június 26. — Kassa bombázása, június 27. — hadüzenet a Szovjetuniónak.

Háborúban állunk. A kanizsai ember lelkében ott az előző háború, szinte minden családot érintő tragédiának az emléke. Mit jelent még?! Az üzemek áttértek a hadigazdálkodására, sor került az élelmiszerfejadagok bevezetésére (1941 júliusában 115 dkg a heti kenyéradag). Forgalomba kerültek az alumínium pénzérmék. Június 23-tól bevezették a légtalmi készültséget, július 9-én Muraköz visszatért. Kanizsaiak százai zárandokoltak a Muraközbe. Élelmiszert, pénzadományokat vittek, gazdasági és kulturális kapcsolatokat építettek ki (Muraközben a július 10-én tartott ünnepség szónoka Kiss László altábornagy volt, az 1941-es Horthy-ünnep szónoka Papp János ezredes). Parancsnok: Farkas őrnagy volt.

A laktanyában folytak a tartalékosok bevonultatásai. Minden tevékenység a hadviselésnek volt alárendelve, a takarékosági intézkedések egymást követték. 25%-kal csökkentették a villamosenergia-szolgáltatást, hétről-hétre lettek kevesebbek az élelmiszeradagok. A hadiüzemek — elsősorban az olajipar szakembereit felmentették a bevonulási parancs alól.

DON
1942

Országos Széchenyi Könyvtár

Elindulás

A nagykanizsai 9. könnyű hadosztály riadóztatására 1942. április 9-én került sor (17., 47. gyalogezred, 9. tüzérezred).

Szombathelyi III. hadtest parancsnoka: Domaniczky Ödön vezérezredes.

Hadosztályparancsnok: Újlaky Jenő ezredes (a fronton: Osziányi Kornél ezredes). 17. gyalogezred: Szakáts Zoltán ezredes. 47. gyalogezred: Kozderka László ezredes. 9. tüzérezred: Krassay Pál alezredes.

A hadosztály vasúton április 17-én indult el (13 500 fő, uticél: Szovjetunió, Kurszk körzete, továbbá harcolva a Donig). Hídfőharcok Tyim—Uriv—Ivanovka—Nyikolszkoje—Oszkol körzetében. Az utolsó harcoló magyar alakulat: ellenség, túlerő, hideg, hó, német alárendeltség, hiányos felszerelés, utánpótlás-hiány, betegség, halál, hadifogság megpróbáltatásait élte át.

A MAGYAR ÉLET ÁRA:
A SZOVJET HALÁLA!

Hivatalos feljegyzések:



A feladó

neve: *Szirmai László*

rendfokozata:

A tábori posta száma: *219/122*

Ára: 1 fillér.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.



Szirmai László

Cím:

*Szegedi József
főhadnagy úrnak*

*Szirmai László
Gábor úr részére*



M. kir. állami nyomda. Budapest, 1943.

Doni tábori levelezőlap



A hazatértek 1943. május 16-án



Fogadás. Középen Oszlányi tábornok



Oszlányi tábornok beszédét tartja

Hadosztályparancsnok: Oszlányi Kornél ezredes (később vezérőrnagy). Bátor, egyenes, példaképe katonáinak. Tragédiája egyenlő bajtársainak sorsával. Vallotta: „Minden halottban az árváit, a mindenkor elesettben a szüleiket látom.” (Ruffy Péter író). Kétszer sebesült. Egyik alkalommal a somogy-szentmiklósi (Miklósfa) iskolagazgató, Steinhardt László főhadnagy — egyik segéd tisztje — testével fedezve vonszolta be a sebesültet páncélautójába.

Közvetlen környezete kanizsaiakból állott (dr. Szugfil János t. hadnagy, dr. Hámori Zoltán zászlós, Domina Károly örvezető, Szűcs Ferenc szakaszvezető, Zimonyi Miklós tiszthelyettes, Szabó János főhadnagy, Kovács János hadnagy, Gábor Jenő „írnok” és még sokan).

7 nyilvántartási szám.
1943.

Harctéri szolgálati lap.

Igazolom, hogy Kovács János tartalékos zászló
(született 1918. évben Kapuváron községben, városban, szülő-
anyjának leánykori családi és utóneve Tornáth Júlia Rozsa azonossági száma
2766-18-0212, m. kir. 14. gyalogezred bruno gáspárka századának
állományában 1942. április hó 29-én, 1943. április hó 28-ig
összesen 12 havi és ... napi harctéri szolgálatot teljesített.
Harctéri szolgálata közben 1943. évi február hó 2-én hadm. desztátus
ú. foku fogás tal. 4. jett. kettőjett megsbesült. Az ellen-
séggel szemben tanúsított vitéz magatartásáért a _____
_____ kitüntetés(-ek)ben részesült.

Katonai orvosi felülvizsgálaton _____ osztályozást kapott.

Nagykauron

1943. évi december hó 2-é n.



V. a. amptanys. d.
(az állománytarts. parancsnokának
nével. h. s. a.)

Figyelmeztetés! A harctéri szolgálati lapján való visszaélést sz. goraan büntetik!

Raktári szám: 830.

Kovács János szolgálati lapja

Országos Széchényi Könyvtár

Az ezredet vezérőrnaggyá léptették elő. A háborúban egyedül ő kapta meg a legnagyobb katonai kitüntetést, a Katonai Mária Terézia Rendet.

Hazaérkezés

Nagykanizsára 1943. április 28-án érkeztek haza a 9. könnyű hadosztály maradványai. A 67 tiszt és az 1680 létszámú legénység félig megfagyva, betegen, sebesülten, lelkiükben összetörve közel egy hónapig karanténba került. Ez idő alatt megpróbálták őket feltáplálni, fizikailag és pszichikailag megerősíteni.

Ezt követően került sor 1943. május 16-án az ünnepélyes fogadásukra.

Katonai összeomlás

A magyar csapatok 1944. elején a Kárpátoknál több mint 15 000 fős veszteséget szenvedtek. Az ellátási nehézségek fokozódtak. A SAS-behívók (jelentése: „Sürgős, Azonnal, Siess”) megtalálták a legifjabb korosztályokat is. A frontszolgálatra vonatkozó parancsot 48 órán belül kellett teljesíteni. A város, de mindenekelőtt a közeli olajmezők védelmére légvédelmi ütegeket telepítettek. Az erdőben, létszámban megfogyatkozott hadosztályból ezred újjászervezése kezdődött. A lak-tanyában folytak a felszerelések, orvosi vizsgálatok. Közeledett a frontra indulás. 1944. március 19-én a németek megszállták az országot. Ettől kezdve az angolok, amerikaiak bombázásai megkezdődtek (április 3. — Budapest).

A 17. honvéd ezred a Muraközben állomásozott (Kotor). Parancsnokuk a város-szerte ismert világháborús, kemény katona: Farkas Ödön ezredes. Segédtsizt: Szende László százados.

Az I. zászlóalj parancsnoka Gombos József alezredes, II. zászlóalj parancsnoka dr. Kapossy alezredes, a III. zászlóalj parancsnoka Papp László őrnagy. Ezred-orvos dr. Szűcs Géza orvos-százados

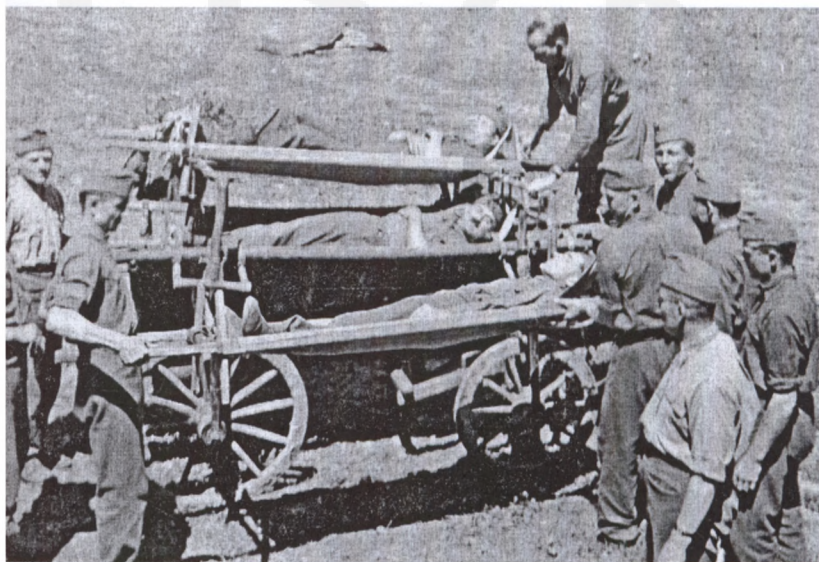
Az ezred július 19-én indult a galíciai frontra. Útvonal: Nagykanizsa—Budapest—Miskolc—Uzsok—Strij—Csernijov, és onnan vissza, nagy vérveszteséggel, üldözötve a felszámolásig. Az utolsó hetekben Farkas Ödön súlyos betegsége miatt az ezredparancsnok Brokes Mátyás ezredes lett. A tárgyalat korszak utolsó, kanizsai ezredének sorsa zárja a sort. A fényképsor önmagáért beszél.



Farkas Ödön ezredes, ezredparancsnok



Pihenő, 1944. július



Sebesültek (gyakorlat), 1944. július



Cigarettaosztás, 1944. augusztus



Bombatámadás után (ez valóság)



Katonatemetés

A nyilasok uralma

A nyilas hatalom Nyugat-Magyarországon — Zalában és Nagykanizsán is — kétségbeesett intézkedéseket fogantatosított a hungarista eszmék jegyében a németek totális kiszolgálására. 1945. januárban és februárban egy-egy átfogó razziát tartott Zala és Vas megyében a területi biztonsági szolgálat.

„Eredményük”: 12 103 fő letartóztatása (katonaszökevény, munkaszolgálatos szökevény, lengyel, orosz, bolgár hadifogoly, szökött levente stb. 150 főt koncoltak fel (Nagykanizsán 3 fő, Zalaegerszegen 1 fő). Szükségintézkedések születtek.

Beszolgáltatták a kerékpárokat, kályhákat, élelmiszert (kávé, alkohol, dohány, cukor), kéziszerszámokat, vadászfegyvereket, de még a kukoricaszárat is. Az itthon lévő 16—20 éves korú fiatalokat erődítési, védelmi munkákhoz munkaszervezetbe tömörítették Nagykanizsától 4 km-re terjedő sávban.

Mint már az előzőekben említettem, az 1939. II. tv. kötelezővé tette a leventeoktatást. Irányításuk a HM alá került. A nyilas hatalomátvétel után a leventéket erőszakkal katonai alakulatokba szervezve harcba vetették. 1944. novemberében 17 éves korra szállították le a kötelező katonai behívást. Az 1923—1929 között született fiataloknak Nagykanizsán a GáborÁron laktanyába kellett bevonulni „két napie étellel, erős lábbelivel, megfelelő ruházattal és evőeszközzel”.

Időben szorosan követte ezt az 1930—33-ban született gyermekek összeírásának és bevonulásának elrendelése. A járási leventeparancsnokság sokukat a Hunyadi 55. páncélgránátos hadosztályba szervezte. Ezek harcoltak, haltak meg német területen, repülőterek védelmében, erődítések építése közben, és estek hadifogságba.

1944-ben nemzetőrséget kellett létrehozni országos rendfenntartó, a csendőrséget, rendőrséget támogató szervként. Tagjai ellenséges ejtőernyősök, pilóták és partizánok leküzdésére kaptak felkészítést. Fegyveres felszerelésük (vadász-, céllövő puska, pisztoly) az illetékes járási leventeparancsnokság feladata volt. Nagykanizsán mindez nem volt számottevő, mert a leventekorúak egy része Németországban vett részt a harcokban (Szent László hadosztály, Kopjások, Dráva menti Légió stb.). Az elfogottak és a szökésben lévők közül sokan kerültek szovjet kényszermunkatáborba, hadifogságba.

Igy járt a nagykanizsai Vécsey utcai elemi iskolába — „laktanyába” — bevonultatott leventék Vécsey alakulata. A Nagykanizsa és környéki kiképzetlen fiatalokat (csak kézifegyverekkel való bánásmód) december végén küldték ki a somogyi frontra. Az ő sorsuk is a fogság, a kényszermunka lett. A csoport itthonmaradt részét szélnekeresztették, kiket aztán az áttörés után az oroszok összefogdodostak, katonai törvényszék elé állítottak. Letartóztattak 69 főt. Halálraítéltek 5 főt. Szovjetunióba hurcoltak 64 főt. Közülük 14-en a fogságban meghaltak.



Szőkevényors

Az utolsó hetek

A nyilasok a szovjet és bolgár csapatok előretörésének megállításával újra próbálkoztak. A városban verbuvált — már a hadszíntereket megjárt katonákból álló — erőket Somogyba, a „Margit” védelmi vonalra vonultatták fel. Eredménye: nagyszámú szökés, felkoncoltatás, értelmetlen ellenállás.

A németek a város ellenállására rendezkedtek be (aknásítás, lövészárkok). A céljuk volt, az olajvidék mindenáron való megtartása, hiszen a háború utolsó szakaszában Németország kőolajtartalékainak 80%-át a zalai olajmezők képezték. E terület megtartására építették 1944. szeptember 22-től a 220 km hosszú „Margit” védelmi vonal nyugati szektorát, amely Balatonszentgyörgy—Sármellék—Iharosberény—Gyékényes terepszakaszra terjedt ki. Elkészült a „Dorottya-állás” Alsópáhok—Kerecseny—Hahót—Zalaszentbalázs—Magyarszentmiklós—Nagykanizsa (Principális)—Bajcsa—Murakeresztúr települések mentén. 1945. március 5-én a front Balatonújlak—Nagybajom—Babócsa vonalán állt. A német hadvezetés március 6-án indította áttörési szándékkal a Dél hadseregcsoportot a 3. Ukrán Front arcvonalá ellen. A „Tavaszi ébredés” fedőnevű hadművelet heves harcok után március 15-ére kudarcba fulladt. Az ellentámadás (Bécsi hadművelet) március 16-án indult (2. és 3. Ukrán Front). A 3. Ukrán Front 57. hadsereg és az I. Bolgár Hadsereg feladata volt Nagykanizsa és az olajvidék elfoglalása. A szovjet 133. hadtest, a 84. és a 199. lövészhadosztály és a 420. lövészezred, valamint a bolgár egységek (10., 12., 16. gyaloghadosztály) támadása március 31-én 16 óra 50 perckor indult. A csapatok április 1-jén vonultak be Nagykanizsára. Április 2-án lendületből átkeltek a Principális-csatornán, áttörték a „Dorottya-állást”, miután már csak kisebb ellenállásba ütköztek. Utcai harcokra nem került sor. A térségben lévő II. magyar hadtest csapatai (20. és 25. gyaloghadosztály, a 7. és 8. tábori póthadosztály, Szent László hadosztály) német kötelek alárendeltségében (2. német páncélos hadsereg) felaprózva — a Murán átkelve — tovább morzsolódtak. Az antifasiszta koalíció hadereje kiszorította a német hadsereget, a német biztonsági erőket a környékünkről, megdöntve a nyilas uralmat.

Mi maradt Kanizsán?

Romok, leégett városháza, felrobbantott híd, a nélkülözéstől szenvedő emberek, elhurcolt zsidók emléke, családtagjaik gyásza, tétova hit, remény, szeretteik hazatérésében. Jogos volt a félelem az elhurcolt, fogságba került levették, katonák sorsát illetően. A megfogalmazás szerint ugyan a hadifoglyok, az ellenséges

fegyveres erők kötelékébe került katonai személyek a II. világháborúban az 1929. július 27-én elfogadott genfi egyezményben foglalt bánásmódra jogosultak (emberhez méltó bánásmód, az élet és egészség biztosítása). Szovjet fogságba kb. 390 ezer fő, nyugati (amerikai, angol, francia) fogságba 220 ezer magyar katona esett. A polgári elhurcoltak száma a Szovjetunióba kb. 300 ezer, Nyugatra 100 ezer fő. A nyugati hadifogságból 1947-ig mintegy 300 ezer katonai és polgári fogoly tért haza. A Szovjetunió táboraiból 1950-ig 400 ezren tértek haza. Hozzávetőlegesen 150—200 ezren haltak meg szovjet táborokban. Nagykanizsa és környékéről származó hadifoglyok zöme a doni vereségek, valamint a háború befejező szakaszában került fogságba.

A „nyugatosok” dél-német, osztrák és francia táborban, kisebb részük belga, holland, luxemburgi helységekben került őrizetbe. A Szovjetunióba került magyarok jelelős része átmeneti táborokon (Foksány — Románia, Máramarosziget, Szamor — Ukrajna) keresztül került a kaukázusi, szibériai, urali, volga-melléki, észak- és közép-ázsiai stb fogolytáborokba. A „nyugatos” hadifoglyok 1947-ig hazajöttek, míg a Szovjetunióból a nagy hullám 1948-ban érkezett. Az internáltak, polgári személyek hazaérkezése 1953—55. évben történt. A kanizsai vasútállomáson százak várták a hadifogolyvonatokat. A fogadótáborokon keresztül érkeztek elgyötörve, betegen, meghalt fogolytársak ezreinek emlékével a vöröskereszt által felállított szolgálathoz.

A hazatértek szembesültek a tényekkel. A bombázások, ágyúzások jelentős kárt tettek az üzemekben (Dunántúli Szeszfinomító Rt., Sörgyár) közszertár, kiskanizsai templom, temető. Leégett két irodaház és egy üzletház, a városháza, a dohányraktár. Felrobbantották a Kossuth téri vasuti hidat, a Principális hidjait. Rombadőlt 45 lakóépület, megrongálódott 90. Károkat szenvedtek a kórház épületei. A bombázások életáldozatokat is követeltek (pl. csak 1944. októberben 11 fő halt meg). A bombázások kárait illetően városunk az „országos listán” a 26. helyen szerepelt. Becslések szerint a meghaltak, elhurcoltak száma 2500 fő volt. A lakosság létszáma csökkent. 1941-ben a népesség száma 31 000 fő, 1945-ben 28 700 fő.

E közel száz év a határmenti katonaváros történetének a máig is fontos szakasza. Szellemi és tárgyi emlékeit őrzik a múzeumok, levéltárak, a családoknál a féltve őrzött relikviák, visszaemlékezések. Őrzik az irodalmi művészeti alkotások, az első világháborús emlékművek és mindenek előtt a korszak még élő tanúi.

A város és környékének katonai és polgári áldozatainak állított emléket — országosan az elsők között — az akkor még működő Hazafias Népfront kezdeményezésére társadalmi összefogással lakosságunk. Az 1989. október 1-jén a városi ternerő díszparkjában felállított emlékmű Rétfalvi Sándor szobrászművész és Csiky György építész alkotása.



„ELFELEJTETT KIÁLTANI,
MIELŐTT FÖLDRE ROSKADT.”
(*Pilinszky*)

FORRÁSMUNKÁK

- Magyarország hadtörténete*, II. k. Zrínyi, 1985.
- Magyar városok monográfiája*, IV. k. 1929.
- Kanizsai enciklopédia*. B. Z. lapkiadó Kft., 1999.
- Balogh János: *Nagykanizsa város és vidékének hadtörténelmi leírása*. Nagykanizsa, 1896.
- P. Molnár Dezső: *Limanova magyar győzelem*. Bp., 1932.
- Dr. BacsaGábor: *Nagykanizsa határváros*. Nagykanizsa, 1995.
- Gergely Ferenc: *A magyar cserkészlet története*. Bp., 1989.
- Domján Károly: *Visszatért a 17. honvéd gyalogezred zászlaja* (Kanizsa Almanach, 1995).
- Rózsás János: *Leventesors*. Kézirat, 1998.
- Harc Lajos: *A nagykanizsai volt honvéd kórház története*. Nagykanizsa, 1996.
- Gábor Jenő: *Az utolsó hadparancs a zalai honvédekhez*. Kézirat.
- Godó Ágnes: *Magyar—lengyel kapcsolatok a II. világháborúban*. Bp., 1976.
- Godó Ágnes: *Drávától a Muráig*. Bp., 1977.
- Lagzi István: *Lengyel menekültek Zala megyében a második világháború idején*. Zalai gyűjtemény, 1975.
- Káli Csaba: *Nagykanizsa 1945-ben*. Zalai Múzeum, 1977.
- Földi Pál: *A Magyar Királyi Honvédség a második világháborúban*. 2002.
- Polgár József ny. tüzér alezredes kézirata. 2003.
- Kiss Ervin dokumentumgyűjteménye.
- Nemeskürty István: *Requiem egy hadseregért*. Magvető, 1972.
- Kovács János ny. ho. őrnagy dokumentumai és feljegyzései.
- Temesvári Lajos ny. ho. őrnagy. harctéri naplója (kézirat).
- Steinhardt László dokumentumai.
- Hegedüs András: *A nagykanizsai cs. és kir. 48. gyalogezred története*. Zalai Múzeum, 1997.
- Az orosz hadifogság képekben*. Rákospalota, 1931.

Köszönöm dr. Szücs Géza ny. honvéd orvos alezredes úrnak, aki rendelkezésemre bocsátotta hadinaplóját és pótolhatatlan fotóanyagát.

A fényképek, dokumentumok Balogh Gyula, Fleskó Györgyné, Gódor István, Gulyásné Raksányi Olga, Kiss Ervin, Kovács János, Lengyák István, Ozorai Károly, Poprádi Zoltán, Pordán László, Steinhardt László, dr. Szombath Tibor, dr. Szücs Géza, a Thúry György Múzeum és Temesvári Andor gyűjteményéből származnak.

1945—1990

A Magyar Honvédség utóbbi majd fél évszázados történelme — s azon belül a Nagykanizsán állomásozó egységek sorsa — állandó mozgások története. A nemzetközi helyzet és a belső politikai hatalom erővonalai által motivált hadseregben állandóan változott nemcsak a létszám és a technika, de a szervezet és a vezetés is. Hogy az ember, a sok-sok hónapot letöltő katona hogyan is élte meg a bevonulástól a leszerelésig tartó időszakot, hogy az a tiszt, akinek gyerekei az általános iskolát négy-öt településen végezték, ő tudja csak igazán, hogy a helytállásnak mi volt az ára.

A következő táblázatok, kimutatások, összefoglalók — sajnos néha hiányosan, néha csak érintőlegesen — ezt a fél évszázadot igyekeznek tükrözni. Mélyreható elemzéseket nem tartalmaznak, inkább alapvető tényeket, csekély mértékben összehasonlító adatokat tüntetnek fel.

A MAGYAR DEMOKRATIKUS HADSEREG SZÁRAZFÖLDI HARCOLÓ CSAPATAINAK BÉKEHADRENDJE 1945—1948-IG

Összesített áttekintés

1945-ben

Két gyaloghadosztály, parancsnokság és törzs

Hat gyalogos ezred

Két tüzérezred

Egy légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 11 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: Határ vadász alakulat

1946-ban

Két gyaloghadosztály, parancsnokság és törzs

Hat gyalogos ezred

Négy önálló tiszti, illetve tiszthelyettesi század

Egy tüzérezred

Egy légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 14 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: Határ vadász alakulat

1947-ben

Két gyaloghadosztály, parancsnokság és törzs

Két gyalogos zászlóalj

Két önálló tiszti század

Két tüzérüteg

Összesen: 8 parancsnokság és önálló alegység

Nagykanizsán: Határ vadász alakulat

Az ez évben február 10-én, a Párizsban megkötött békeszerződés Magyarország számára a következő időszakra az alábbi honvédelmi keretet írta elő:

- 65 000 fő szárazföldi (beleértve a határőrséget, a légvédelmet, a flottillát) létszámot;
- 5000 fős légierőt (90 db repülőgéppel).

1948-ban

Két hadosztály, parancsnokság és törzs

Három gyalogos zászlóalj

Egy híradós zászlóalj

Három tüzérüteg

Összesen: 9 parancsnokság és önálló alegység

(Készült a 2. sz. irodalom alapján.)

1948-ban kezdődött el az államrend és a hadsereg szovjet rendszerű kiépítése, ami maga után vonta a hadsereg nagyarányú bővítését.

Gomba módra szaporodtak a különböző fegyvernemi, törzskari iskolák, tanfolyamok, ahonnan rövidített képzés után ezrével kerültek ki a tiszti rendfokozattal sok esetben olyanok, akikről rövid időn belül kiderült alkalmatlanságuk, míg mások a hadsereg vezetőivé váltak hosszú éveken át. A magyar katonák számára idegen szabályzatokat vezettek be, Moszkvában fegyvervásárlási megállapodást írtunk alá. Megkezdődött a honvédség szovjet fegyverekkel történő felszerelése, majd folyamatos ellátása. Megszűnt a kizárólagos felelősséget jelentő egyszemélyi parancsnoki jogkör. Minden parancsnok mellé (egészen a zászlóalj-parancsnokságig) politikai tisztet neveztek ki.

Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek

Nagykanizsán ezen idő alatt, a határőrség kivételével hadrafogható erő (a 2. sz. irodalom alapján!) nem állomásozott. A városon átvonuló csapatok létszámában közel teljesekek, de fegyverzetben igen szegényesek voltak. Operatív harci cselekményben nem is igen tudtak volna részt venni. A hadműveleti területről visszatért csapatok személyi állományát jelentős mértékben leszerelték.

Országos kitekintés

1945

Az új magyar Honvédelmi Minisztérium január 10-én Debrecenben alakult meg. Április végéig áttelepült Budapestre.

A hadsereg alapvető feladatává vált az ország újjáépítése.



Katonák az ország újjáépítésében

1946

Rendelet szabályozta az ország lőszer- és aknamentesítésének újjászervezését.
A hadsereg létszáma: 35 441 fő (HM-ben 1350 fő).

1947

Tisztképzés, továbbképzés céljából megalakul a Honvéd Kossuth Akadémia (később csak Kossuth Akadémia, majd Honvéd Hadiakadémia).

1948

Megkezdődött a gyors ütemű hadseregfejlesztés — szovjet mintára.
A háborús és népellenes bűncselekményekért ez ideig 28 146 főt halálra, 18 376 főt szabadságvesztésre ítélték. A többieket felmentették.
Szeptember 6-án megalakult az Államvédelmi Hatóság (ÁHV).

A MAGYAR NÉPHADSEREG SZÁRAZFÖLDI HARCOLÓ CSAPATAINAK BÉKEHADRENDJE

1949—56-IG

Összesített áttekintés

1949-ben

Három hadosztályparancsnokság
Hét lövészezred
Egy harcokszizó ezred
Két rohamtüzérosztály
Hat tüzérezred
Egy könnyű tüzérosztály
Három légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 23 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 49. l. e.
88. lé. tü. o.

1950-ben

Három hadtestparancsnokság
Tíz hadosztályparancsnokság
Huszonnégy lövészezred
Három harcokszizó ezred

Kettő nehéz harcokcsi rohamlöveges ezred
Hét harcokcsi rohamlöveges zászlóalj
Három rohamtüzérosztály
Három tüzérdandár-parancsnokság
Tizenöt tüzérezred
Tíz tüzérosztály
Három páncéltörő tüzérezred.
Hét páncéltörő tüzérosztály.
Tizenkettő légvédelmi tüzérosztály.
Összesen: 102 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység.
Nagykanizsán: 49. l. e.
88. lé. tü. o.
33. pct. tü. o.
62. tü. o.

1951-ben

Négy hadtestparancsnokság
Tizenhárom hadosztály-parancsnokság
Harminc lövészezred
Három harcokcsizó ezred
Hégy nehéz harcokcsizó ezred
Kilenc harcokcsizó rohamlöveges zászlóalj
Három rohamtüzérosztály
Négy tüzérdandár-parancsnokság
Huszonkettő tüzérezred
Hét tüzérosztály
Három páncéltörő tüzérezred
Tizenkettő páncéltörő tüzérosztály
Hat légvédelmi tüzérezred
Tizenhárom légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 133 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 49. l. e.
18. lé. tü. o.
88. lé. tü. o.
122. honi lé. tü. o.
33. pct. tü. o.
Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság.
62. tü. o.

1952-ben

Négy hadtestparancsnokság
Tizennégy hadosztály-parancsnokság
Harmincnégy lövészezred
Négy harckocsizó ezred
Négy nehéz harckocsizó ezred
Tíz harckocsi rohamlöveges zászlóalj
Öt tüzérdandár-parancsnokság
Huszonhat tüzérezred
Hét tüzérosztály
Hat páncéltörő tüzérezred
Tizenkettő páncéltörő tüzérosztály
Hét légvédelmi tüzérezred
Tizenhárom légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 146 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 29. l. e.

64. pct. tü. e.

33. pct. tü. o.

62. tü. o.

18. lé. tü. o.

88. lé. tü. o.

122. honi lé. tü. o.

Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság

1953-ban

Négy hadtestparancsnokság
Tizenhárom hadosztály-parancsnokság
Harminc lövészezred
Három harckocsizó ezred
Két nehéz harckocsizó ezred
Egy nehéz harckocsi rohamlöveges ezred
Kilenc harckocsi rohamlöveges zászlóalj
Négy tüzérdandár parancsnokság
Huszonöt tüzérezred
Négy tüzérosztály
Hat páncéltörő tüzérezred
Tizenkét páncéltörő tüzérosztály
Hét légvédelmi tüzérezred
Tizenkettő légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 132 parancsnokság és egység, illetve alegység

Nagykanizsán: 29. gl. e.

64. pct. tü. e.

33. pct. tü. o.

62. tü. o.

18. lé. tü. o.

88. lé. tü. o.

122. honi lé. tü. o.

Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság

Tiszti Klub

1954-ben

Három hadtestparancsnokság

Tíz hadosztály-parancsnokság

Huszonöt lövészezred

Két harcocsizó ezred

Két nehéz harcocsói rohamlöveges ezred

Hat harcocsói rohamlöveges zászlóalj

Három tüzérdandár-parancsnokság

Tizennyolc tüzérezred

Négy tüzérosztály

Hat páncéltörő tüzérezred

Tíz páncéltörő tüzérosztály

Négy légvédelmi tüzérezred

Tizenegy légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 104 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 29. gl. e.

64. pct. tü. e.

33. pct. tü. o.

18. lé. tü. o.

88. lé. tü. o.

122. honi lé. tü. o.

62. tü. o.

Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság

Tiszti Klub

1955-ben

Három hadtestparancsnokság
Tizenegy hadosztály-parancsnokság
Huszonöt lövészezred
Négy harckocsizó ezred
Három nehéz harckocsi rohamlöveges ezred
Hat harckocsi rohamlöveges zászlóalj
Három tüzérdandár-parancsnokság
Tizenkilenc tüzérezred
Négy tüzérosztály
Hat páncéltörő tüzérezred
Kilenc páncéltörő tüzérosztály
Öt légvédelmi tüzérezred.
Tizenegy légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 109 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 29. gl. e.
64. pct. tü. e.
33. pct. tü. o.
62. tü. o.
18. lé. tü. o.
88. lé. tü. o.
122. honi lé. tü. o. — ez évben felszámolták
Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság
Tiszti Klub

1956-ban

Három hadtestparancsnokság
Tizenegy hadosztályparancsnokság
Huszonöt lövészezred
Négy harckocsizó ezred
Három nehéz harckocsi rohamlöveges ezred
Hat harckocsi rohamlöveges zászlóalj
Tizenkilenc tüzérezred
Két páncéltörő tüzérezred
Tíz páncéltörő tüzérosztály
Öt légvédelmi tüzérezred
Tizenegy légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 99 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 29. gl. e. — november hónapban felszámolták

18. lé. tü. o.

88. lé. tü. o.

Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk.-ság

Tiszti klub

(Készült a 2. számú irodalom alapján.)

1949-től több ezres nagyságrendű tisztavatásokra került sor, amelyek nyomán csillagok sokasága került olyan emberek vállára, akiktől az új „legyőzhetetlen” hadsereg létrehozását várták el. Megkezdődött a későbbi időkre is oly igen jellemző állandó átszervezés, alegységek, egységek felosztása, gyakran ezredekké történő átszervezése. Minden szinten „erőltetett menet”-re került sor, amelyet az ország déli határain dupla drótsoros kerítés — 38 ezer tuskésdrót tekercs, és 9 tonna U-szeg — jelzett. Az építés mellett folyamatos volt a „rombolás”, hiszen tábornokok tucatját távolították el, s még a sorköteleseket is *A*, *B* és *C* típusú átvilágításnak vetették alá. A belső ellenségtől való megtisztítás ideológiává vált a hadseregben, mellé háborús hisztéria és szétterülő sötét árnyak párosultak. Talán az 1954-es esztendő fűdögált új szelekkel, hiszen érezhető volt, hogy a „szövetség” javít a kriminális állapotokon. Az 1955-ben megalakult Varsói Szerződéshez való kötődés a lehetőségét nyújtotta egy az atomháború veszélyei között is tevékenykedni tudó hadsereg fejlesztésének és képzettségi szintje emelésének.

Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek

88. légvédelmi tüzérsztály (2222)

Az 5. löv. ho. pság (Székesfehérvár, majd Kaposvár) egységeként 1949-ben Nagykanizsán állították hadrendbe. A Dózsa laktanyában, majd később a Petőfi laktanyában volt a szálláskörzete. 1955-ben felszámolták.

Parancsnokai: Guth Béla őrgy, Újházi Dénes (rendfokozata ismeretlen)

18. légvédelmi tüzérsztály (7231)

A 17. löv. ho. pság (Kaposvár) alárendeltségében 1949-ben alakult Szekszárdon, mint *B* típusú (egy könnyű üteg és csökkentett létszámú törzs) egység. 1950 tavaszán Marcaliba díszlokált, ahol új fegyverzettel és technikával feltöltve *A* típusú (három üteg + törzs) fejlesztették, és az ország déli határainak védelmére rendelték Kelebia, Hercegszántó, Siklós és Babócsa térségébe. 1951-ben Nagykanizsára, a Dózsa laktanyába díszlokált. Még ez évben ismét *B* típusúra szervezték, majd rövid idő múlva *A* típusúra töltötték fel. 1952-ben Babócsa, Újmajor, Szulok,

Somogyoros, Csurgó és Háromfa térségében tüzelőállást foglalt el, majd visszatért a békerendi helyőrségébe. 1953. március 15-én az osztálynak a Nagykanizsai Kiskereskedelmi Vállalat csapatzászlót adományozott. 1954-ben helyőrségen belüli áthelyezésre került sor, a Dózsából a Gábor Áron laktanyába települtek át. 1956-ban a 12. gl. ho. pság alárendeltségébe kerültek és vegyes besorolást (két üteg könnyű és egy üteg közepes lg-vel) kaptak.

Parancsnokai: Guth Béla őrgy, Pusztahelyi Imre fhdgy, Boznér László szds, ismét Guth Béla őrgy, Hári János fhdgy, Teleki István fhdgy, Bányai Tibor hdgy, Teleki István szds.

33. páncéltörő tüzér osztály (9224)

A 6. löv. hdt. pság (Székesfehérvár) egységeként 1950-ben alakult Nagykanizsán. Először a Dózsa, majd a Petőfi laktanyában helyezték el. 1955-ben az általános létszámcsökkentés miatt felszámolták.

Parancsnokai: Wéber Ernő fhdgy, Sólya István szds, majd Gaál László szds.

29. lövész ezred (7414)

1950-ben alakult Tolnán, a 9. löv. hdt. pság alárendeltségében. 1952-ben Nagykanizsára díszlokalát. Az állománytábla szerint a Dózsa laktanyában 1—3 gl. z; ezred tüzérség, harcbiztosító és kiszolgáló alegységei voltak. 1954-ig kora tavasztól késő őszig táborba kihelyezett kiképzést folytatott.

Parancsnokai: Makó Péter szds, majd '53—56-ig Üveges Lajos őrgy. Az utóbbi országosan is elismert ezredet hozott létre. Az 1956-os események miatt hadbíróóság elé állították (1990-ben rehabilitálták!), és az ezredet feloszlatták.

64. páncéltörő tüzér ezred (6050)

A 87. páncéltörő tüzérandár MN Tüzérfőnökség alárendeltségébe tartozott. 1952-ben alakult meg Nagykanizsán. Lóvontatású, főként II. világháborúból visszamaradt lövegeiket 1955-ben 57 mm-es páncéltörő ágyukra cserélték. A nehéz körülmények ellenére ez év júniusában a Somogyi éleslövészetten (Szenna!) kiváló eredményeket értek el. 1955-ben az ezredet felszámolták.

Parancsnokai: Farkas József őrgy, Kristóf Bertalan őrgy.

122-es honi légvédelmi tüzérosztály (2930)

1951. szeptember 30-án állt hadrendbe, és 1951. október 15-tel fejeződött be a szervezése Nagykanizsán a Dózsa laktanyában (2 könnyű, 1 közepes üteg). Magasabb egység parancsnoksága: Veszprém (2910). 1953. április 24-étől a Lovászi—Bázakerettye olajvidék légvédelmének biztosítására rendelték őket. 1954. őszén az osztályt a Petőfi laktanyában helyezték el. Csapatzászlót a MASZOLAJ Gép-

gyár adományozott az alakulatnak 1952. április 4-én. Jeles munkát végeztek az aratásokban és 1954-ben a Tormafölde—Lovászi térségében pusztító tűzoltásban, valamint a dunai árvízvédelelnél. 1955-ben az alakulatot felszámolták.

Parancsnokai: ismert: Ádám János fhdgy.

49. lövész ezred (2563)

5. löv. ho. pság (Székesfehérvár) alárendeltségében állt. Nagykanizsán nyilvántartva 1949. október 1-jétől. 1951. november 1-jén Szabadszállásra diszlokált.

Parancsnokai: Kádár Mihály őrgy, Szabó Mihály őrgy.

62. roham tüzér osztály (2010)

5. löv. ho. pság (Székesfehérvár) alárendeltségében. 1949-ben Szekszárdon alakult, 1950. április 15-étől Nagykanizsán nyilvántartva. 1950. október 1-jétől nincs adat.

Parancsnoka: Orphanidesz Lukács alez.

Az 1951—52-es Elhelyezési könyv szerint a város körzetében, közelében, ill. távolabb az alábbiak szerint táboroztak itt állomásozó egységek:

29. löv. e. (7314) Bagolasánci-erdő

18. légv. tü. o. (7231) Babócsa. (Különleges feladatokat lát el)

122. légv. tü. oszt. (2930) Nagyoroszi

49-es löv. e. Nagybjajom



A bagolasánci erdő öreg fái alatt...



Az Alsó-erdői nyári táborban

Az 1952—53-as Elhelyezési könyv szerint a nagykanizsai nyári táborhelyen (Városi-erdő, ÉK-re 4 km) az alábbi egységek táboroztak: 17-es (7203), 14-es (7452), 57-es felderítő század (7842), 31-es tüzérek (7512), valamint híradósok (7203).

Az 1954—55-ös Elhelyezési könyvben Nagykanizsán a következő katonai objektumok szerepelnek: Gábor Áron laktanya (33. sz. és 18. sz. egység otthona: 500 fő + 180 ló), Petőfi laktanya (29. sz. egység otthona. Befogadóképessége 900 fő + 80 ló), Dózsa laktanya (29. sz. egység 1200 fő + 80 ló), Kossuth laktanya (380 fő). A kimutatások szerint működik kiegészítő parancsnokság (nyílt!) Tiszti Klub (nyílt!) és helyőrségi kommandáns hivatal.

Az 1950—51-es Elhelyezési könyv szerint ezekben az években a 2. sz. Országos Építési és Elhelyezési Felügyelőség hatáskörében a 2/8-as számú építési gondnokság működött Nagykanizsán.

Országos kitekintés

1949

Október 1-jétől átszámították a csapatokat és bevezették a fedőszámokat.

Folyamatosan feloszlatták az önálló alegységeket és új helyőrségekben új ezredeket szerveztek.

Az új hadrend alapján újabb lövész hadosztály alakult, a páncélos hadosztály megnevezése gépesítettre módosult. Alakult két újabb tüzérezred, egy légvédelmi tüzérosztály, két műszaki zászlóalj, egy pontonon hídász zászlóalj, egy rádiófelderítő zászlóalj — a honvédség szervezetéből ki-vált a határhadász alakulat.

1951

Az MDP II. Kongresszusának határozata szerint „Honvédség” helyett „Néphadsereg” elnevezés.

A BM-ben kidolgozták a „veszélyeztetett” határmenti települések kitelepítésének tervét.



Álcában

1952

A tisztikar 60%-a 6, illetve 8 osztályos végzettséggel és néhány hónapos katonai szakismereti tanfolyammal rendelkezett.

1955

A Honvéd Akadémia ünnepélyes állománygyűlésen felvette a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia nevet.

1956

Február 26-ától jelentős csökkentés, összevonás, átszervezés következik.

A MAGYAR NÉPHADSEREG
SZÁRAZFÖLDI HARCOLÓ CSAPATAINAK BÉKEHADRENDJE
1957—1988-IG

Összesítet áttekintés

1957 első harmadában

Két hadtestparancsnokság

Tíz hadosztály-parancsnokság

Huszonhat lövészezred

Nyolc harcokocsizó ezred

Három harcokocsizó rohamlöveges zászlóalj

Tizenkilenc tüzérezred

Két páncéltörő tüzérezred

Kilenc páncéltörő tüzérosztály

Négy légvédelmi tüzérezred

Tíz légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 90 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 14. gl. e.

18. lé. tü. o.

88. lé. tü. o.

Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk-ság

Tiszti Klub

1957. május 5-étől 1958-ig

Három hadosztályparancsnokság



Varrodai munka



Felvonulás a Lenin úton 1958-ban

Kilenc lövészezred
Négy harcckocsizó ezred
Egy tüzérdandár-parancsnokság
Három tüzérezred
Öt tábori és aknavető tüzérosztály
Egy páncéltörő tüzérezred
Három páncéltörő tüzérosztály
Egy légvédelmi tüzérezred
Három légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 33 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 14. gl. e.
18. lé. tü. o.
RÁF (rádió felderítő részleg kiskanizsai repülőtéren települt)
Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk-ság
Tiszti Klub

1959-ben

Négy hadosztály-parancsnokság
Kilenc lövészezred
Négy harcckocsizó ezred
Egy tüzérdandár-parancsnokság
Négy tüzérezred
Öt tábori és aknavető tüzérosztály
Egy páncéltörő tüzérezred
Négy páncéltörő tüzérosztály
Egy légvédelmi tüzérezred
Négy légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 37 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 14. gl. e.
18. lé. tü. o.
RÁF-részleg
Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk-ság
Tiszti Klub

1960-ban

Négy hadosztály-parancsnokság
Tizenkét lövészezred
Öt harcckocsizó ezred
Egy tüzérdandár-parancsnokság

Négy tábori tüzérezred
 Négy tábori és aknavetés tüzérosztály
 Egy páncéltörő tüzérezred
 Négy páncéltörő tüzérosztály
 Egy légvédelmi tüzérezred
 Négy légvédelmi tüzérosztály
 Összesen: 40 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
 Nagykanizsán: 14. gl. e.
 18. lé. tü. o.
 RÁF-részleg
 Nagykanizsai Városi Kiegészítő Pk-ság
 Tiszti Klub

1961-ben

Hat hadosztály-parancsnokság
 Tizenhárom lövészezred
 Hat harcokcsizó ezred
 Egy tüzérandár-parancsnokság
 Négy tábori tüzérezred
 Öt tábori tüzérosztály
 Egy páncéltörő tüzérezred
 Négy páncéltörő tüzérosztály
 Egy légvédelmi tüzérezred
 Öt légvédelmi tüzérosztály
 Összesen: 46 parancsnokság és egység,
 illetve önálló alegység
 Nagykanizsa: 14. gl. e.
 18. lé. tü. o.
 94. sütőoszlop
 RÁF-részleg
 Kommandáns hivatal
 Nagykanizsai Városi
 Kiegészítő Pk-ság
 Tiszti klub



A kimenő boldog pillanata

1962-ben

Egy hadsereg-parancsnokság
 Hat hadosztály-parancsnokság
 Tizenöt lövészezred



Gyakorlaton

Nyolc harcokszizó ezred

Hat tüzérezred

Egy tüzérosztály

Egy páncéltörő tüzérezred

Négy páncéltörő tüzérosztály

Egy légvédelmi tüzérezred

Öt légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 48 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 14. gl. e.

18. lé. tü. o.

13. hk. feld. z.

27. pct. tü. o.

59. eü. z.

94. süítőszlop

RÁF-részleg

Kom. hiv.

Nagykanizsai Járási Kiegészítő Pk-ság

Tiszti Klub

1963-ban

Egy hadsereg-parancsnokság

Hat hadosztály-parancsnokság

Tizenöt lövészezred

Kilenc harcokcsizó ezred

Egy hadműveleti-harcászati rakétás ezred

Két harcászati rakétás század

Hat tüzérezred

Egy tüzérosztály

Egy páncéltörő tüzérezred

Négy páncéltörő tüzérosztály

Három légvédelmi tüzérezred

Öt légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 54 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység



Gyakorlaton

Nagykanizsán: 14. gl. e.
18. lé. tü. o.
13. hk. feld. z.
27. pct. tü. o.
59. eü. z.
94. sütőoszlop
RÁF. részleg
Kom. hiv.
Nagykanizsai Járási Kiegészítő Pk-ság
Tiszti Klub

1964-, 1965-ben

Egy hadsereg-parancsnokság
Hat hadosztály-parancsnokság
Tizennégy lövészezred
Nyolc harcokcsizó ezred
Egy hadműveleti-harcászati rakétás ezred
Négy harcászati rakétás osztály
Hat tüzérezred
Egy tüzérosztály
Egy páncéltörő ezred
Négy páncéltörő tüzérosztály
Három légvédelmi tüzérezred
Öt légvédelmi tüzérosztály
Összesen: 54 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 14. gl. e.

18. lé. tü. o.
13. hk. feld. z.
27. pct. tü. o.
59. eü. z.
94. sütőoszlop
RÁF-részleg
Kom. hiv.
Nagykanizsai Járási Kiegészítő Pk-ság
Tiszti Klub

1966-ban

Egy hadsereg-parancsnokság
Egy hadtestparancsnokság

Hat hadosztály-parancsnokság
 Tizennégy lövészezred
 Nyolc harckocsizó ezred
 Egy hadműveleti-harcászati rakétás ezred
 Négy harcászati rakétás osztály
 Hat tüzérezred
 Egy tüzérosztály
 Egy páncéltörő ezred
 Négy páncéltörő tüzérosztály
 Három légvédelmi tüzérezred
 Öt légvédelmi tüzérosztály
 Összesen: 55 parancsnokság és egység,
 illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 14. gl. e.
 18. lé. tü. o.
 13. hk. feld. z.
 27. pct. tü. o.
 59. eü. z.
 94. sütőoszlop
 RÁF-részleg
 Kom. hiv.
 Nagykanizsa—Letenye Járási Kieg. Pk-ság 1966-ban megszűnt
 Tiszti Klub



Gyakorlat gázálarcban

1967—1978-ig

Egy hadsereg-parancsnokság
 Egy hadtestparancsnokság
 Hat hadosztály-parancsnokság
 Tizennégy lövészezred
 Nyolc harckocsizó ezred
 Egy hadműveleti-harcászati rakétás ezred
 Hat harcászati rakétás osztály
 Egy tüzérdandár-parancsnokság
 Öt tábori tüzérezred
 Négy tábori tüzérosztály
 Egy páncéltörő tüzérezred
 Négy páncéltörő tüzérosztály
 Három légvédelmi tüzérezred

Négy légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 59 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 14. gl. e. 1970-től gépesített l. e.

18. lé. tü. o.

13. hk. feld. z.

27. pct. tü. o.

59. eü. z.

94. sütőoszlop, 1973. díszlokált Zalaegerszegre.

RÁF-részleg

Kom. hív.

Tiszti klub

304. területvédelmi e. 1974-től eü. bázis 3 osztag reptér.

Gyógyszerraktár (Dózsa u. 73—75.).

1979—1986-ig

Egy hadsereg-parancsnokság

Egy hadtestparancsnokság

Hat hadosztály-parancsnokság

Tizennégy lövészezred

Nyolc harckocsizó ezred



Lőgyakorlat



Kiképzés a terepen

Egy hadműveleti-harcászati rakétás ezred

Hat harcászati rakétás osztály

Egy tüzérdandár-parancsnokság

Öt tüzérezred

Négy tüzérosztály

Egy páncéltörő tüzérezred

Négy páncéltörő tüzérosztály

Három légvédelmi rakétás ezred

Három légvédelmi tüzérezred

Egy légvédelmi tüzérosztály

Összesen: 59 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység

Nagykanizsán: 14. gl. e. 1970-től gépesített l. e.

18. lé. tü. e.

13. hk. feld. z.

27. pct. tü. o.

59. eü. z.

RÁF rlg. 1986-ban megszűnt

304. területvédelmi e.

Eü. bázis 3 osztaggal

Gyógyszerraktár

Kom. hív.
Tiszti Klub

1987-ben

Egy hadsereg-parancsnokság
Három hadtestparancsnokság
Tizenkét lövészdandár
Öt harckocsizó dandár
Egy hadműveleti-harcászati rakétás dandár
Három harcászati rakétás osztály
Öt tüzérdandár
Négy páncéltörő tüzérezred
Négy légvédelmi rakétás ezred
Négy légvédelmi tüzérezred
Összesen: 41 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 14. Thury Gy. gépesített d.
18. lé. tü. e
27. pct. tü. o.
304. területvédelmi e.
Eü. bázis
Gyógyszerraktár
Kom. hív.
Tiszti Klub

1988-ban

Egy hadsereg-parancsnokság
Három hadtestparancsnokság
Tizenegy lövészdandár
Öt harckocsizó dandár
Egy hadműveleti-harcászati rakétás dandár
Három harcászati rakétás osztály
Négy tüzérdandár
Négy páncéltörő tüzérezred
Négy légvédelmi rakétás ezred
Négy légvédelmi tüzérezred
Összesen: 40 parancsnokság és egység, illetve önálló alegység
Nagykanizsán: 14. Thury Gy. gépesített d.

18. lé. tü. e
27. pct. tü. o.
304. területvédelmi e.
Eü. bázis
Gyógyszerraktár
Kom. hiv.
Tiszti Klub

(Készült a 2. számú irodalom alapján.)

Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek

18. sz. légvédelmi tüzérosztály (7231)

1960-ban a 17. lövészadosztály alárendeltségéből a 9. gk. lö. ho. pság alárendeltségébe került. 1961-ben fegyverzetét 57 mm-es lövegekre cserélték, ezáltal tüzereje jelentősen megnőtt, két év múlva a lánctalpas vontatókat ZIL—151-es típusú tehergépkocsik váltották fel. 1967-ben az osztályt ezredévé fejlesztették, szervezése: tö-üteg, 1—4 üteg 57 mm-es löveggel feltöltve. A klasszikusan szép Gábor Áron laktanyában elhelyezett ezred 1973-ban új „gazdát” kapott, a Zalaegerszegrre települt 8. gk. löv. ho. pság alárendeltségébe került. 1979-ben az ezred legkorszerűbb felszerelést kapta meg: az 57 mm-es lövegeket felváltotta a KUB-rakéta komplexum három ütegre méretezve.



Épüla Csónakázó-tó

Parancsnokok: Brassai János őrgy, Táros Béla őrgy, Domján Gyula alez, Zavacki Lajos ezds, Erős István alez.

14. gépkocsizó lövészezred (4730)

1950-ben Tabon alakult, a kaposvári illetékességű 9. gépkocsizó lövész hadosztály alárendeltségébe tartozott. Az ezred 1957. április 8-án Nagyatád helyőrségéből egy zászlóalj kivételével diszlokált Nagykanizsa Dózsa György laktanyába — kettő gl. z. ezred tüzérség (pct. ü., 120 mm av. ü.) Lé. gpu. sz., mü. szd., hír. szd., felderítő sz., vegyivéd., ellátó szd., jav. müh., kom. sz.-al. Az 1. gl. z. Nagyatád helyőrségben maradt, mely 1962-ben kivált az e. kötelékéből, és helyette Nagykanizsán megalakult a harmadik gl. z. is. Ez időben létre hozták csökkentett létszámmal a hk. z.-at. Egy század volt feltöltve T—34-es harckocsikkal. 1963-ban hk. z.-at teljesen feltöltötték (1-2-3 szd.) T—54-es hk.-al.

1963-ban átszervezés folyamán az ezred zalaegerszegi 8. gépkocsizó lövész hadosztály alárendeltségébe került.

Az ezred több alkalommal részt vett külföldi csapatokkal közös harcászati gyakorlaton honi és külföldi gyakorlótereken.

Minden gyakorlaton eredményesen szerepeltek.



KUB-rakéta 1980-ból

Az ezred harci technikája az 1970-es években jelentősen fejlődött. Feltöltötték páncélos szállító harcjárművekkel (PSZH). hk. z.-t T—55 hk.-kal szerelték fel. Tüzérség jelentős részét rakéta páncéltörő fegyverekkel látták el. Tüzereje jelentősen megnövekedett.

Az ezred megnevezése gépesített lövészezredre változott. 1980-as évek elején bővült az ezred 122 mm-es önjáró tarackos tüzérosztállyal. 1968-ban a Cseh-szlovákiában történt politikai események miatt — a Varsói Szerződés értelmében — az ezred Szlovák területre vonult, de harcokban nem vett részt. Az ezredet 1987. február 1-jével dandárrá fejlesztették. Megnevezése: 14. Thury György gépesített lövészdandár. Szervezete: 1-2-3 gépesített zászlóalj, 1-2 harckocsi zászlóalj, (2. hk. z. m.) önjáró tarackos tüzérosztály, vegyes pct. ü., légvédelmi rakéta ü., felderítő század, vezetés biztosító század, műszaki század, ellátó század, javító műhely.

Időközben a dandár felettes szerve is változott, átkerült a kaposvári 2. gépesített hadtest parancsnokság hatáskörébe. Oka: 1987. április 30-ai hatállyal felszámolásra került a Zalaegerszegen székelő 8. gl. ho. pk.-ság.

Az ezred legkitűnőbb káder nevelő volt, hiszen a hadsereg 11 tábornokának nyújtott előiskolát:

Fodor Lajos vezérezredes
Török Mihály altábornagy
Kelemen József altábornagy
Havril András altábornagy
Bogya Imre vezérőrnagy
Kamuti Sándor vezérőrnagy
Göcze István vezérőrnagy
Keczer Imre vezérőrnagy
Gáspár Ferenc vezérőrnagy
dr. Hetei Péter o. dandártábornok

Ezredparancsnokok: Bogya Imre szds., Bognár Mihály őrgy., Péntes Jenő őrgy., Szőczi Ferenc alez., Török Mihály ezds., Géro Mihály ezds., Göcze István alez., Keczer Imre alez., Kucsora László ezds.

Dandárparancsnokok: Kucsora László ezds. 1987. február 1.—1987. november 30. Havril András ezds. 1987. december 1-jétől.

27. páncéltörő tüzérosztály (5808)

A szántódon 1950-ben alakult osztályt 1953-ban Nagyatád helyőrségébe költöztették. Onnan 1962 szeptemberében a nagykanizsai Kossuth laktanyába diszlokált. 3 ütegből állt: 2 85 mm pct, ágyús üteg és egy rakéta pct. üteg. 1983-ban a 85 mm-es lövegeket 100 mm-es páncéltörő ágyura váltották.



Tényleg búcsú!

Parancsnokai: Püspöki Árpád őrgy, Szabó Tóth József őrgy, Dani László alez, Mészáros József alez. Kiss Ferenc őrgy, Bátor Ferenc alez.

13. harckocsizó, felderítő zászlóalj (5612)

A vezetés által kiadott állománytábla alapján Albert Mihály őrgy. (pk) és Pálosi István alez (TÖF) közreműködésével, vezetésével 1962. október 1-jén kezdődött az alakulat személyi állományának kiválogatása, kiképzése, összekovácsolása és 1963. január 1-jén lépett hadrendbe Nagykanizsán a Kossuth laktanyában, a 9. gl. ho. alárendeltségében. Az elhelyezési körletben történt berendezkedés után végrehajtották az állomány összeszoktatását, míg elérték a teljes harc-készséget. 1968. évben a nemzetközi helyzet változásai miatt technikai váltást hajtottak végre, korszerűbb, nagyobb hatótávolságú eszközök kerültek az állományba. A zászlóalj a harckészség felmutatása mellett kiképzési bázisként is működött. 1979. januárban a pk. elhalálozott, utódja Pálosi István alez. TÖF lett. 1983. január 1-jén a pk. nyugdíjba ment, utódja Rontó János őrgy., majd Gondos Ferenc alez. lett.

Az alakulatot a haderőreform keretében 1986-ban felszámolták.

Sütőoszlop (7783)

A Magyar Honvédség 94-es számú tábori sütődéje a Gábor Áron laktanyában működött. Nagykanizsán alakult 1962-ben. Csökkentett létszámmal szerveződött,

teljes feltöltöttsége csak mozgósításkor történhetett meg. 3 részlegből állt, 1 részleg 3 kemencével rendelkezett. M-re szervezett alegység volt, ezért a csapatok ellátásában ténylegesen nem vett részt, csak gyakorlás céljából előljárói parancsnokság terve alapján üzemelhetett. Az 1963-as Elhelyezési Könyv szerint: „... amikor hadiállományra tér át, a tartalékos átképzésen lévőket osztja be a mozgósítási szükséglet feltöltésére” Hi: „Azonnal!” Táborozási helye: Becsehely, Gutorföldre. A sütőoszlop 1973-ban Zalaegerszeg helyőrségébe díszlókált.

Parancsnokai: Molnár József szds, Horváth Gyula alez.

Egészségügyi zászlóalj (2442)

1962-ben alakult Nagykanizsán, a kaposvári 9. gépkocsizó lövész hadosztály parancsnoksága, majd 1963-tól a zalaegerszegi 8. gépkocsizó lövész hadosztály parancsnokság alárendeltségébe került. A Gábor Áron laktanyában volt elhelyezve. Csökkentett létszámú törzssel működött. Teljes feltöltésre 1968-ban került sor, amikor is a Csehszlovákiai események kapcsán 8. gt. ho-al Szlovákiába települt. 1987-ben Zalaegerszeg helyőrségébe díszlókált.

Parancsnokai: dr. Romhányi Márton o. fhdgy, dr. Berki Mihály o. szds, dr. Varga Gyula o. szds, dr. Kovács Kálmán o. szds, dr. Papp Ferenc o. fhdgy.



Táborelőkészítés

Egészségügyi bázis

Az 1970-es évek elején hozták létre, három osztagból állt. A kiskanizsai repülőterre települt, magasabb egység parancsnoksága alá tartozott. Vele egyidőben létre hozták a 108. gyógyszerraktárt, amely Nagykanizsán a volt Petőfi laktanyában kapott elhelyezést (Dózsa Gy. u. 73—75.)

Osztagparancsnokai: Fábíán László őrgy., Francia Ferenc őrgy., Madarász József őrgy., Csöke Mihály őrgy.

Gyógyszerraktár parancsnokok: Kustor József őrgy., Véghelyi István szds., Tóth István tzls.

304. területvédelmi ezred

1974-ben alakult meg a Gábor Áron laktanyában. Csökkentett létszámú törzssel állt rendszerbe, *M* esetén került feltöltésre. Feladata békében a katasztrófa elhárítás volt, háború idején pedig a hátszágban az ellenséges légitámadások által okozott károk felszámolására, az újjáépítés feltételeinek a biztosítására, esetleg a diverziós csoportok felszámolására állt készenlétben. Feladata ellátásához szükséges eszközök jelentékeny részét a polgári életben működő cégek, vállalkozások készletéből biztosította.

Parancsnokai: Jártas Antal alez. e. TÖF., Budai Ernő alez. TÖF. Molnár Tibor alez. e. TÖF.



Boldog szülők avatáskor

Ez az időszak is állandó átszervezést, átrendeződést produkált a magyar honvédségben. A polgári lakosság ezt kevésbé érzékelte, viszont az ipar és a mezőgazdaság, a katasztrófaelhárítás (árvizek) szinte nem tudott megenni a katonák munkája nélkül.

Országos kitekintés

1957

A hadseregeket általában nem jellemző kapkodás, bizonytalanság lett úrrá a magyar honvédelmi szerveknél. 9018 (!) tisztet leszereltek, 900 fő ellen különböző eljárás indult.

Az év során a MN kicselejtezte a MIG—15 Sas harci repülőgépeket, helyettük MIG—15 BISZ vadászgépeket rendszeresítettek.

Az ország 74 településén több mint száz szovjet alakulat állomásozott.

1958

Megalakult a 8. gépkocsizó lövészhadosztály. A „gimnasztyorkát” új típusú gyakorlóruha váltotta fel. A kimenőruha is új lett, mellőzve a szovjet módit.

1956—58 „sötét korszak”, másfél év alatt több tízezer hivatásos és tartalékos tisztet fosztottak meg rendfokozatától. Sokakat eltanácsoltak.

1959

Rendelet született a honvédelmi hozzájárulásról (fizette: aki nem volt katona, vagy egy év előtt leszereltek).

Egyetemi szintre emelték a Zalka Máté Katonai Akadémiát.

84 ezer főt számlált a MN (négy gépkocsizó lövészhadosztály — egy tüzér és egy hadihajós dandár —, 14 HM közvetlen ezred — 8 fegyvernemi szakalegység).

1960

Az országgyűlés megalkotja az I. sz. honvédelmi törvényt.

1961

A háborús hisztéria felerősödik (sorállományt 20 ezer fővel megnövelik, megerősítik a hátszágai szerveket és a kiegészítő parancsnokságokat).

A HM együttműködési megállapodást kötött mezőgazdasági munkákra az FM-mel.

A hadsereg létszáma 85 ezer főre duzzadt!!!

1962

Elkészült egy mozgósítási hadrend, miszerint veszély idejére több mint 200 ezer fős hadsereget kell szervezni.

Megalakult a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága.

1963

A kormány a teljes fegyveres erőkre és testületekre (rendőri szervek, HÖR, karhatalom, munkásőrség) egységesen kiterjesztette a harcászultségi fokozatok végrehajtásának módszereit.

1964

A hadköteles kor alsó határát 20-ról 18 évre módosították (polgári védelmi kötelezettség 14—65 éves korig).

1965

Soha nem látott létszámú katona dolgozott a földeken, az építkezéseken, a szállításban, a népgazdaság legkülönbözőbb területein.

1968

A szovjet elvárásnak megfelelően teljes titokban július 26-án megkezdődött a kiválasztott (lásd! zalaegerszegi 8. gk. lövésosztály és azon belül a kanizsai Dózsából a 14. gl. löv. e.!) csehszlovákiai „igénybevételenek” az előkészítése. A katonák mozgékonyságának növelésére „Zala” fedőnéven „előmelegítő” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot tartottak 5 nap időtartamban. Augusztus 19-én a kanizsai katonák átlépték a csehszlovák határt. Az események során 4 katona vesztette életét, de egy sem harcban. A „hadművelet” pénzügyi vonzata szinte ki sem fejezhető. Október 31-én befejeződött a megszállás.



A katonák aratnak is...

1971

A népgazdaságban dolgozó műszaki csapatok évi termelési mutatója az általános műszaki dandárnál (millió forint) 1340, a közlekedési dandárnál 639. A sorállomány juttatása műszaki dandárban 1730 Ft. A közlekedésiekénél 1911 Ft. Polgári alkalmazottak száma: 1702, átlagbérük 1780 Ft.

1972

A Dráva—Mura—Zala folyók mentén áradáskor kétezer katona és jelentős haditechnika vett részt.

Marcali—Somogyszob—Nagyatád térségében hatalmas szélvihar volt, 1000 katona és 150 gépjármű mentett.

1975

Fokozott titokvédelmet vezettek be.

Egyre növekszik a sorozáskor alkalmatlannak nyilvánítottak száma.

1977

Megnyílt a MN első fegyvernemi múzeuma Várpalotán, a tüzérség kiképzőbázisán.

1978

Újabb munkaerőigény kielégítését kérte és kapta meg Ferihegy, Miskolc (Lenin Kohászati Művek), Adria kőolajvezeték.

1980

Magyar űrhajós a világűrben (május 6., Farkas Bertalan százados Szoljut—36 űrhajó fedélzetén). Június 3-án sikeresen visszatért.

1982

A hadseregben bevezették az ötnapos munkahetet.

1983

Tiszthiány! Oka: az egyébként is egyre jobban torzuló jövedelempolitika.

A hadsereg katonaállományának létszáma ezer fővel csökkent, a tábornoiki állomány két új vezérőrnaggyal gyarapodott. Az egyensúlyzavarok több oldalról is érzékelhetővé váltak.



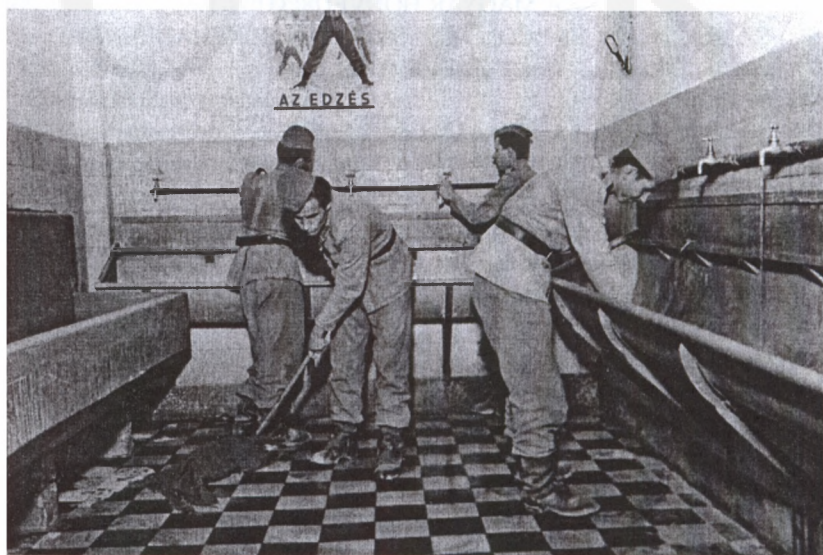
Terepfoglalkozás



„Kulturmunka”



Fegyverkarbantartás



Tíz méteres „Sakkozás”

1985

Új miniszter, új vezetési elvek (megkezdődött a dandárszervezések előkészítése), Czinege Lajos utódja Oláh István.

1986

Az egyenruha a szovjet módi helyett a magyaros felé közelít.

1987

A pozitívan alakuló nemzetközi helyzet a Varsói Szerződés tagállamait — így Magyarországot is — reformok kidolgozására ösztönözte.

A washingtoni Gorbacsov—Reagan találkozón aláírták a leszerelés történetének legnagyobb jelentőségű szerződését: a közepes hatótávolságú és rövidebb hatótávolságú atomfegyverek teljes felszámolásáról.

1988

A Barátság 88 hadgyakorlaton nyugati megfigyelők is részt vehettek.

Az Országos Béketanács javasolta az alternatív katonai szolgálat bevezetését.

A MAGYAR HONVÉDSÉG
SZÁRAZFÖLDI HARCOLÓ CSAPATAINAK BÉKEHADRENDJE
1989—1990-IG

Országos Béketanács
Összesítet áttekintés

1989-ben

Egy hadsereg-parancsnokság

Három hadtestparancsnokság

Tizenkettő gépesített lövészdandár

Öt harcokszizó dandár

Négy tábori tüzérdandár

Egy önálló rakétás dandár

Három harcászati-rakétás osztály

Egy páncéltörő tüzérdandár

három páncéltörő tüzérezred

Négy légvédelmi rakétás ezred

Négy légvédelmi tüzérezred

Magyanizsán: 14. Thury György gép. löv. dandár

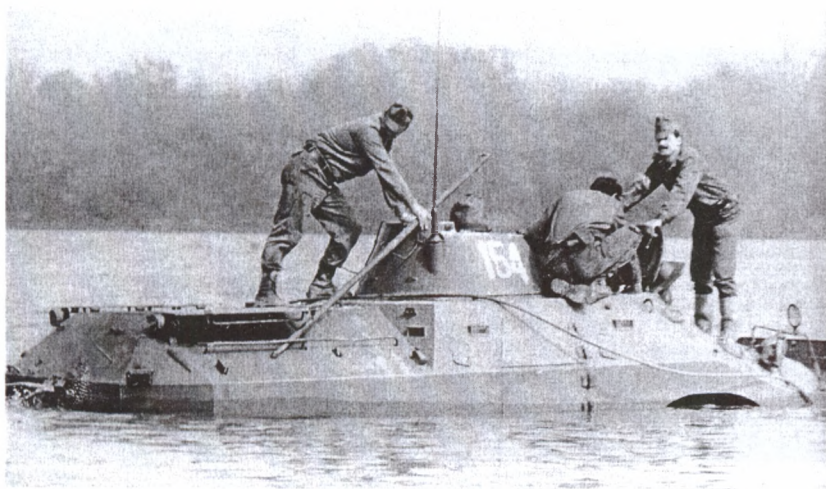


Vizikiképzés a Dunán

18. lé. tü. e.
27. pct. tü. o.
304. területvédelmi e.
Kom. hiv.
Tiszti Klub

1990. február 1-jéig

Egy hadsereg-parancsnokság
Három hadtestparancsnokság
Tizenegy gépesített lövészdandár
Öt harckocsizó dandár
Négy tábori tüzérdandár
Öt önálló rakétás dandár
Három harcászati-rakétás osztály
Négy páncéltörő tüzérezred
Öt légvédelmi rakétás ezred
Három légvédelmi tüzérezred
Nagykanizsán: 14. Thury György gép. löv. dandár
18. lé. tü. e.
27. pct. tü. o.
304. területvédelmi e.
Kom. hiv.
Tiszti Klub



Mentés a Dunán

1990. február 1-je után

Egy hadsereg-parancsnokság
Három hadtestparancsnokság
Kilenc gépesített lövészdandár
Öt harckocsizó dandár
Négy vegyes rakétás ezred
Négy tábori tüzérdandár
Négy páncéltörő tüzérezred
Öt légvédelmi rakétás ezred
Három légvédelmi tüzérezred

Nagykanizsán: 14. Thury György gép. löv. dandár
18. lé. tü. e.
304. területvédelmi e.
Kom. hiv.
Tiszti Klub

(Készült a 2. sz. irodalom alapján.)

Az országban a 80-as évek második felére az ismételt elmélyülő gazdasági, társadalmi, morális válság okozta társadalmi elégedetlenség megnyilvánulása volt a demokratikus ellenzék 1987. év őszi lakiteleki találkozója és nyilatkozata, amely a rendszer gyökeres átforgatását, a demokrácia megteremtését sürgette.

A változásoknak megfelelően végre, 45 év után a haderőreform keretében létrehozták a Magyar Honvédség Parancsnokságát, kifejezetten katonai feladatok irányítására. Megkezdődött egy jelentős csapatcsökkentés, ami egységeket és személyeket is jelentősen érintett. A „mindenáron” való változtatás kemény próbatétel elé állította a hadsereget, amelynek áldozatai lettek. Tovább folytatódott a már előző évben elkezdett békehadrend átszervezése: felszámolták a hadosztály-parancsnokságokat, helyette 3 hadtestparancsnokságot hoztak létre. A lövész, a harckocsizó és a tüzérezredek egy részét szintén felszámolták, és összevonva kiképző bázisokat alakítottak ki.

Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek

18. légvédelmi tüzér ezred (7231)

A rendszerváltozás idejére az ezred otthonául szolgáló Gábor Áron laktanyában teljes rekonstrukciót hajtottak végre (legénységi épület belső átalakítása, új üz. a. töltőállomás, gépjárműmosó, műhely kombinát, gyakorlótér, új tantermek, új parancsnoki épület, fűtés - és útrekonstrukciók).

Parancsnok: Erős István alez. (az ezred megszűnéséig — 1992!).

27. páncéltörő tüzér osztály (5808)

Az osztály 1990-ben Marcaliba diszlokált.

Utolsó itteni parancsnoka: Kiss István alez.

14. Thury György gépesített lövészdandár (4730)

A Thury György nevét viselő dandár a 2. gép. hdt. pság (Kaposvár, 7203) alárendeltségébe működve a legnagyobb katonai erőt képviselte a városban.

Parancsnokai: Havril András ezds., Poprádi Zoltán ezds.

Hadsereg közvetlen

6. harc. rak. törzs, Nagykanizsa

O. pk. Gondos Ferenc alez.

304. területvédelmi ezred

A felújított Gábor Áron laktanyában a kiépített telephelyek alkalmasak arra, hogy raktárbázis alakuljon ki (ruházat, technika).

Parancsnok: Erős István alez.



Fodor Lajos vezérezredes mindig szeretettel jár vissza Nagykanizsára

Aláírták az egyezményt az ideiglenesen hazánkban tartózkodó szovjet csapatok kivonulásáról.

Az Országgyűlés határozatban nyilvánította ki a Varsói Szerződésből történő kilépési szándékot.

Országos kitekintés

1989

A honvédelmi miniszter rendelete szerint az elvtárs helyett a bajtárs megszólítást kell alkalmazni.

Októberben jogutód nélkül megszűnt a munkásőrség.

Hatályon kívülre helyezték a honvédelmi hozzájárulás fizetésének kötelezettségét.

1990

Alig egy év alatt 5350 tiszt távozott a hadseregből.

A Magyar Néphadsereg elnevezés helyébe 1990. június 1-jétől Magyar Honvédség lépett.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Csendes László: Hadseregtörténet 1945—1998. Új Honvédségi Szemle. Bp., 1999 (Zrínyi M. Nemzetvédelmi E. K.).
2. Gászó Imre: Táblázatos album a Magyar Hadsereg főbb szárazföldi harcoló csapatainak békehadrendjéről... 1945—1990-ig. Bp., 1992 (Zrínyi M. Nemzetvédelmi E. K.).
3. Harasztosi Vince nyugalmazott alezredes feljegyzései.
4. Kanizsai Enciklopédia. B. Z. Lapkiadó Kft., 1999.

A KILENCVENES ÉVEK

A 14. Thury György Gépesített Lövészdandár az 1990-es évek elejére szervezések-átszervezések sokaságán jutott túl, de alaprendeltetésének, a mindenkori követelményeknek magas szinten mindig megfelelt. A harcászati és mozgósítási feladatok begyakorlottsága a dandár erős oldalát képezte. Állománytáblájához és szervezeti egységéhez tartozott a korábban leírtakon túl egy gépesített lövész személyi tartalék képző ezred törzse, egy honvédelmi dandár előkészítő törzse, egy egészségügyi dandár előkészítő törzse, valamint egy anyagellátó részleg, amely a Gábor Áron laktanya hangáiraiban milliárdos értékben tárolt honvédségi készletezésű anyagokat. Ebben az időszakban az alakulathoz tartoztak a nagykanizsai laktanyák, a nagyatádi objektumok, a badacsonyládbi csapatpihenő, és a kanizsai repülőter is.

A kiképzési és szolgálati feladatokat jó és megfelelő színvonalon hajtották végre az alakulatnál. A dandár tüzer és légvédelmi alegységei tartós, kiváló és jó

Kimutatás az Európai hagyományos Fegyveres Erőről szóló szerződés hatálya (ellenőrzése) alá tartozó objektumokról és eszközökről

Bejelentett hely: Magyar Honvédség Thury György Gépesített Lövészdandár

Folyószám: 16

Azonosítószám: HU 0029

Korlátozás alá eső haditechnikai eszközök

	Bejelentett	Jelenleg van
1. T—55 hk.	41 db	42 db
2. BTR—50 PU	2 db	2 db
3. BTR—60 PU—12	2 db	2 db
4. BTR—60 R—145	1 db	1 db
5. FUGD—442 VS	5 db	5 db
6. PSZHD—944 CP	15 db	15 db
7. PSZHD—944	123 db	123 db
8. 2 SI SP HOW	18 db	18 db
9. M—30 tarack	24 db	24 db
10. MTLB	1 db	1 db
Összesen:		233 db

**A fenntartási és üzemeltetési költségek alakulása
a Thury György, a Gábor Áron és a Kossuth János laktanyában**

<i>Az objektum megnevezése</i>	<i>Terve- zett</i>	<i>Bizto- sított</i>	<i>Fennt.</i>	<i>Felhasználás Üzemelt. Bérl. d.</i>	<i>Össz.</i>
<i>1993. év</i>					
Thury-laktanya	23 288	21 841	6 152	16 558	426 23 136
Gábor-laktanya	6 868	6 836	1 978	4 340	— 6 327
Kossuth-laktanya	761	814	52	280	— 332
Nagyatád	—	—	—	—	— —
Repülőtér	3 489	3 206	48	3 133	— 3 181
„L” raktár, Nagyrécsé	423	426	122	243	— 365
Lőtér	633	607	31	485	— 516
Badacsonylábdi	—	—	—	—	— —
Összesen:	35 462	33 730	8 392	25 039	426 33 857
<i>1994. év</i>					
Thury-laktanya	24 509	21 770	4 395	19 259	1 156 24 810
Gábor-laktanya	8 322	7 534	494	5 296	16 5 806
Kossuth-laktanya	487	436	87	106	— 193
Nagyatád	5 528	4 988	340	3 028	— 3 368
Repülőtér	3 489	3 198	69	2 679	— 2 748
„L” raktár, Nagyrécsé	143	126	164	220	— 384
Lőtér	130	114	49	445	— 494
Badacsonylábdi	—	—	—	—	— —
Összesen:	42 608	38 166	5 598	31 033	1 172 32 205
<i>1995. év</i>					
Thury-laktanya	25 381	—	1 950	10 055	128 12 133
Gábor-laktanya	8 592	—	91	2 261	— 2 352
Kossuth-laktanya	307	—	30	—	— 30
Nagyatád	4 769	—	21	1 203	— 1 224
Repülőtér	3 389	—	8	440	— 448
„L” raktár, Nagyrécsé	143	—	30	98	— 128
Lőtér	123	—	48	207	— 254
Badacsonylábdi	99	—	540	432	— 972
Összesen:	42 803	—	2 718	14 696	128 15 541

Hadműveleti alosztály

Rendeltetése:

Az ETŐ. HKSZ. és „M” készség biztosítását szolgáló tervek kidolgozása, feladatok begyakoroltatása.

Az ETŐ. törzs- és alegységek kiképzésének megtervezése.

Az ör- és ügyeleti szolgálatok megszervezése, ellátás ellenőrzése és a feltételek biztosítása.

Az ETŐ. TÖF. döntéseihez javaslatok előkészítése, ellenőrzés megtervezése.

Az ETŐ. tevékenységének szervezése, célirányos végrehajtása, valamint a tapasztalatok feldolgozása.

A csapattörténeti könyv folyamatos vezetése.

A híradás megszervezése és fenntartása.

A sor- és tartalékos állomány bevonultatásának, leszerelésének megszervezése.

Felépítése:

HALOV.

Z. PK. (4 fő)

Hdm. főti.

Hdm. ti. (2 fő)

Szü. ti.

A szolgálati személyek részletes feladatai munkaköti leírásban rögzítésre kerültek.

A parancsnokság munkarendje

Referálások:

DD. ETŐ. TÖF.-nél	hétfőtől péntekig	12.30— 13.30
HALOV-nál	hétfőtől péntekig	12.30— 13.30
ATF-nél	hétfőtől péntekig	12.30— 13.30
Pcs. javaslati füzetek leadása		8.00— 9.00
Futárposta leadása	hétfő, szerda, péntek	8.00— 10.00
Menetlevelek aláíratása ATF.		12.30— 13.30
Aeg. utalvány érvényesítése ATF.		9.00— 12.00

Jelentések:

DD. ETŐ. TÖF. heti jelentése	péntek	7.30— 8.00
Eseti jelentés az előljáró PK-nak		8.00— 8.30
DD. HALOV. heti jelentése	hétfő	7.30— 8.00
ATF. jelentése	hétfő, csütörtök	12.30— 13.30
Alosztályvezetők, szolg. ág főnökök heti jelentése	csütörtök	8.00— 12.00
Alárendeltek eseti jelentése	naponta	7.30— 9.00
Z. PK-k jelentése	naponta	8.00— 8.15
Őnökkó aeg. pk-k jelentése	naponta	8.15— 8.30
Raktárak zártságának jelentése ATF-nek	pénteken	14.00— 15.00

szintű eredményeket értek el. Időtartalmilag ide esik, és így meg kell említeni, hogy sajnálatos módon a déli szomszédunknál kialakult helyzet miatt az alakulat részére komoly, embertpróbáló feladatok hárultak. Ezen időszakban is kiemelkedő volt az állománykategóriák között kialakult korrekt viszony, a jó munkahelyi légkör, amelyhez szorosan kapcsolódott a szép környezet, az ápolts, gondozott és sokoldalúan, jól ellátott laktanya. Az országban egyedülállóan a Thury laktanyában működött a minden igényt kielégítő helyőrségi csapatrendelő és a korszerű csapatművelődési otthon.



A laktanya civil alkalmazottainak elismerése



NATO-delegáció a laktanyában

Nem véletlenül számos küldöttség (amerikai, német katonai, francia és egészségügyi) járt a dandárnál, és valamennyien elégedettséggel nyilatkoztak a látottakról.

Amatőr művészeti csoportjaink eredményesen szerepeltek az ebben az időben népszerű Ki mit tud? versenyein. Az egyik legsikeresebb évben — 1993-ban — az alakulat elnyerte a Szárazföldi Csapatok Parancsnokságának, illetve az MH kulturális és művészeti főigazgatóinak többszázezer forintos tárgyjutalom különdíját.

Az alakulat a tömegsport területén a honvédség élvonalába tartozott, kiemelkedő eredményeink lövészversenyen, járőrversenyen, atlétikában és labdarúgásban voltak számottevőek.

A 14 gl. dd. tovább folytatta — más alakulatok felszámolását követően is — egy patinás katonaváros hagyományaihoz méltóan a jó kapcsolattartást az önkormányzatokkal, a civil szervezetekkel, az iskolákkal és az egyházakkal. Kiemelten



Für Lajos miniszter látogatása



Honvédelmi nap a laktanyában

szoros együttműködést kialakítva a hagyományápolás terén. Képviselőik pozitívan nyilatkoztak, és a város életének szerves részeként fogadták el továbbra is a kanizsai honvédeket.

A Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztere az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 88. §-ának (1) bekezdésében, és a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény 11. §-ának (1) bekezdése e) pontjában kapott felhatalmazás alapján, figyelemmel az Országgyűlés 88/1995 (VII. 6) Ogy. határozatába, a honvédelem korszerűsítésével kapcsolatos feladatok részeként, 1995. 12. 16-ai hatállyal a 14. gl. dd. bázisára építve előkészítő tőrzset létesítet 14. gl. dd. ETÖ megnevezéssel.

Önálló költségvetési gazdálkodást folytató szervezetként a dandár harci-technikai eszközeinek, anyagainak megóvása és karbantartása, hadrafoghatóságuk biztosítása az átképzések, gyakorlatok végrehajtása, a kijelölt szervezet feltöltése, valamint a hadi szervezetre való áttérés feltételének folyamatos biztosítása került meghatározásra.

Ebben a néhány évben az alaprendeltetésből adódó feladatok mellett jelentős feladatként hárult a dandárra a megszüntetett alakulatok által használt, és a tőlük átvett laktanyák, gyakorlóterek, harcászultségi körletek, és egyéb objektumok őrzése és védelme, valamint állagmegóvása.

A sorozott és hivatásos állomány ezen időszakban is tisztességesen és óriási energiát fordítva oldotta meg a kiképzési feladatok mellett (ekkor már havi 10 nap

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. A Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 88. §-ának (1) bekezdésében és a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény 11. §-ának (1) bekezdése e) pontjában kapott felhatalmazás alapján figyelemmel az Országgyűlés 88/1995 (VII. 6.) Ogy. határozatára, a honvédelem korszerűsítésével kapcsolatos feladatok részeként 1995. december 16-ai hatállyal előkészítő törzset létesített.

A katonai szervezet neve: 14. Thury György Gépesített Lövészdandár Előkészítő Törzs (14. gl. dd. ETÖ.)

2. A katonai szervezet székhelye:

Nagykanizsa, Teleki utca 21.

Postacíme: 8801 Nagykanizsa, Pf. 285.

3. A katonai szervezet alaptevékenysége:

A gépesített lövészdandár harci-technikai eszközeinre, anyagainak megóvása és karbantartása, hadrafoghatóságuk biztosítása. Az átképzések, gyakorlatok alkalmával a kijelölt szervezet feltöltése, az átképzések, harcászati gyakorlatok végrehajtása.

A hadiszervezetre való áttérés feltételeinek folyamatos biztosítása.

4. A 14. Thury György Gépesített Lövészdandár Előkészítő Törzs önállóan költségvetési gazdálkodást folytató szervezet.

5. A 14. Thury György Gépesített Lövészdandár Előkészítő Törzs a 2. g. hadasztályparancsnok szolgálati alárendeltségébe tartozik.

6. Alapítója: a honvédelmi miniszter.

7. Az előkészítő törzs vezetőjét a humán főcsoportfőnök nevezi ki, menti fel.

8. Az előkészítő törzs vállalkozási tevékenységet nem végez.

9. A MH 14. Thury György gl. dd. ETÖ. TÖF. az egyszemélyi vezetés rendszerén belül szolgálati elöljárója az előkészítő törzs teljes személyi állományának. Működése az egyszemélyi felelősségen alapuló, centralizált vezetés útján valósul meg.

10. Az előkészítő törzs teljes állományának az alapokmányokban és a munkaköri leírásokban rögzített teendőket úgy kell ellátni, hogy munkájával eredményesen szolgálja az alaprendeltetésében meghatározott feladatok teljesítését.

11. A TÖF. távolléte esetén a helyettesítést a HALOV, illetve az ATF. végzi. Mindhárom személy akadályoztatása esetén a TÖF. által kijelölt részlegvezető.



T—55-ös harckocsik a telephelyen



PSZH (páncélos szállító harci jármű) a tárolóhelyen

volt a kiképzésre fordítható napok száma) azt, hogy a korábban leírtak mellett 1997 elejére képes legyen maradéktalanul elszámolni a rábízott javakkal. Közben bármikor számolni kellett — az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről való szerződés alá tartozóként — külföldi ellenőrző csoportok érkezésére. Több alkalommal váratlanul érkeztek ezen ellenőrző csoportok, előzetes bejelentés nélkül. Ilyenkor a bejelentett helyen teljes körű ellen-



Aknavezők és lövegek a tárolóhelyen

őrzésre, bejárásra, számlálásra került a sor. Jártak itt portugál, luxemburgi, szlovák, német stb. ellenőrök, és találtak kifogástalan állapotban elhelyezett, mintegy 250 db bejelentésre kötelezett eszközt. Másfél év elteltével, 1997 tavaszán a 14 gl. dd. Béke és „M” szervezeteinek megszüntetéseire került sor.

A nagykanizsai és nagyatádi laktanyák, objektumok átadásra kerültek a jogutód, illetve a kijelölt szervezet részére. A teljesség igénye nélkül felsorolásra kerül néhány érdekesebb — átadott — objektum:

1. Thury György laktanya, 22+6 ha területével és épületeivel együtt.
2. Kossuth—Gábor laktanya, 55 ha területével és épületeivel együtt.
3. Lőszerraktár, 7 ha területével és épületeivel együtt.
4. Helyőrségi Klub és épülete, 832 m².
5. Nőtlen szálló, 618 m².
6. Gyakorlótér, lőtér: Sormási gyakorlótér, 313 ha.
Homokkomáromi gyakorlótér, 47 ha.
Garabonci gyakorlótér, 25 ha.
Nagykanizsai gyakorlótér, 40 ha.
Nagysormási lőtér, 173 ha.
7. Számos harckészültségi köret.
8. Lánctalpas út, reptér.

KIMUTATÁS

a Thury, Gábor, Kossuth laktanyák személyi állomány elhelyezését és kiszolgálását végző objektumok kapacitásáról

<i>Objektu, kapacitás megnevezése</i>	<i>Thury</i>	<i>Gábor</i>	<i>Kossuth</i>
Személyi állomány elhelyezése: — legénységi épületek — legénységi épületek befogadóképessége	4 db 1 592 fő	1 db 552 fő	2 db 526 fő
Legénységi konyha főzési kapacitása	1 700 adag	500 adag	700 adag
Legénységi étkezdék száma — éttermi kiszolgálási kapacitás egyidőben	2 db 800 fő	1 db 200 fő	1 db 250 fő
Tiszti étkeзде főzési kapacitása	300 adag	200 adag	100 adag
Éttermi kiszolgálási kapacitás ti. egyidőben	150 fő	100 fő	60 fő
Csapat Művelődési Otthon	500 fő	200 fő	—
Legs. fürdő egyidejű kapacitás zuhanyzás	80 fő	40 fő	30 fő
Legs. áll. eü. kiszolgálási lehetősége	DD. SH. elkülönítővel, szakorvosi rendelőkkel, fekvőbeteg ellátási lehetőség	ESH. szűk-ségserű járóbeteg-el-látási lehetőséggel	SF. 1 orvosi munkahelyel, fektetési lehetőség
Irodai elhelyezési kapacitás: — irodák száma pk-i — aeg. pk-i — pk-i iroda munkahely — aeg. pk-i iroda munkahely	70 db 36 db 135 mh 68 mh	59 db 31 db 131 mh 73 mh	1 pk-i épület 27 db
Tantermi kapacitás: — tanteremk száma — tanteremk kapacitása	15 db 482 fő	13 db 394 fő	2 db 80 fő
Katonai vegyesbolt Katonai presszó	1 db 1 db	1 db —	1 db 1 db
Sportkombinát	1 db	—	1 db

<i>Kapacitás tárolóter megnevezése</i>	<i>Thury</i>	<i>Gábor</i>	<i>Kossuth</i>
Jelenleg a dd. állományban lévő tárolt HTE-k megoszlása: — lánctalpas hjmü. — kerekcs hjmü. — gépkocsi — lg., ufó., pótk., aggr.	34 db 67 db 224 db <u>61 db</u> 386 db	31 db 96 db 43 db <u>59 db</u> 229 db	—
HTE-k tárolására alkalmas tároló: — zárt, fedett — fedett, nyitott — nyitott	695 m ² 3 626 m ² 14 000 m ² <u>18 321 m²</u>	6 555 m ² 4 005 m ² 2 664 m ² <u>13 224 m²</u>	391 m ² 2 991 m ² — <u>3 82 m²</u>
Meglévő tárolótereken tárolható HTE-k darabszáma: — zárt, fedett — fedett, nyitott — nyitott	14 db 161 db <u>250 db</u> 425 db	144 db 170 db <u>70 db</u> 384 db	10 db 100 db — <u>110 db</u>
Javitóműhelyek beállóhelykapacitása: — gk. és hk. — techn. kiszolg. állomás — festóműhely	1332/980 m ² 11 db 5 db —	1 560 m ² 9 db 2 db 2 db	180 m ² 3 db szükségszerű —
Hk. és gjmü. mosó lehetőség: — téli-nyári fedett — nyári nyitott — lct. előtisztító/sározó	1 db 1 db 1 db 3 db	1 db — — 1 db	— 2 db üz. kiv. —
Lugos akkumulátor töltő	1 db	1 db	1 db
Napi savas akkumulátor töltő	1 db (80 db) felsz.	1 db (30 db) lesz.	1 db 30 db
Szárason töltött akkumulátortároló és beüzemelő	telepítve	nincs	nincs
Technikai kiszolgáló állomás	külön te.	jav. műh.-ben kialakítva	szükségszerű
TH., TÁH. kialakítása	egy helyen techn. sor biztosít.	három helyen széttag.	egy helyen

<i>Kapacitás tárolótér megnevezése</i>	<i>Thury</i>	<i>Gábor</i>	<i>Kossuth</i>
HTE-höz tartozó aeg. raktárak elhelyezkedése	TH-en belül aeg. TÁH-en	TH-en kívül	TH-en belül
Haditechnikai fenntart. ag. rakt.	887 m ²	600 m ²	50 m ²
HTE-höz alegység raktár	1 777 m ²	842 m ²	150 m ²
Használaton kívüli műh. tárolótér	—	591 m ²	—
Jelenleg dd. üza.-raktár élm.-raktár ruh.-raktár	350 m ² 600 m ² 600 m ²	— 320 m ² 320 m ²	120 m ² barak ép. barak ép.
Üza. tárolótér kapacitás			
— AB—86	20 m ²	100 m ²	50 m ²
— AB—92	10 m ²	50 m ²	25 m ²
— DSK—30	100 m ²	100 m ²	75 m ²
Üza.-töltő gímű. telephely	van	szükségsz.	van

Vagyonértékünk nullázását 1996. 12. 31-éig végrehajtottuk, s igyekeztünk a lehetőségek beszűkültsége ellenére is gondoskodni a személyi állományról.

Nagykanizsán, sőt Zalában a megszűnt honvédségi alakulatok után itt maradtak azon katonák és hozzátartozóik, akik nyugállományba vonultak, vagy állományviszonyuk megszüntetését követően a polgári életben találták meg számításaikat. Létszámuk jelentős, és ennek alátámasztására emlékeztetőül leírjuk, hogy 1993. évben, a helyőrségben 456 lakásban éltek hivatásos katonáink.

A Nagykanizsán élő és szolgálatot teljesítő tisztek és tiszthelyettesek, más városoktól eltérően — itt nem voltak külön lakótelepek — különböző helyeken, szétszórtan éltek honvédségi és önkormányzati, illetve saját jogú otthonaikban. Az itt élők tevékenysége, a városban betöltött szerepük ma is jólesően emlékeztet katonavárosi múltunkra.

A mai időben megemlékezés teszi széppé azokat a napokat, amelyeket a rég- és közelmúlt szolgálati helyén eltöltöttünk. Ennek szép példája volt 2001. november 12-én a Thury gl. dandárparancsnoki épületénél elhelyezett emléktábla avatása, valamint a 2002 nyarán meg-alakult Dózsa Club amely a Teleki utcai laktanyában szolgálatot teljesítőket hivatott az emlékezés és a bajtársi kapcsolatok felelevenítése céljából összetartani.



Németh István és Poprádi Zoltán leplezte le az egykori magyar királyi 17. gyalogezred és a néhány évvel ezelőtt megszüntetett Thury Dandár emléktábláját



Kiürült az alakulótér



Bajtársi találkozó 2002 májusában

A nagykanizsai helyőrség parancsnokai

A helyőrségparancsnokok szervezték és irányították a városban és környékén diszlokáló alakulatok, társ fegyveres erők, testületek együttes munkáját, elsősorban az itt élők tevékenységét elősegítő feladatokban.

Személyesen irányították a helyőrségi kommandáns hivatal munkáját, működtek a helyőrségi klubot, és szervezték a helyi lakásbizottság, szociális tevékenységekkel foglalkozó bizottságok munkáját, valamint részt vettek a helyi és megyei védelmi bizottságok feladatainak ellátásában.



*Makó Péter ezds.
(1953—1955)*



*Üveges Lajos alez.
(1953—1956)*



Bogya Imre vőrgy.
(1955—1957)



Bognár Mihály ezds.
(1957—1960)



Szőczy Ferenc alez.
(1963—1966)



Török Mihály vőrgy.
(1966—1969)



*Géro Mihály ezds.
(1969—1973)*



*Gőcze István vörög.
(1973—1975)*



*Keczer Imre alez.
(1975—1979)*



*Kucsora László ezds.
(1979—1987)*



*Havlik András dd. tbk.
(1987—1991)*



*Poprádi Zoltán ezds.
(1991—1997)*

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A KANIZSAI KASZINÓ SZÉKHÁZÁNAK TÖRTÉNETE

Előzmények

A XVIII. században a mai Ady utca és Zrínyi utca sarkán, a későbbi Kaszinó helyén állt az ispita, a kórház és szegényház épülete. Az árpolda 1769-ben kezdte meg működését.

1775-ben az ispotály mellé kápolnát építettek Szent Márton püspök tiszteletére. Az épületre utal az Ispita utca név, az egykori Kazinczy utca (ma Ady utca), a Fő út és Zrínyi Miklós utca közötti szakaszának elnevezése is.

Az intézmény 1884-ig működött itt, a kórház elkészültéig. A régi kórház és kápolna épületét a Kereskedelmi Kaszinó vette meg 10 ezer forintért, s helyükre építette fel székházát.

Kezdetek

A legelső egyesületek a városi társasélet kialakulásának idejében és a társasélet fejlesztésére alakultak. Első volt ezek közül a Széchenyi István hirdette szellemben 1835-ben alakult Kereskedelmi Kaszinó. A társaskör 60 taggal jött létre, melynek megalapítása körül Darvas József, a kaszinó első elnöke szerzett érdemeket.

Amint a tagok száma erősen szaporodott, felmerült az egyesületi ház megépítésének gondolata, ami Elek Lipót elnöksége alatt, a tagok áldozatkészségéből, 1886-ban tetet öltött a Kazinczy utcai székházzal.

Az egykori ispotály helyén a kaszinó építkezett 70 000 forintos költséggel, ünnepélyes felavatása 1886. október 24-én nagyszabású társas vacsorával történt. Az eklektikus saroképület — mely a Zala tudósítója szerint: „a tervek után ítélve egyike lesz városunk legcsinosabb és legdíszesebb épületeinek” — Ludwig Schöne ismert bécsi építész tervei szerint Morandini Román csáktornyai építész kivitelezésében 1886-ban készült el. Ludwig Schöne 1880–90-es években több épületet tervezett Nagykanizsán. Lipcsében született, tanulmányait ugyanott és Hannoverben végezte. 1871-ben költözött Bécsbe, ahol jelentős megbízásokhoz jutott. Nyugat-Magyarországon több kiemelkedő jelentőségű épületet tervezett, Magyarfalván, Beleden, Kőszegen (római katolikus plébániatemplom), Szombathelyen (evangélikus templom, zsinagóga), Sopronban.



A felújított ház napjainkban

Nagykanizsán a kaszinó székháza mellett 1885-ben Weiser József gépgyáros részére „pazar fényűzéssel épített” kétemeletes palotát tervezett a Fő út 9. szám alatt, a Csengery út 4. számú lakóházat és a 6. számút dr. Schreirer Lajos sebészorvos részére 1887-ben. A Deák tér 10. szám alatt Pollák József szőrkereskedő részére tervezett egy gazdagon díszített homlokzatú palotát. 1900-ban a zsidó hitközség a zsinagóga átalakítására készítettettt terveket vele, de a kivitteltől Tarodor Ottó és Lajta Béla műépítészek tanácsára végül is elálltak.

A kaszinó tervei szerint a sarokrész lekerekített volt, melyet a körerkély felett egy, a tető síkjából kiemelkedő, kupolával fedett 1,8 méter átmérőjű torony hangsúlyozott volna. Kisebb módosításokkal építették meg.

A földszint íves ablakai kváderezett keretezésűek, az emeleti egyenes záródású ablakokat konzolokkal támasztott timpanonok díszítik. A sarokrészt az emeleti konzolos (korábban baluszteres) erkély és korinthizáló fejezetű pilaszterekkel, s alul baluszteres betéttel keretezett nagyobb, íves záródású ablakok hangsúlyozzák. A meg nem épült saroktorony helyére timpanonokkal díszített attika került.

A kaszinó eklektikus stílusú épületén belül fényesen berendezett díszterme és egyéb helyiségei zártkörű estélyek és rendezvények tartását is lehetővé tették. A tagoknak egy olvasó, egy társalgó, egy tekéző és két kártyázó terem állt rendelkezésére, 4000 kötetes könyvtár, valamint 35-40 hírlap, társadalmi és szak-

folyóirat várta őket. A kaszinó évi kiadása 7000 forint volt. Volt „villamos világítás” kiváló irodalmi férfiak tartottak felolvasásokat; s művészek hangversenyeket.

1901 januárjában pl. az ünnepeelt primadonna, Fedák Sári és Kovács Mihály a Népszínház művészei szerepeltek.

Érdekes, hogy a kaszinó jegyzőkönyveit már a 40-es évektől magyarul vezették, addig németül.

A századfordulón már számos katonatiszt, ügyvéd, gyáros is a kaszinó tagjai sorába lépett. Elnöke a 90-es években Ebenspanger Lipót nagykereskedő, akkor már királyi kereskedelmi tanácsos és újnépustjai nagybirtokos volt (a család később Elekre magyarosított, és nemesi címet kapott).

Bár a kaszinó csak ritkán adta bérbe helyiségeit, a Kereskedő Ifjak Önképző Egylete — mivel a klubtagok fiai többnyire ennek tagjai közé tartoztak — rendszeresen itt tartotta farsangi mulatságát és felolvasó estjeit.

Az I. világháború alatt egyesületi életéről beszélni alig lehet, mert az elnökség az egyesület helyiségeit katonai és kórházi célokra ajánlotta fel, tagjainak jelentékeny része pedig a különböző harctereken teljesítette hazafias kötelezettségeit.

Közvetlenül az I. világháború után a Károlyi forradalom hívei veszik birtokukba a helyiségek egy részét, majd a proletárdiktatúra foglalja le az épületet, a kaszinó tagjait pedig kitiltották.

A diktatúra bukása után id. Unger Ullmann Elek került az egyesület élére, aki erélyes kézzel fogott hozzá a romok eltakarításához. Nagy érdemet szerzett azaz, hogy e mozgalmas, viszontagságos történelmi időszakban, társadalmi harcok közepette is a békét hirdette, és ezáltal sikerült a kaszinó egységét megőriznie.

Az 1920-as évek végén elnöklő Hirscher Sándor vezérigazgató és kincstári tanácsos a kulturális életet helyezte középpontba, ami az akkori gazdasági válság alatt nem ment könnyen.

A nagykanizsai zsidóság deportálása után 1945-ig üresen állt a ház.

1945 után

Az épület a II. világháború végétől szovjet pártházként üzemelt 2 évig, utána a Magyar Kommunista Párt vette birtokába.

1952-től a honvédség kezelésébe került a közben állami tulajdonúvá vált intézmény.

A „Háznak” a honvédségi üzemeltetés alatt számos elnevezése akadt:

— 1952. október 15.—1962-ig Helyőrségi Tiszti Klub,

— 1962—1979-ig Fegyveres Erők Klubja,

MEGHÍVÓ

A TISZTI KLUB PARANCSNOKSÁGA SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS HOZZÁTARTOZÓIT 1959 DECEMBER HÓ 15.-ÉN, KEDDEN ESTE 18 ÓRAKOR TARTANDÓ

HÁROMEZER SZIGET ORSZÁGA

C. ELŐADÁSRA

ELŐADÓ: Dr. MÉRŐ JÓZSEF TUDOMÁNYOS KUTATÓ

Az előadás az Indonéz-szigetvilág életéről készített film vetítésével zárul

B E L É P É S D Í J T A I A N

A MEGHÍVÓ A KLUBBA VALÓ BELÉPÉSRE IS JOGOSÍT

TISZTI KLUB PARANCSNOKSÁGA

- 1979—1989-ig MH. Helyőrségi Művelődési Otthon,
- 1989—1996-ig MH. Helyőrségi Klub.

Fő feladataik a neveikben jelzett körökhöz tartozók szórakoztatásában, az általános műveltségi szint pótlásában, az akkori rendszer politikai és ideológiai nevelésében határozhatók meg. Az első honvédségi vezetői az intézménynek Triszt József, Gálosi István, Tímár Ede, Majzik Ernő tisztek voltak. 1957-től Debreczeni Attila lett a „Ház” parancsnoka.

1957-től az 1970-es évek elejéig a hadseregben zajlott változásokkal párhuzamosan a szakműveltség fejlesztése érdekében előadás-sorozatokat szerveztek, de tanfolyamokat indítottak a katonafeleségek részére is. A hetvenes években a sport, a szórakozás és az ismeretterjesztő előadások kerültek előtérbe. Elindult az ifjúsági és jazzklub, kiállítások, vetélkedők színesítették az életet. Működött könyvtár, rendeztek színházi előadásokat.

1980-tól polgári foglalkozásúak lettek az intézmény igazgatói:

- 1980—83-ig Horváth Gábor. Ebben az időszakban alakították ki a műhelyt, megalapozták a későbbi fény- és hangtechnikát. Létrehozták pl. a filmklubot.
- 1983—1997 között Ernszt Katalin igazgatónő honosította meg az ún. Vigadó-esteket, a színjátszó kört, és megszervezte az országszerte híres mazsorett-

A FEGYVERES ERŐK KLUBJA PARANCSNOKSÁGA
SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT
ÉS KEDVES CSALÁDJÁT

1965. SZEPTEMBER 27-ÉN 19 ÓRÁRA
A BÉKE FILMSZÍNHÁZBA

A

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG
NEMZETI NÉPHADSEREGE
„ERICH WEINERT”

Művészegyüttesének
VENDÉGSZEREPLÉSÉRE

A MŰSORBAN FELLÉP

A 170 TAGÚ MŰVÉSZEGYÜTTES ÉNEKKARA, SZIMFÓNIKUS
ÉS TÁNCZENEKARA, NÉPITÁNCCSOPORTJA ÉS BALETTKARA,
ESZTRÁDEGYÜTTESE ÉS SZÓLISTÁI.

Jegyek 14, 12, 10 Ft-os árban elővételen
kaphatók a Fegyveres Erők Klubjában
(Telefon: 10—36 és 21—99), a Városi
Művelődési Házban (Telefon: 21—80) és
az üzemi közönségszervezőknél.



A kesztyűkötő üzem műszaki vezetőinek és dolgozóinak baráti estje — 1962



A Lengyel néphadsereg Művészegyüttesének vendégszereplése — 1969



Lakásdiszítési bemutató — 1977

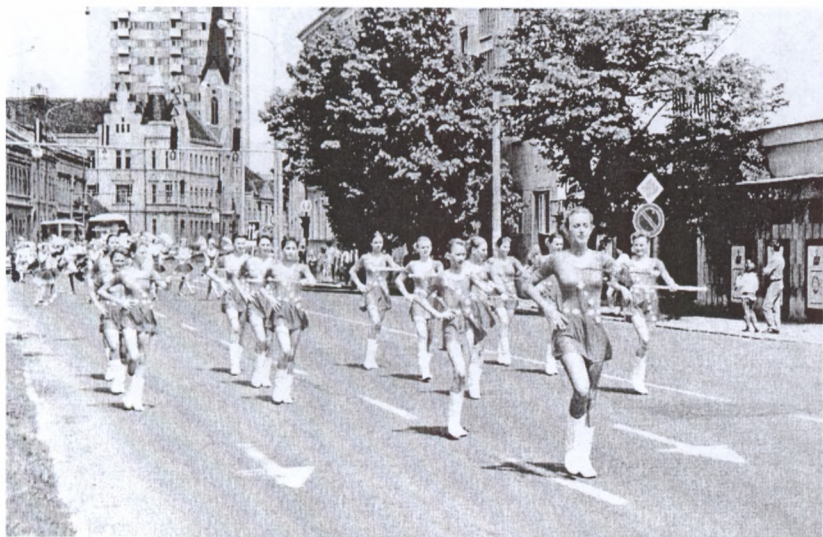
csoportot. A ház fokozatosan kinyílt a város felé, színes, eleven életet teremtett falain belül. A 90-es évektől egyre többször tartottak az intézményben egyesületi, alapítványi, illetve különféle jótékonyági célú bálakat, megszaporodtak a konferenciák, vállalati vagy magáncéges termékbemutatókkal egybekötött, üzleti jellegű rendezvények is. Meghonosodott a felnőttképzés.

A nagykanizsai honvédségi alakulatok felszámolása után a „Ház” működése kétségessé vált, így 1996-ban a Zala Megyei Bíróság által bejegyzett Nagykanizsai Honvéd Kaszinóért Alapítvány létrehozásával sikerült megmenteni a kulturális intézményt, amely azóta Honvéd Kaszinó néven non-profit civil szervezetként nagyszerűen helyt áll a város kulturális palettáján.

Az alapítvány fő célkitűzései:

A Honvéd Kaszinóban a társasági élet, a felnőttképzés, a kisközösségek, amatőr művészeti munka megteremtése, a kultúra értékes részének közvetítése. Az aktív, a kényszerűségből leszerelt, valamint a nyugdíjas tisztek, honvédségi közalkalmazottak részére korszerű szabadidős centrum megteremtése, a helyi katonahagyományok őrzése, ápolása stb.

Az alapítvány létrehozásában felbecsülhetetlen szerepet vállalt a Fegyveres Erők és Testületek Nyugállományúak Klubja, mely kb. 250 fős, jól szervezett tagságával a Honvéd Kaszinó „állandó lakója”. Elnökük Kónya István nyugállományú határőr alezredes.



Mazsorették



Színjátékosok



Dokumentumválogatás 2003 tavaszán

Szeretettel meghívjuk Önt,
családját és barátait

2002. augusztus 6-án 17 órára

PÁLFFY KÁROLY

balatonfüredi festőművész,
grafikus kiállítására

“Balatoni üdvözlét” címmel

A kiállítást megnyitja:

Sárköziné Sárovits Hajnalka

a balatonfüredi AKSZI igazgatója

Megtekinthető: 2002. augusztus 23-ig

A Honvéd Kaszinó galériájában
(Nagykanizsa, Ady u. 7. Tel.: 93/311-036)

1997—98 között Kóczáné Horváth Piroska igazgatóné tevékenysége idején tette első szárnybontogatását az alapítvány a talpon maradásért.

1998-tól Halmos Ildikó az intézmény igazgatója. Ettől az évtől kiemelten közhasznú társaságként működik az alapítvány. Ugyancsak 1998-ban önerőből sikerült elvégezni a „Ház” külső felújítását. A Honvéd Kaszinó belső állagmegőrzésére, korszerűsítésére is folyamatosan történnek lépések. A sokat „megélt”, ódon falak között számos művészeti csoport tevékenykedik napjainkban is, folyamatos a felnőttképzés, és az igényjogosultak kulturális szolgáltatásokkal történő ellátása is mindig biztosított.

Kulturális, szakmai téren az intézmény előkelő helyet foglal el a város palettáján, mindezt remekül bizonyítja népszerűsége, kihasználtsága, állandó látogatottsága.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Kanizsai Enciklopédia. B. Z. Lapkiadó Kft., 1999. Felelős szerkesztő: Rikli Ferenc. Zala megye ezer éve (Tanulmánykötet a magyar államalapítás millenniumának tiszteletére.). Főszerkesztő: Vándor László.

Zala, 1886. március 28. 1. p.

ZML Nagykanizsa Város Tanácsának iratai, 4273/1886. Ebenspanger Lipót bejelentése a Városi Tanácshoz.

Barbarits Lajos: Nagykanizsa. Bp., 1929.

Kerecsenyi Edit: Nagykanizsa társadalma és egyleti élete 1900 táján. Z. Gyűjtemény 21. sz.

Halis István—Hoffmann Mór: Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Nagykanizsa, 1896.

Zalai Közlöny: 1936. december 30. szám.

Zalai Közlöny: 1937. január 3. szám.

Zalai Közlöny: 1937. január 5. szám.

Nagykanizsai Honvéd Kaszinóért Alapítvány Alapító okirata.

VISSZAEMLEKEZÉSEK

Özv. Bátorfi Józsefné

Emlékek az utolsó békeidők katonáiról, illetve az 1945-ös év néhány epizódja

A Kanizsa újságból értesültem róla, hogy könyvben szeretnék megörökíteni Nagykanizsa város katonai múltját. Mivel semmi tárgyi bizonyítékkal nem rendelkezem, azért csak saját személyes emlékeimet tudom önöknek közreadni.

Bátorfi Józsefné, 76 éves nagykanizsai asszony vagyok, 1926-ban születtem Nagykanizsán, földműves szülők gyermekeként.

Többféle élményre tudok visszaemlékezni. Először is azzal kezdeném, hogy amikor jöttek haza azok a legények a sorozásból, akik beváltak katonának (regrutának hívták őket), nagy nótaszóval mentek végig az utcán, kalapjukon nemzeti színű pántlikával.

A többi élményeim a következők:

Amikor mentünk a szőlőhegyre, vagy a mezőre, mindig a Gábor Áron laktanya előtt mentünk el, ahol volt egy nagy kovácsműhely, ahol a katonák patkolták a lovakat.

Sokszor találkoztunk a katonákkal, amikor szakaszban masíroztak az utcán, és katonadalokat nótáztak. Többek között a következő nótákat dalolták:

Nyitva van a százados úr ablaka...

Százados úr fekete subája...

Százados úr seje haj, százados úr ha felül a lovára...

Százados úr kiadta a parancsot...

Zöld a kökény recece...

Nádi veréb nem száll fel az égig...

Vékony héja, de vékony héja van...

Bizony, hangos volt a város a katonadaloktól. Amikor jöttek a katonák gyakorlatról, gőzölt a kondérban a leves, amit a katonalovak húztak. Akkor még nem nagyon volt autó, azért a lovak részére zabos zsákokkal megrakott lovas kocsikkal mentek, a katonák hajtották a lovakat. A Gábor Áron laktanyában sok ló volt.



Gyakorlaton

Akkoriban a laktanyákban sokan eladták a gyümölcsöt. A nagynénémnek József főherceg utcában volt a háza, sok gyümölcsöt termelt, és a József főherceg laktanyába vitte a katonáknak.

Abban az időben el kellett menni a katonáknak a templomba. Tíz órakor volt a katonamise. Amikor mi, gyerekek kijöttünk a templomból a kilenc órai miséről, a katonák ott sorakoztak a templom előtt. A feltámadási és úrnapi körmeneten is részt vett a katonaság. Volt katonazenekar is. Nagypénteken, nagyszombaton két vassisakos katona őrizte fegyveresen Jézus sírját, oly mozdulatlanul, hogy szinte a szemük sem rebbent. Ha jól emlékszem, óránként volt a felváltásuk.

Mindenszentekkor is voltak katonák a 14-es hősök sírjánál szép kegyeleti ünnepség keretében.

A legszebb élményem az volt, amikor édesanyámmal kiültünk nyári időben a Honvéd utcai kis házunk elé, este kilenc órakor, akkor fűjték a laktanyákban a katonák a takarodót. Jól odahallatszott hozzánk. Most is fülemben cseng a kürtjük hangja, el sem tudom felejteni. Édesanyám azt mondta, hogy azt fűjják: „Haza, haza rongyos baka...”.

Sokáig nem tudtam elfelejteni a katonákat.

1945-ben, mikor már közel volt a front (akkor már 19 éves lány voltam), a németek három aknát tettek le a hídra (akkor még fa híd volt), éppen a mi kapunk előtt, és egy magyar katonával őriztették. Nagypéntek volt aznap. Én nagyon féltem, és kérdeztem a kiskatonától, hogy most mi lesz? Azt felelte, hogy „nagy-

péntek után jön a feltámadás”. Még azt is mondta, ha ő meghal, a kertben temessék el, és üzenjük meg az édesanyjának. Messzire való volt, a címét elfelejtettem. Abban az időben még verset is írtam a kiskatonáról, Nagypéntek után... címmel.

Aztán volt egy nagyon kedves élményem, ez már a front után történt. El kellett menni a laktanyába takarítani. Akkor még Károly laktanya volt a neve a Teleki utca végén lévő laktanyának. Ott, az előtérben volt a falon egy kép, úgy emlékszem rá, hogy azt ábrázolta, hogy egy édesanya a bölcsőben ringatta a gyermekét. Egy kis versike volt alatta a következő szöveggel:

*„Áldja meg az Isten azt az Édesanyát,
Aki katonának neveli a fiát.”* (Népdal)

Még most is bánom, hogy nem hoztam haza azt a képet, hisz már senki sem törődött vele, úgysis a szemébe került. Senki sem kérte volna számon tőlem. Most legalább tudtam volna egy emlékkal szolgálni.

Ezzel befejezem gondolataimat, emlékeimet a nagykanizsai laktanyáról és a katonákról.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

**Részletes tájékoztató a magyar hadsereg
— közöttük a nagykanizsai katonák — sorsáról
(1916—1943)**

Az I. világháború csatái közül számunkra az 1916-os Bruszilov offenzíva volt a legpusztítóbb: a Sereth-folyó partján, a Kárpátok előterében élő erők 75%-át elvesztették. Majd küzdöttek Isonzónál és a piavei csatákban (1917—18).

1918 novemberében tértek meg Kanizsára, a 20-asokkal egyidőben. Emléktáblájukat a felsőtemplom falán (avatása 1924. április 23.) látjuk, s emlékmű hirdeti dicső helytállásukat a Deák téren (Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása, 1934).

Nem feladata jelen írásnak az összeomlás okaival és következményeivel részleteiben foglalkozni, ám szükséges leszögezni a következő tényeket:

a) Amikor 1918. november 1-jén a magyar kormány elrendelte a fegyverletételt, és IV. Károly kiadta proklamációját a nemzeti hadseregeknek a birodalmon belüli megalakíthatóságáról, sehol a magyar állam területén idegen hatalomnak katonája nem állott.

b) Az általános visszavonulás során a magyar alakulatok a magyar határig zárt rendben, fegyveresen érkeztek. Itt azonban a Károlyi-kormány tudtával agitátorok várták őket. A jelszó: a háborúnak vége, dobjátok el átkozott fegyvereiteket, és menjetek haza! Siessetek, mert otthon már osztják a földet!

Egy vesztes háború kormányzata önkezével verte szét maradék haderejét, amely még — ha együtt marad — tisztjei vezetésével képes lett volna útját állni a védtelenül maradt haza földjére benyomuló cseheknek és románoknak.

Örökké emlékezetes a pacifista álmoktól megrészesült Károlyi Mihály miniszterelnök „hadügyminiszterének”, Linder Bélának elhíresült mondása: „Nem akarok katonát látni!” (elhangzott egy népgyűlésen 1918. november 3-án, Linder mögött Károlyi Mihály és Jászi Oszkár állottak).

c) A trianoni békeparancs (1920. június 4.) országunkat feldarabolta, s a jövőre nézve is katonailag gúzsba kötötte (5. melléklet).

d) Az ország helyzete Bethlen István gróf miniszterelnöksége alatt (1921—31) kezdeti tragikus állapotából fokozatosan javult. Az új pénz — a pengő — bevezetésével földreformmal, iskolaépítéssel (1926—30 között 5000 népiskolai objektum épült!), közegészségügy fejlesztésével nem feladatomban foglalkozni. A nemzet haderejének helyzetét azonban szükséges látni. Ez időben épül városunk tüzérségi laktanyája, a Gábor Áron laktanya (1928—32 között).

A két világháború közötti magyar kormányzatnak elsődleges külpolitikai törekvése volt: Trianon békés revízióját elérni. Erre a német orientáció látszott akkor a legalkalmasabbnak. Igazolták ezt a nézetet 1938—41 eseményei is: Felvidék, Kárpátalja, Erdély, Délvidék részleges területgyarapodásai, magyarlakta népeségének a magyar állam keretébe való visszajutása.

Am ennek nagy ára volt: belépés a szovjet elleni háborúba, melyre Kassa bombázása adott ürügyet (1941. június 26., máig sem tisztázott ügy). Az ún. gyors-hadtest öt dandári erőt képviselt, négy és fél hónapot szolgált hadműveleti területen. A Kárpátoktól mintegy 1000 km-re eljutva a Donyec-folyóig számos harcot vívott a visszavonuló szovjet erőkkel. Vesztesége élő erőben mintegy 4000 fő, anyagi erőben 30 repülőgép, 28 löveg, 1200 gépkocsi. Elavultnak számító páncélozott járművei majd mind ottmaradtak.

1942 tavaszán elkezdődött a 2. magyar hadsereg (III., IV., VII. hadtest) kiküldése a keleti frontra. A nagykanizsai 9. kho. keretében kivonuló 17. gye. és a 9. tábori tü. o. zalai honvédekből állott.

A hdo. az első komoly ellenállásba Tyimnél ütközött, elveszítve élő erőinek 20%-át (július 1—2.). A 2. magyar hadsereg északról folyamatosan dél felé, a Donhoz július—augusztus hónapokban ért ki. Harcaik, pusztulásuk igen vázlatos leírása az 1—4. melléletekben található.

Jelen írásnak nem lehet célja az elsöprő erejű, sokszoros túlerővel rendelkező támadás elleni harc, a kilátástalan, kétségbeesett védekezés, a hideg és éhség, a sok szenvedés részletes leírása. Helyette idézem Nemeskürty Istvánt (Requiem egy hadseregért):

„Ezek az emberek megfagytak és elvéreztek és meghaltak és megsebesültek és szenvedtek és megőrültek és hóvakságot kaptak és éhen haltak, és kihunyó tudatuk utolsó értelmes fellobbanásával hazagondoltak, igen, a hazájukra, amiről tudták, bizonyosan tudták, hogy nem a Donnál kell megvédeni: de ha már egyszer mégis ott kellett meghalniok, és sok vad, s madár gyomra lett koporsója feláldozott testüknek, akkor legalább egy könnyet ejtsünk értük.”

A megmaradottakat 1943 májusában fogadták Nagykanizsán. Az egy évnek előtte kivonult 9. kho.-ból visszatért 1747 katonát...

Ez az írás igyekezett azt érzékeltetni, hogy Kanizsa — múltját tekintve — katonaváros. És akkor még nem is említettük — tekintetbe véve azt, hogy ez a beadvány a maga időrendiségét tekintve a második világháborúval behatárolódik — az 1948. évben épült Kossuth Lajos laktanyát, no meg a határőrségét sem. Hat katonai objektum ebben az évszázadban.

Bízást feltételezhető, hogy nem akad olyan „öshonos” kanizsai család, amelynek ne volna II. világháborús vesztesége: apa, fiú, testvér ..., gondoljunk

csak a halottaknap gyertyák ezreinek lobogására a temetőben ..., az ott szívükben gyászolókra, emlékezőkre.

Ez az írás jószerint csak a doni katasztrófa vázlatos történetével foglalkozik. Ám tudnunk kell, hogy a 17. gye. későbbi mozgósítás útján feltöltve az 1. hds. keretében további harcokat vívott a Kárpátok előterében, Erdély földjén és másutt is. Ezek sem voltak áldozatok nélkül.

A Honvéd Hagyományörző Egyesület öreg katonái arra kérik városunk választott képviselőit, fontolják meg: nem jött-e el az ideje annak, hogy méltó emléket állíthassunk a második világháborúban elesett katonáinknak.

Az 1. melléklethez

A m. kir. honvédség hármastagozódású volt. Ez azt jelentette, hogy három rajból állt egy szakasz, három szakaszból egy század stb. Az ún. „könnyű hadosztály” három helyett csak két ezredből állt. Így a keleti frontra küldött 2. hadsereg a 27 ezred helyett 18 ezredet foglalt hadrendjébe.

A német hadvezetés (OKW) a Donnál húzódó védvonal terjedelmét három ezredes hadosztályokkal számolva jelölte ki. Ennek következtében egy mélységi tagozás nélküli, vékony, „pókháló” szerű arcvonal alakult ki a folyó jobb partján — számottevő tartalék nélkül.

A sztorozsevoi és scsucsei szovjet hídfők felszámolása — jelentős áldozathozatal és erőfeszítés ellenére — nem járt sikerrel. Ez állandó és fenyegető veszély forrása volt — és lett is.

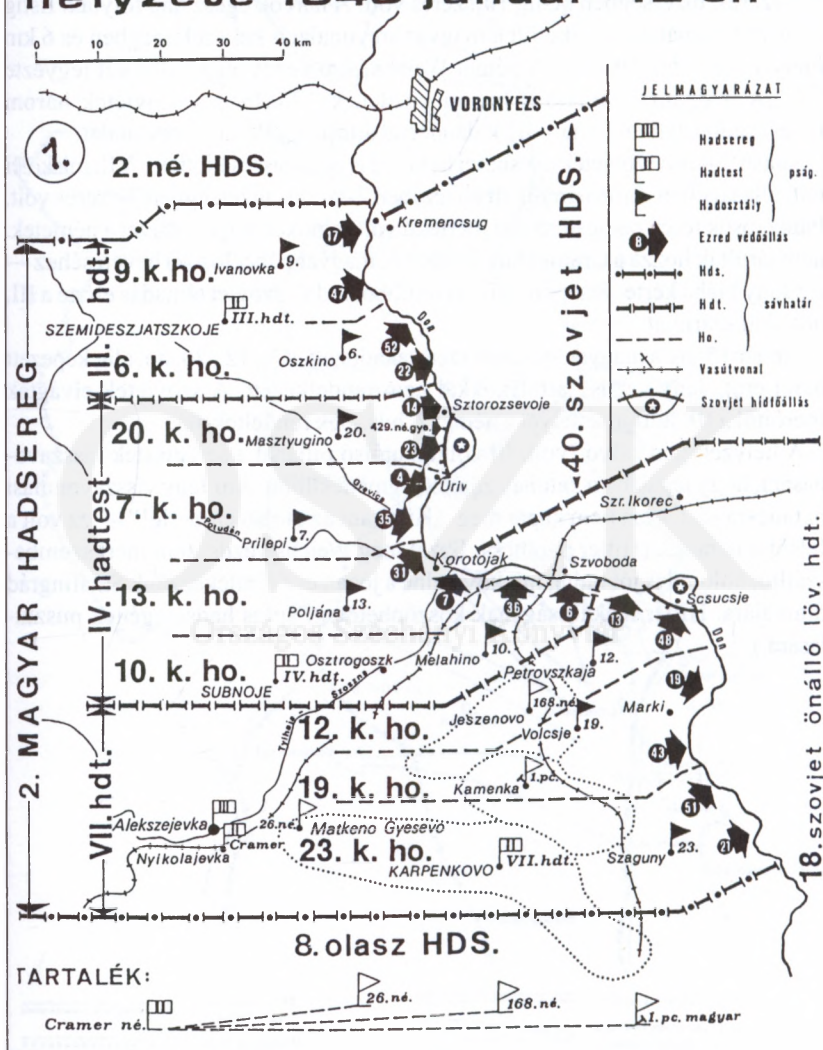
A magyar honvédségben rendszeresített fegyverzet nem felelt meg a kor követelményeinek. (P. a kis kaliberű páncéltörő ágyúink hasznavehetetlenek voltak a T—34-es tankok ellen stb.) A honvédek ruházata nem számolt az orosz télben természetes 30—40 fokos hideggel.

Tüzérségünk lóvontatású volt. A tél beálltával — hogy meg ne fagyjanak — a lovakat hátravonták. (Egyébként sem boldogultak volna a derékig érő hóban a nehéz lövegekkel. Nem beszélve a lovak etetéséről ... az első vonalban sokszor még a katonák mindennapi kenyerét sem tudták biztosítani.) Ennek következménye az volt, hogy a lövegek mozdíthatatlanul „állták a sarat” eredeti állásaikban, visszavonni, tüzelőállásukat változtatni azokkal nem lehetett. A szovjet áttörések ennek tragikus következményei lettek.

Jány vezds. és törzse mindennek tudatában volt, ám változtatni nem állt módjában. Így aztán várták ők is a végzetes órát, amely 1943. január 12-én 9.45-kor be is következett Urivnál.

Az első csapás a 7. k.ho. 4. gye. védőkörletét érte (a soproni gye.-et) pusztító erejű pergőtűzzel. A hőmérő —35 C fokot mutatott...

A 2. magyar hadsereg és a Voronyezsi Front csapatainak helyzete 1943 január 12-én



1. melléklet

A 2. melléklethez

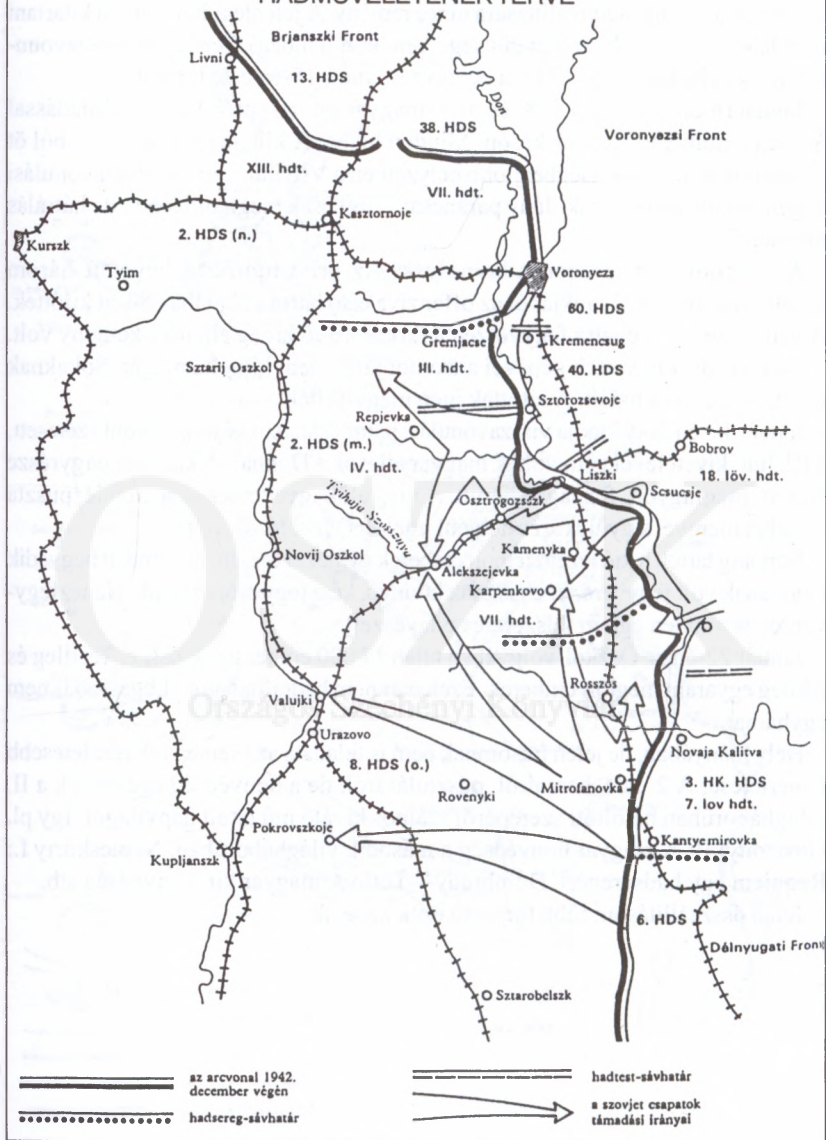
A szovjet hadművelet célja a 2. magyar hadsereg szétzúzása volt. Támadásuk január 12-én a IV. hadtest 7. ok.ho. védvonala ellen indult heves pergőtűzet zúdítva a soproni 4. gy.e. állásaira. E támadásnál a szovjet erőfölény élő erőkből 3,5-szeres, tüzérségben pedig 10-szeres volt. A harcok egész nap folytak. Estig a szovjet csapatoknak sikerült a magyar arcvonalat 5 km szélességben és 6 km mélységben benyomniuk. A német Weichs báró vezds. naplójába ezt jegyezte fel: „A magyarok láthatóan bátran küzdenek.” Másnap a szovjetek három lövészhadosztállal és három hk.dandárral áttörték a IV. hdt. arcvonalát.

Január 14-én a szovjetek a scsucsei hídfőnél is támadást indítottak a VII. miskolci hdt. állásai ellen. Erőfölényük itt élő erőben 2-szeres, tüzérségben 7-szeres volt. Páncélosok terén pedig abszolút mértékű volt mindkét helyen, mivel a németek nem járultak hozzá a Cramer hdt. (német és magyar páncélosok) bevetéséhez — ezt Jány hiába kérte. E napon az urivi hídfőből indult szovjet támadás elérte a III. hdt. déli szárnyát.

Január 15-ére a magyar arcvonal szétszakadozott, a 7., 12., 20. ho. alig képezett harci erőt, Jány vezds. tartalékokkal nem rendelkezett. A szovjetek elvágták főerőitől a III. hdt-et, amelyet a német 2. hds.-nek rendeltek alá.

A helyzet igen súlyos volt. Itt volt az utolsó pillanat a seregtestek visszavonására, hogy legalább a katonák zöme megmeneküljön. Ám Jány visszavonulási parancsra várt, s ezt nem kapta meg. „Kitartani az utolsó emberig!” — ez volt a felsőbb parancs. (Hitler parancsa. Ezzel még Weichs vezds. sem mert szembe szállni, holott ő is jól tudta, mit követelne a józan ész. Emlékezzünk Sztalingrád drámájára, Hitler macacsságának köszönhetően Paulus hadseregének pusztulására.)

A VORONYEZSI FRONT OSZTROGOZSSZK-ROSSZOSI HADMŰVELETÉNEK TERVE



2. melléklet

A 3. melléklethez

Kovács vörgy. a hads. hadműveleti naplójában rögzíti: „...nyilvánvaló, hogy az eredeti arcvonal helyreállítására nincs remény. A jelenlegi helyzetben kitartani nem lehet (a csapatok megrendültsége, rendkívüli hideg). Tervszerű visszavonulás már aligha lehetséges.” Ez a bejegyzés január 15-én este történt.

Január 16-án a Cramer hdt. és az I. magyar pc. ho. próbálkozik támadással Scsucyje irányába, de már későn. Minden hiába. A kilenc magyar k.ho.-ból öt megsemmisült. Legkétségbeesettebb helyzetben a VII. hdt. van, de visszavonulási engedélyt ők sem kapnak. Jány parancsa: „...ott csak meghalni lehet, de hátrálás nincsen!”

A támadók veszteségei is komolyak. Az urivi hídfőben bevetett három harcokcsidandár 132 tankjából az offenzíva első három napjában 83-at kilőttek. A védekezés — a gyatra fegyverzet, a farkasordító hideg ellenére kemény volt.

Jány vezds. kis Storch gépével a frontot járta, nem kímélte magát. Sokaknak úgy tűnt, keresi a halált. A látottak igen megviselték.

Január 17-én Jány kiadja visszavonulási parancsát. Ám későn. A front szétesett, a III. hdt. kivételével nem voltak magyar állások a Donnán. A katonák nagyrésze elesett, megfagyott, fogságba került. A még élők igyekeztek nyugat felé, puszta életüket mentve, a gyülekezés helyéül kijelölt Oszkol-völgye felé.

Napokig tartott a kiéhezett, félholt emberek gyülekezése. Jó, ha minden negyedik katonának volt fegyvere. Ezek is csak könnyű, kézi fegyverek voltak. Nehézfegyverzet és minden egyéb felszerelés odaveszett.

Január 22-én az Oszkol-völgyében talán 17 000 ember gyűlt össze. Testileg és lelkileg egyaránt megtört emberek. Ezek már nem hadrafoghatók. Legalább is nem egyhamar.

Hely hiányában, de jelen írásomnak nem is feladata az események részletesebb ismertetése. A 2. hds. harcairól, pusztulásáról, de a honvédség egészének a II. világháborúban betöltött szerepéről számos kiváló mű látott napvilágot. Így pl. Gosztonyi P.: A magyar honvédség a második világháborúban, Nemeskürty I.: Requiem egy hadseregért, Dombrády—Tóth: A magyar kir. honvédség stb.

Jelen összeállításom főbb forrásait ezek képezik.

A 4. melléklethez

A III. hdt. Stomm Marcel vörgy. parancsnoksága alatt (ide tartozik a kanizsai 9. k.ho.) január 14-étől harci érinkezésben áll a támadó 40. szovjet hds. alakulataival. Sárkány Jenő vk. ezds. 14-én jelenti telefonon a hds. vk. főnökének: „Most elrendeljük a körvédelmet, és azután dicső pusztulásunk következik.” (Hadm. napló).

Január 15-étől a III. hdt. német alárendeltségbe kerül, lévén, hogy elszakadt saját főerőtől. Feladata a német VII. hdt.-el együtt a német 2. hds. déli szárnyának biztosítása.

A seregtestek igyekeztek a készülő szovjet átkarolásból kitörni. Január 27—28. körül a harcok Kasztornoje környékén folytak. A III. hdt. katonái a több mint tíz napja folytatott utóvédharcokban teljesen kimerült. Lőszer-, élelem-, üzemanyag-pótlás nem volt. A szovjet gyűrű a német—magyar egységek körül bezárult, a délről előretörő 40. szovjet hds. egyesült az északról előnyomuló szovjet 13. hds. csapataival. A III. hdt. már alig képviselt harci erőt. A katonákban csak a szovjet fogságtól való (jogos) félelem tartotta a lelket.

Január 31-étől az Olim-patak keleti partján —35 C fokos hidegben a szabad ég alatt kellett éjszakáikat is tölteniük, élelmük alig volt, tüzet gyújtaniuk nem volt szabad (elg. légifelderítés miatt).

Február 1-jén a németek nyugatnak kitértek a gyűrűből, ám magyar katona nem léphetett nyomukba. Aki megkísérelte, azt a németek lelőtték. E napon Stomm vezérőrnagy azt a parancsot kapta Siebert altbgy.-tól, hogy északi irányba törjön ki. Ezt a parancsot Stomm teljesíthetetlennek ítélte meg, és kiadta máig emlékezetes parancsát a III. hdt felosztatásáról. „Kénytelen vagyok mindenkinek saját belátására bízni jövődjét, mivel élelmet, lőszert, feladatot adni nem tudok.”

A következő napokban a még életbenmaradtak tisztjeik vezetésével, kisebb csoportokban, jórészt fegyvertelenül kijutottak a bekerítésből. Martsa S. ezredesnek, a 47. gye. pk.-nak visszaemlékezése szerint a 10-12 000 emberből ez (mármint a bekerítésből való kijutás) mintegy 7000 főnek sikerült.

Február 2-án Stomm vezérőrnagy és törzse szovjet fogságba esett. Öngyilkossági kísérletét Görgényi szds. megakadályozta. Sárkány Jenő vk.ezds. és Buzinkay Zoltán fhdgy. öngyilkosságot követett el.

A III. MAGYAR HADTEST TEVÉKENYSÉGE NÉMET ALÁRENDELTSÉGBEN 1943. JANUÁR 15–31. KÖZÖTT



— az arcvonal 1943. január 15-én

—•— a III. hadtest védelme 1943. január 15-én

—••— a III. hadtest védelme 1943. január 26-án

—•••— a III. hadtest védelme 1943. január 28-án

⤴ gyülekezési körletek

➔ támadó szovjet csapatok

➔ visszavonuló magyar és német csapatok

4. melléklet

Egy klubparancsnok vallomásai

Előszó a klubmunka értékeléséhez

1956 októberében a Magyar Néphadsereg Központi Tiszti Háza oktatási osztályának munkatársa voltam. A HM Politikai Csoportfőnökség megbízásából (nyílt parancsral 23-án elutaztam Kaposvára azzal a feladattal, hogy a helyőrségben M.-I esti egyetemet szervezzek. Az egyetem székhelyeül a tiszti klubot jelölték ki. A klubparancsnokkal a kapcsolatot nem tudtam felvenni, mert érkezésem napja hétfőre esett, és e napon a klub szünnapot tartott. Az esti színházi előadás végén a távirati iroda jelentését felolvasták. Így értesültem a budapesti eseménykről.

Az októberi események elvitték a pártiskolát és a klubparancsnokot is. Ott maradt a klub irányítás nélkül. Novemberben megbízást kaptam a tiszti klub vezetésére. Így lett belőlem klubparancsnok. Egy évet töltöttem el a helyőrségben. Ez volt a tanulóéveim.

1957 novemberében lehetővé vált — klubparancsnoki csere révén —, hogy Nagykanizsára kerülhessek. Áthelyezési kérelmemet előljáráim támogatták, így kineveztek a nagykanizsai klub parancsnokának.

A városba ismeretlenül érkeztem. A laktanyák parancsnokaival, a klub dolgozóival való találkozásaim megnyugtattak, hogy jó helyre kerültem, érdemes volt a cserét meglépni. Ezt erősítették meg a párt, állami és társadalmi szervek vezetőinél tett látogatásaim során szerzett első impresszióim is.

Természetesen már akkor tudtam, hogy itt kezdek új életet, hiszen itt kötöttem házasságot is. Feleségem a Landler Jenő Gimnázium tanára, később a Dr. Mező Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola megalapítója és igazgatója lett. A város befogadott bennünket. Ez a szívélyes légkör jelentősen megkönnyítette a kapcsolatok kiépítését, a szervező munkát.

Az elvárások teljesítése, a magasabb szintű igény inspirált a pécsi Tanárképző Főiskola elvégzésére. Így szereztem ma-



Debreczeni Attila

gyar—történelem szakos tanári diplomát. A megszerzett tudást a munkában jól tudtam hasznosítani.

Szerencsés időszakban lettem klubparancsnok. Ma már nosztalgiaiával emlékezünk az 50-es évek hőskorszakára. Azokban az években a hivatásos állomány és családjai nem tudtak megenni a klub nélkül. Az első út a laktanyai szolgálat után a tiszti klubba vezetett. A feleségek ott találkoztak férjeikkel, a fiatalok párjaikkal. A billiárd-, rex-, kártyacsaták, játékok és vetélkedők, színházi előadások és hétvégi zenés-műsoros estek hangulatát máig nem lehet elfelejteni.

A kezdetektől arra törekedtem, hogy a helyőrség városi klubja Nagykanizsa egyik elismert és rangos kulturális intézménye legyen, amelyre lehet és érdemes támaszkodni. Úgy érzem, hogy ez a célkitűzésünk az évek során megvalósult. Példaként említhetem a jazz-fesztiválok elindítását a Magyar Rádió közreműködésével, az iskolák honvédelmi nevelésének elősegítését, az Úttörő Honvédelmi Zászlóalj szervezését, rendezvényeink látogatottságát, szolgáltatásaink igénybe vételét.

Érdemes volt sokat dolgozni. Végül az 56-os sorsfordulós pályamódosításom jól sikerült. Munkámat a hadsereg vezetése elismerte a Szocialista Kultúraért és a Lengyel Népköztársaság Érdemérem, valamint a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatának háromszori adományozásával.

A városi pártbizottság és a városi úttörő elnökség javaslatára a honvédelmi miniszter Kiváló Úttörővezető, Úttörővezető Érdemérem és Gyermekekért Érdemérem kitüntetést adományozott.

Vallomásaimban szubjektív élményeimről írtam. Úgy érzem, hogy ehhez szervesen kapcsolódik és kiegészítik a klub 20 évi tevékenységéről írt feljegyzések.

A helyőrségi klub múltja — emlékezés

A helyőrségi klubhálózat, a klubmozgalom szervesen összenőtt a hadsereg fejlődésével. A helyőrségi klubok kezdettől — az 50-es évek elejétől — letéteményeseivé váltak a kultúra, a műveltség terjesztésének, a szocialista közösségi élet szervezésének. Hozzájárultak a hivatásos állomány általános műveltségének emeléséhez, közvetítették a kultúra igazi értékeit, ápolták a testületi szellemet, a fegyvernemek és fegyveres testületek barátságát, s a társadalmi élet fontos színtereivé váltak.

Meggyőződéssel vallom, hogy a nagykanizsai helyőrségi klub is megfelelt a fenti elvárásoknak, hiszen több mint 20 éven keresztül — 1957—1979 — voltam parancsnoka a különböző nevekkel, címekkel felruházott klubnak.

A Helyőrségi Tiszti Klub parancsnokként vezettem kanizsai pályatársammal 1959—62 között a Helyőrségi Klubot, majd 1963-tól Fegyveres Erők Klubja névváltozás következett be.

„Váljatok kiülő parancsnokká
és juttassátok diadalmra
a világproletáriátusának ezet ügyét.”
(Landler)



A MAGYAR NÉPHADSEREG
NAGYKANIZSAI HELYŐRSÉGI
TISZTI KLUBJÁNAK

M Ű S O R A

1958 MÁRCIUS 4-TŐL 31-IG

★

ADY ENDRE UTCA 7.
TELEFON: 21-99.

Március 5, szerda

19 órákor Parancsnoki irodában
A Tiszti Klub aktíváinak megbeszélése

18 órákor Kislőgadóban
Konzultáció a gimnázium hallgatóinak

18.30 órákor Olvasóteremben
Játékkészítő szakkör foglalkozása

19 órákor Nők szobájában
Sajnijátszó csoport és a népi tánckar próbája

6. csütörtök

19 órákor Színházteremben
Tánc- és szerelem
c. argentin film

1

TISZTI KLUB HÍREI:

A Klub nyitvatartási ideje:

Hétköznap 12—22 óráig

Szombaton 12—02 „

Vasárnap 11—24 „

Étkesési idő:

Ebéd hétköznap 12.30-tól 14 óráig
vasárnap 12.00-tól 14.30 óráig.

Vacsora hétköznap 18.00-tól 21.30 óráig.

szombaton 18.00-tól 24.00

vasárnap 18.00-tól 23.00 „

Étkesési hirdető:

Felhívjuk kedves vendégeink figyelmét hogy ebédet kétköznap és vasárnap előre váltott jegyekre vagy előzetes bejelentésre tudunk biztosítani.

Klub pk-ásg költséményei:

Minden tiszt és th. elvtárs 2 belépővel nem rendelkező vendéget hozhat magával

A vendégeket hozó tiszt vagy tsz. th. felelős a vendégek magatartásáért

GYERMEKEK FIGYELEM!

A Tiszti Klub gyermekrajz kiállítását rendez április 6-án és 7-én (húsvétra). Gyerekek! Kérünk benneteket, hogy legszebb rajzaitokat legkésőbb március 30-ig juttassátok el hozzánk, a rajzot öntésvételek fel neveteket és azt hogy hány éveek vagytok. — A legszebb 10 rajz készítőjét jutalomban részesítjük.

8, szombat

20 órákor Színházteremben

DANI

című új magyar film

A szerelem és a szülői kötelesség drasztikus közéletnek drámai hatása egy gyermek életére
Főszerepben: Bara Margit és Páger Antal

Hétfői táncest az étteremben

9, vasárnap

15 órákor Színházteremben

Gáli-Sárközi:

ERŐS JÁNOS

c. 4 felvonásos zenés, táncos mesejáték
kerül bemutatásra

IFJÚSÁGI ELŐADÁS

Belépődíj: Gyermeknek 1 Ft, felnőtteknek 2 Ft

19 órákor Színházteremben

DANI

című új magyar film

Utána: Vasárnap esti muzika az étteremben

3

11, kedd

18 órákor Előadóteremben

NÓNAP

KÜLPOLITIKAI EST

Makai György, az Érdekes Újság szerkesztőjének beszámolója az ázsiai és afrikai országok kairói értekezletéről és az Egyesült Arab Köztársaság létrejöttéről

Minden katonafeladatot szeretettel várunk

12, szerda

17 órákor 7314 al. KISZ klubja

Katonai pedagógia előadás!

Kényszerítés, meggyőzés szerepe a katonai fegyelemre való nevelésben

címmel, előadást tart

HM. Előadói Iroda munkatársa

4

15, szombat

16 órákor Társalgóban

A 7314 alakulat törzstisztjeinek elvtársi estje

A beszélgetést Bognár Gyrgy elv. vezeti

19 órákor Emeleti helyiségekben

„B A T Y U S” - B Á L

(A Kat. Fel. Tanácsa rendezésében)

Közben vidám jelenetekből, tréfákból, magánszámokból összeállított műsor

Közreműködik a Ti. Klub színjátszó csoportja és tánczenekara

Táncverseny, tombola, székeldi, vidám fotó

Hideg-meleg ételek, sütemények, rövid italok

Meghívó egy személyre 3 Ft

Mindenkit szeretettel vár a Kat. Fel. Tanácsa

6

10, vasárnap

15 órákor Színházteremben

Mi utcánk csapata

című vidám színes ifjúvárosi film a futballrajongókról

19 órákor

101-es sas

c. izgalmas román film, szerelmi háromszög — egy kém titkos cseleszövésai

Utána:

T Á N C

az étteremben

7

18, kedd

19 órákor Előadóteremben

NÓNAP

„Táplálkozás, hízás, fogyás”

címmel, orvosi tanácsadás

20, csütörtök

FILMANKÉT

Te és annyi más bajtársad

c. német filmből

Megrázó dokumentumok a Hitler-fasizmus uralomrajtásáról és Németország katasztrófájáról

Ankétot vezeti:

K a m u t i s z e s e l v t á r s a

8

18. kedd

19 órákor

Előadóteremben

N Ő N A P

„Táplálkozás, hízás, fogyás“
című, orvosi tanácsadás

20. csütörtök

FILMANKÉT

Te és annyi más bajtársad
c. német filmből

Megrázó dokumentumok a Hitler-fasizmus
uralomrajutásáról és Németország
katasztrófájáról

Ankétot vezeti:

K a m u t i szds. elvtárs

8

21. péntek

18 órákor

Városi Kultúrotthonban

ÜNNEPI-EST
a Tanácsköztársaság
kikiáltásának 39-ik évfordulója
alkalmából

Előadó: az MSzMP megyei titkára
Belépcs meghívóval

19 órákor

„Fel, fel, ti rabjai a földnek...“

KIÁLLÍTÁS megnyitása

A Tanácsköztársaság kikiáltásának
39-ik évfordulója alkalmából

9

22. szombat

19 órákor

Előadóterem

Benjaminó Gigli EMLÉKEST

Világhírű operasáriák és dalok
magnetofonról

Bemutatja:

KÁRPÁTI RUDOLF

Utána:

HÉTVÉGI TÁNCST

10

23. vasárnap

15 órákor

BILLIÁRD VERSENY

I. és II. egyéni győztes és a csapatverseny
első helyezettjét jutalmazzuk.

Benevezés: Szurgyi szds. (7314) és Tóth
fhdy. (7231) elvtársaknál és a helyszínen

19 órákor

Színházteremben

Fájdalom nélkül

c. új francias film

Egy vidéki orvos küzdelme az érhő asszonyi
gyógyrelem, a szülési fájdalom ellen

Főszerepben:

Jean Gabin és Nicole Courcel

16 éven felülieknek

Utána: TÁNC az étteremben

11

25. kedd

19 óraker

N Ő N A P

A csecsemő gondozása, öltöztetése, táplálása, tápszerek elkészítése stb.
c. előadást tart *Dr. Gergelyné iskolaorvos*

Az ovodáskorú gyermek

Előadó: *Kállai Lászlóné vez. ovónő*

26. szerda

18 óraker

Színházteremben

A szocialista tábor hadseregeinek új fegyverei

Epidiascopes vetítéssel kísért előadás
Tartja a HM. Előadói iroda munkatársa.
As előadást a fegyveres erők tisztjeinek sz., th-nek ajánljuk

19 óraker

Előadóteremben

K O N Z U L T Á C I Ó

a Ho. pártiskola hallgatóinak

12

29. szombat

19 óraker

Siker útján

c. szovjet film egy tehetséges árva kisfiúról szól, aki egy karmester felfedezettjeként kerül be a moszkvai zeneiskolába

★

Mindenki muzsikája

Közreműködik a Klub zenekara

14

27. csütörtök

19 óraker

Rumjancev ügy

c. szovjet film

28. pénteken

18 óraker

Előadóteremben

Ho. pártink. hallgatóinak kétnapos
összevonása

Szakaszparancsnokok tapasztalatcseréje a rajkiképzési munka legjobban bevált módszereiről

A vitát vezeti P é n z e s z s z e elvtárs

18

30. vasárnap

Kézimunka kiállítás megnyitása

I. II. helyezett díjazásba részesül

Benevezni a kiállítandó tárgy leadása mellett, folyó hó 28-ig a könyvtár óra ideje alatt a könyvtárosnál

Kiállításra kerülnek:

horgolások, kötések, neccelések, kivarrások, diszpárnák és festések

Benevezni honvédség és határőrség tiszt, és tiszthelyettes feleségeinek és polgári alkalmazottaknak lehet

19 óraker

Színházteremben

Siker útján

c. szovjet film

15

Indul a Tiszti Klub

nagy rejtvény versenye

Azon elvtársak és elvtársnők között, akik az alábbi 10 kérdésre helyes választ adnak írásban, március 15-én — nyilvánosan — jutalmakat sorolunk ki.

Kérdés — Felelet

1. Mekkora a Föld egész felülete?
2. Mi a tornádó?
3. Mennyi a legnagyobb világrész területe és lakóinak száma?
4. Mely államok nemzetközi loboegye áll piros-fehér-zöld színből?
5. Hány ember él a Földön?
6. Melyik magyar királyt koronázták háromszor királlyá?
7. Melyik hadsereg használt először mechanikus távjelző berendezést (az az „s e m s f o r” távirót.)?
8. Melyik nagy ütközetet nevezi a történelem „népek csatájának”?
9. Mi gyorsabb a hang, a léglökéses repülőgép, vagy az ágyólövedék?
10. Mi volt a címe az első magyarul beszélt hangosfilmmek és hol mutatták be?

A megfejtéseket kérjük lég- (név vagy jelleg feltüntetésevel) a Tiszti Klub előcsarnokában elhelyezett urnába bedobni.

18

KÖRÖK HIRADÓJA:

1. Színjátász-néptánccsoport próbái — megbeszélés szerint.
2. Játékkészítő szakkör foglalkozásai — szerdán és pénteken 17-19 óráig.
3. Késmunka szakkör tagjai otthon dolgoznak és egy héten egyszer kötelező foglalkozáson vesznek részt a klubban.
4. Fotóköri foglalkozása — minden szerdán 18-tól—20-ig.

Jelentkezni lehet a Bábzsakkörbe a Klub pk-ságon

Könyvtár hírei:

Kölcsönzés minden nap hétfői kivétellel
17-21 óráig.

A könyvtár legjobb olvasói:

Rapóci József zsd
Kerekes Kálmánó tiszt feleség
Dinnyes Ilona katona gyermek

A könyvtár több új könyvel szaporodott: Olvasóink figyelmébe ajánljuk:

Molnár Ferenc: *Utítárs a szüzüzetésben című utolsó nevetett és egyben tragikus regényét.*

Jelentés még: *Tinyanov: Tetik hágy.*
Montherlant: Agglegények.
Illés Béla: Eg a Tiszta.

A könyvtár szeretettel várja új olvasóit is

Felelés kiadó: Dehreczeni Attila fgy pk
3100 Zm. Ny. V. Nk. F. V.: Szendrői G. - sch

Szakadatlanul azon munkálkodtam, hogy a helyörség klubja a tiszték és családtagjai második otthona, a politikai, kulturális nevelés, az önművelés igénye: bázisa, a város rangos kulturális intézményévé váljon.

A társadalom, a hadsereg és a klubok fejlődése között párhuzamot lehet és kelvoni.

Az 50-es évek végéig a klubok eredményesen látták el a bevezetőben megfogalmazott feladatokat és elvárásokat.

A nagykanizsai Helyörségi Tiszti Klub változatos, sokszínű rendezvényeire keresztül politikai tájékoztatók, ismeretterjesztő előadások, felnőttoktatás (levelező gimnázium) beindítása, színházi előadások szervezése (Déryné Színház kaposvári Csiky Gergely Színház vendégszereplése), filmvetítések — heti 2-3 alkalommal — a tisztiklub által működtetett moziban, sportversenyek, szakkörök művészeti csoportok szervezése (női témakör, felnőtt színjátászó csoport, gyermek balett csoport). Eredményes szereplésükről az 1959—60-as országos kulturális fesztiválon — a mellékelt program beszél — eleget tett a követelményeknek.

A klub könyvtára a hét öt napján tartott nyitva, kölcsönzött, irodalmi esteke szervezett stb.

Ezekben az években a helyörségi klubot, a hivatásos állomány és családtagjai valóban második otthonuknak tekintették. A klub eleven kapcsolatban állt: közönséggel, a társadalmi vezetésben helyet kaptak.

A 60-as években — a társadalomban és a hadseregben — végbement változások átalakították a hivatásos állomány életmódját, megváltoztak a munkakörülmények, módosult az életvitel, s mindez befolyásolta a szórakozási szokásokat. Növekedett a szakműveltség, az általános műveltség színvonala, csökkent a szabadidő, javultak a tisztek anyagi körülményei — szépen berendezett otthon, tv, telek, autó — megváltozott a tisztek korösszetétele, lehetővé vált a feleségek munkába állása. Ekkor került napirendre a hadsereg gyorsütemű fejlesztése, ami új követelményeket támasztott a tisztekkel és tiszthelyettesekkel szemben.

Ezekhez a változásokhoz a helyőrségi klub igyekezett alkalmazkodni. A hagyományos rendezvényeit, a bevált tevékenységi formákat — a kis csoportokat, klubokat, szakköröket, versenyeket, színházi és filmelőadások stb. — tovább vitte és új elemekkel gazdagította (melléklet, bérletek, műsorfiizetek). A hivatáshoz kapcsolódó aktuális feladatok, az ezt célzó rendezvényformák kialakultak.

Így kerültek bevezetésre előadássorozatok vezetéselméleti, haditechnikai, katonapolitikai kérdésekből meghívott előadókkal, technikai, katonapolitikai kérdésekből (Zrínyi Akadémia, Haditechnikai Intézet, Külügyminisztérium stb.).

Szerveződtek technikai klubok, szabadegyetemek.

A 60-as években indult be 70 fővel a kesztyűkötő üzem katonafeleségek részére. Az üzem dolgozói részére előadássorozat, sportverseny, bel- és külföldi kirándulás szerveződött.

MEGHÍVÓ

A HELYŐRSÉGI KLUB PARANCSNOKSÁGA ÉS A TIT VÁROSI SZERVEZETE
1962. MÁJUS 11-ÉN, PÉNTEKEN ESTE 7 ÓRAI KEZDETTTEL A HELYŐRSÉGI
KLUBBAN (ADY ENDRE U. 7.) KÖZÖS

MŰSOROS, ZENÉS

Klubestet

RENDEZ, MELYRE ONT ÉS CSALÁDJÁT SZERETTEL MEGHÍVJA.

A KLUBESTEN KÁRPÁTI RUDOLF EZREDES, A KARDVÍVÁS HÁROMSZOROS OLIMPIAI BAJNOKA
MELBOURNETŐL–RÓMÁIG
CÍMMEL ZENÉS-SPORT ÉLMÉNYBESZÁMOLÓT TART.

A MEGHÍVÓ A HELYŐRSÉGI KLUBBA BELÉPŐUL SZOLGÁL.
BELÉPŐDÍJ: 2 FORINT.

TIT VÁROSI SZERVEZETE

HEŐ. KLUB PARANCSNOKSÁGA

81-7004 NYOMDA. NAGYKANIZSA

A klub szolgáltatásai bővültek. Az épület belső átalakításával mód nyílt a konyha és étterem korszerűsítése, valamint az emeleten egy presszó megnyitása (1964. január). A presszó remek hangulatú, zenés rendezvények törzshelye lett.

Hagyománnyá vált az esküvők, névadó ünnepségek rendezése is.

A városi bölcsődei és óvodai férőhelyek hiánya miatt ezekben az években sikeresen működött a klub bölcsődéje és óvodája külön épületekben, a városi illetékes hivatalának engedélyével és támogatásával.

1972-ben a HM Katonai Tanácsa a klubmunka céljának és feladatának korszerű meghatározását adta. Előírta, hogy a klubok továbbra is járuljanak hozzá a világnézeti, politikai és esztétikai neveléshez, a kultúrált pihenés és szórakozás feltételeinek biztosításához, a nyugállományúak klubjainak szervezéséhez, a serdülőkorú gyermekek kulturális és honvédelmi neveléséhez, a kiscsoportos formák további működtetéséhez.

Ennek érvényre juttatása érdekében került sor politikai fórumok, irodalmi rendezvények (írók részvételével), NKD, Csehszlovákia, Bulgária, Szovjetunió, budapesti kulturális intézményeink közös rendezésében Barát-hetek (műsoros est, kiállítás, vetélkedő, fórum) megrendezésére.

A klub jazz-körének szervezésében — először a városban — 1972—73—74-ben jazz-fesztiválokat (hazai-külföldi zenekarok meghívásával) rendeztünk a Magyar Rádió anyagi és technikai segítségével. Ebből fejlődött ki — a minden évben megrendezésre kerülő — városi Jazz-fesztivál.



Összevont beszámoló taggyűlés 1977-ben

Megalakult a nők klubja, a fiatal tisztek és pedagógusok baráti köre. Rendszeressé váltak az üzemlátogatások, kirándulások, júniálisok, a Fegyveres Erők Napi rendezvények.

Az ifjúság honvédelmi nevelése és a katonai pálya megszerettetése iránt alakult Honvédelmi diákklub és az Úttörő Honvédelmi Zászlóalj. A zászlóalj parancsnoka volt az a Fodor Lajos fhdgy., aki ma a hadsereg vezérkari főnöke.

1976 elején a szükséges belső átalakítási-felújítási munkák miatt bezárult a Fegyveres Erők Klubja kapuja. Szerencsénkre a klubrekonstrukciót végző építőipari vállalat jóvoltából sikerült 1976. március hóban megnyitni a MINI-FEK kapuit (Béke u. 9.). Rövid idő alatt népszerűvé vált a látogatók körében.

Itt folytatta munkáját a nyugdíjas klub, az úttörő honvédelmi kör, a húszévesek klubja, és itt jött létre a nők klubja is.

Innen indult útjára a Rákóczi-emléktúra. Ebben az évben szerveztük meg a katonacsatládok gyermekeinek egy hetes balatoni táboroztatását, a badacsonyládbi honvédségi pihenőhelyen.

S természetesen a hivatásos katonák, valamint a társfegyveres testületek tagjai számára is otthon adott a MINI-FEK.

Végezetül a klubparancsnok tevékenysége, pályafutása egy alattomos betegség miatt 1978 júliusában megszakadt, és két évnyi kényszerpihenő (egészségügyi szabadság) után, 1980 július 1-jével végleg befejeződött!

A klub parancsnokai

Triesz József fhdgy.	1951—53
Gálosi István szds.	1954—55.
Tímár Ede szds.	1955—56.
Majzik Ernő szds.	1956—57
Debreceni Attila fhdgy-alez.	1957. XI.—1978. VII.

A klub állománytáblája

1. Parancsnok
2. Pk. helyettes (1957—58)
3. Pénzügyi előadó (1951—)
4. Étkezde gondnok (1951)
5. Mozigép-ált. kezelő (1951)
6. Népművelő ea. (1967—)
7. Könyvtáros (1961—)
8. Takarító 2 fő (1957—)
9. Étkezdei-konyhai személyzet 7 fő

Emlékek édesapjáról és a bevonulási központról

Édesapám, Boha István (meghalt 1958-ban) a volt Károly laktanyában teljesített szolgálat 1920. november 10-étől 1937. augusztus 1-jéig. 1937. augusztus 2-ától 1945. március 30-áig a 3/2. élelmezési fiókraktárnál, mint főtörzsőrmester egészen a szovjet csapatok bevonulásáig.

Sokszor voltak gyakorlaton Hajmáskéren, sajnos fényképem nincsen erről. Kiskoromban (kb. 3-5 évesen) bent is laktunk a laktanyában, nemcsak a szüleim, de más altiszti, tisztii családok is. Altiszti családok: Szomolányiék, Keléék, Vargáék, Jákliék, Gálosék, Pinkék, Tibalték, Zalánék. Flering Vilmos volt a katonazenekar karnagya. Sajnos az utódok közül is sokan meghaltak már, de úgy tudom Zalán József (Svájcból jött haza) — volt róla cikk a Zalai Hírlapban — és talán Bálint Pál is él még (kb. velem egykorúak, én 77 éves vagyok). A laktanyán belül volt kis kápolna, mozi és kantin is.

Az élelmezési raktár (volt Füzért) a barakkokban volt. Ők látták el a honvédséget kenyérrel (külön sütődéjük volt ott), élelemmel, a lovakat szénával, szalmával, abrakkkal stb.

Mellette volt a honvédkórház, jól felszerelve, nagyon jó orvosokkal.



Kb. 1944-ben munkaszolgálatosok is voltak az élelmiszerraktárnál, köztük Pollák-Pető Ede nagykanizsai, később a Kőbányai Sörgyárnál vezető beosztásban. A honvédkórházban kb. ugyanebben az időben lengyel menekült tábor volt.

A temetőhídnál, a volt gyermekkórház helyén volt a honvédség méntelepe.

1946. július 1-jétől 1947. július 15-éig a 17. honvéd kiegészítő parancsnokságnál dolgoztam, mint polgári alkalmazott.

A háború után elsőként létrejött bevonulási központ parancsnoka volt Péchy György százados, rögtön megismertem a fényképről. A parancsnokság dr. Bitterráék lakásából elvett két szoba volt — az OTP felett —, álmányban voltak még: Nagy Árpád hfdgy., Polai József törm. — kiskanizsai — László Kálmán törm. és kb. 5-6 fő állományon kívüliek.

1946-ban megszűnt a bevonulási központ, helyette létrejött a 17. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság, ahol 1947-ig dolgoztam. Visszakerültem a Károly laktanyába, ahol Poszonyi Attila alezredes, Szende szds., Horváth hdgy. voltak feletteseim. Péchy György szds. elkerült Kanizsáról. Átkerültek még: Polai József és László Kálmán törm. és Bedő Imre főtorzsórmester.

A víztoronnyal szembeni Hevesi, Teleki utcai körforgalomnál, az emeletes saroképület lett a parancsnokság, a földszinten, az emeleten a tiszt lakások. Ezenkívül még egy emeletes épület lett rendbe hozva, lejjebb, ahol Takács János gondnok lakott családjával, aki egyúttal a két lovat, kocsit is gondozta.



Örkényi táborozók 1927 júniusában



K i v o n a t

a f. évi 183. számú ezredparancsnoksági napiparancsból.

Nagykanizsa, 1933. évi augusztus hó 14. -én.

1.
D i c s é r e t.


B o h a I s t v á n törzsőrmestert a csapatkiképzés terén teljesített átlagon felüli szorgalmas tevékenységéért a legfelsőbb szolgálat nevében ezredparancsnoki dicséretben részesítem.

vitéz B a r l a y ezredes s. k.

A kivonat hitelül:
Nagykanizsa, 1933. évi augusztus hó 14. -én.



Pálmező
ezredsegédtiszt. -

Folyószám	Név (azonossági szám)	Rend- fokozat	A szabadság			Szabad- ságotási hely (ker., utca, házszám)	A szabadság kezdeté			A szabadságot bevonult			Megjegyzés
			tartama	néve	engedé- lyezésé mely napi- parancsai (rendelés- telj)órát		é	hó	napp	é	hó	napp	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
B./2.	Boha Ilona	gép- író	5	husvét	12. kieg. pcs.	Nagykanizsa.	1947.		IV.3-	1947.	IV.8.		
4.	- " -	"	6	nyári	25. kieg. pcs.	"	1947.		VII.7.-	1947.	VII.14.		*nemléte miatt jár. Péchyus.
A kivonat hiteles! Nagykanizsa, 1947. augusztus 15-én.													
													

Boha Ilona szabadságolása

Ezenkívül volt egy kis épület anyagraktárnak helyrehozva.

Pozsonyi Attila volt alezredes utóda Klebesberg Ödön őrnagy, a volt kulturálisztter Klebesberg Kunó fia lett.

1947. augusztusban a nagyatádi honvédségi alakulat került Nagykanizsára a laktanyába, nem vettek át, a kiegészítő parancsnokság Zalaegerszegrre került. Áthelyeztek oda, de itt maradtam Kanizsán.

Mindezeket azért közöltem, mert úgy Péchy György szds., mint Pozsonyi Attila alez., Szende szds. — kanizsai származású — Horváth hdgy. olyan feletteseim, és egyúttal olyan emberek voltak, főleg Klebesberg Ödön őrnagy, akik úgy érzem megérdemelnék, hogy a készülő könyvben megemlékezzenek róluk, s hogy az utókor tudja, volt 1945 után Bevonulási Központ és Honvédelmi Kiegészítő Parancsnokság, ha csak két éven át is Nagykanizsán.

Az utolsó hadparancs a zalai honvédekhez

Írásával részletes tájékoztatást ad a borzalmakról, amelyet a zalai, illetve kanizsai katonák átéltek a rossz és hiányos felszerelésű kemény télben az orosz fronton

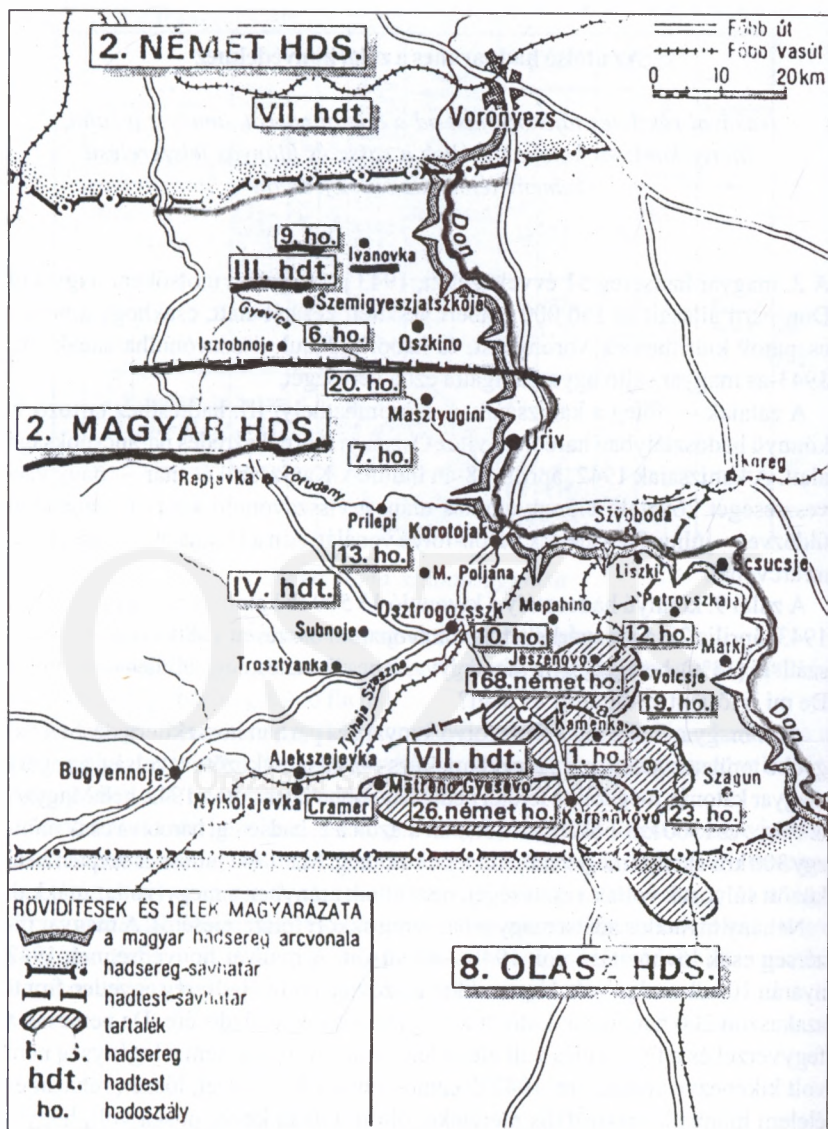
A 2. magyar hadsereg 51 évvel ezelőtt, 1943 januárjában utolsóként hagyta el Don-parti állásait és 150 000 embert vesztített két hét alatt, csakhogy a német csapatok kiüríthessék Voronyezst, és háborítatlanul visszavonulhassanak. Az 1943-as magyar sajtó agyonhallgatta ezt a vereséget.

A zalaiak — főleg a kanizsaiak — a szombathelyi III. hadtesthez tartozó 9. könnyű hadosztályban harcoltak vitéz Oszlányi Kornél ezredes parancsnoksága alatt. A kanizsaiak 1942. április 28-án indultak Kanizsáról és már — nagy vérvesztéséget követelő előrenyomulás után, a visszavonuló szovjet csapatokat üldözve — július 7-én elérték a Don-folyó vonalát. Ám a Donnál megmerevedett az arcvonal.

A zalai 9. könnyű hadosztály a kivonuló 13 500 fő katonájából egy év múlva, 1943. április 28-án megérkezett katonavonatból összesen 1680 baka és 67 tiszt szállt ki (13%), betegen, félig megfagyva, sebesülten, testileg, lelkileg tönkretéve. De mi is történt az elmúlt 1 év alatt?

A 2. magyar hadsereg a Don-folyó kanyargós partján hosszukterjedésben nagyobb területet védett, mint amekkora Bécs—Budapest közötti távolság, az egész magyar katonák megszállta terület pedig nagyobb volt, mint az 1942-beli Magyarország. Az 1500 km-ből 200-at vonaton utazott a 2. hadsereg, harcolva csak mintegy 300 km-t kellett megtennie, Kurszktól a Donig. Már 1942 júliusa és szeptembere között súlyosak voltak veszteségei, nem álltak arányban a megvívott csatákkal.

Néhány hivatalos adat a magyar hadsereg akkori felszereléséről. A magyar tüzéség csak lóvontatású volt 1940—45 között. A magyar honvédségnek 1942 nyarán 100 db tankja volt. Ugyanakkor a Szovjet Vörös Hadsereg egyetlen frontszakaszon 200 harcokocsit küldött a magyar állások leküzdésére. De nemcsak a fegyverzet és a felszerelés volt elégtelen. Sem a tisztikar, sem a legénység nem volt kiképezve védelemre. 1942 decemberében a fegyverzet, lőszer, ruházat és élelem hiánya katasztrófális méreteket öltött. Olyan kevés puska volt, hogy a leváltó csapatok fegyvertelenül érkeztek Magyarországról. Felváltáskor cseréltek puskát. Üzemanyaghelyzetünk is siralmas volt. Egyik óráról a másikra éltünk még az utánszállításban is. Így várta a 2. magyar hadsereg a szovjet támadást.



*A 2. magyar hadsereg általános helyzete
1943. január 12-én 0 órakor*

Voltak katonák — mint jómagam is — akik a harctéren láttak először életükben harcocsit. A gépszörnyeteg megjelenése olyan lélektani hatást váltott ki bennük, hogy teljesen megbénultak, és nemhogy a harcocsit megsemmisítésére, de még a saját maguk megmentésére sem voltak képesek.

A 2. hadsereg a Don-folyó mentén 208 km hosszúságban védőállásokban helyezkedett el. A hadsereg parancsnoka vitéz Jány Gusztáv vezérezredes volt. A hadseregparancsnokság törzsszállása Alekszejevka községben volt. Ez a Don partjától nyugatra 30 km-re terül el. Ez a vezérkar kilenc könnyű hadosztály és az e hadosztályokat összefogó három hadtest működését irányította. Amint a mellékelt térképen is látszik, Voronyezs városától kb. 20 km-re délre kezdődött a 2. magyar hadsereg legészakibb szárnya, hogy aztán 208 km-en át húzódjon dél felé. Ezt a legészakibb részt a szombathelyi III. hadtest védte. Parancsnoka gróf Stomm Marcell vezérőrnagy. A hadtest harcálláspontja: Szemigyeszjatszkoje község, Voronyezstől 45, a Don partjától 25 km-re nyugatra.

A III. hadtesthez tartozott a kanizsai 9. könnyű hadosztály, amely magába foglalta a 17. és 47. gyalogezredet, a 9. tüzérosztályt, a 9. fogatolt vonatosztályt és az ezekhez tartozó kiegészítő alakulatokat. Harcálláspontja (székhelye) Ivanovka község volt, a Dontól nyugatra kb. 9 km-re. A 9. hadosztály parancsnoka vitéz Oszlányi Kornél ezredes volt. A hadosztálytörzs egyes alosztályparancsnokai főleg kanizsaiak voltak. Így a segédhivatal parancsnoka Steinhardt László tartalékos főhadnagy volt, civilben miklósfai tanító. A tábori posta parancsnoka Szabó János tart. főhadnagy, a kanizsai 2-es mozgóposta vezetője. A járművek parancsnoka dr. Szugfil János tart. hadnagy, kanizsai ügyvéd volt. A 9. hadosztály hadbíróóságán volt beosztott jogász dr. Hámori Zoltán zászlós, ma nyugdíjas bíró. Az I/c osztály vezetője Lőte Lajos vezérkari százados volt (nem kanizsai) Lőte Attila színésznek a nagyapja. A hadosztály vezető hadbiztosa Szlätiani György hadbizos százados volt Szombathelyről. Az ő parancsnoksága alá voltam beosztva, mint írnok. Akkor még nem is sejtettem, hogy e harctéri beosztásomnak fogom köszönhetni, hogy élve „megúsztam” a téli visszavonulás borzalmait. A 9. hadosztály törzsében szolgált még több kanizsai ismerősöm és barátom is. Így Domina Károly örvezető, Kovács Károly honvéd a szabóműhelyben, Zimonyi Miklós tiszthelyettes, Szűcs Ferenc szakaszvezető és még sokan mások, akiknek nevére sajnos ma már 78 évesen nem tudok visszaemlékezni.

Ez a 9. kanizsai könnyű hadosztály érkezett ki elsőnek a frontra 1942 áprilisa végén, és június 10-én érte el a Dont, addigra már 20%-os veszteséggel. A veszteség zöme mindjárt a kezdetnél, a timi áttörésnél adódott.

A 2. magyar hadsereg 3 hadtestből, azaz 9 könnyű hadosztályból állt. Mégpedig a szombathelyi 2. hadtestből, amelyhez a kanizsaiak is tartoztak, továbbá a pécsi

4. hadtestből és a miskolci 7. hadtestből. A 7. hadtest déli szomszédja már a 8. olasz hadsereg Tridentina hadosztálya volt.

A magyar front 208 km hosszú volt. Mekkora erő ez a 9 könnyű hadosztály, mely a 208 km hosszú arcvonalon eloszlott? Már a könnyű jelző is eligazít. Egy hadosztálynak általában 3 ezredből kellett állnia. A hármas tagozódás akkoriban minden katonai szervezés alapelve volt: 3 raj egy szakasz, 3 szakasz egy század, 3 század egy zászlóalj, 3 zászlóalj egy ezred, 3 hadtest egy hadsereg. Csakhogy! Nem lévén a magyar vezérkarnak elegendő fegyvere és felszerelése, nem tudott annyi ezredet kiállítani, amennyire a hármas tagozódás alapelve szerint egy hadseregnek szüksége lett volna. Viszont a németek hadseregnyi erőt követeltek.

Szabály szerint tehát *27 ezredet kellett volna kiállítani* és felszerelni a 9 hadosztályból álló 2. hadsereg számára. Ezért azt a ravasznak hitt megoldást választották, hogy *minden hadosztályból elspórolnak egy ezredet. Így a 2. magyar hadseregnek nem 27, hanem csak 18 ezrede volt!* Ezért könnyűek tehát ezek a hadosztályok. Abban a hatalmas versenyfutásban, amit a tönkrevetnek hitt szovjet hadsereg üldözése jelent, ki fogja észrevenni ezt az apró csalást? Hiszen a német hadsereg 1942 tavaszáig győzelmet győzelemre halmozott, s mélyen bent állt a Szovjetunió szívében, Moszkva és Leningrád előtt, a Kaukázus ormain pedig német zászló lengett!

A németeket azonban 1942 őszén megállította a Vörös Hadsereg. A előrenyomulás megtorpant. A 2. magyar hadsereg is megállt a Donnál. A német hadvezetőség most 2. magyar hadseregére 27 ezrednek megfelelő védelmi vonalat bízott, Jánynak azonban e feladat ellátására csupán 18 ezrede volt! Erre nem számított senki. *A 18 amúgy is leharcolt, veszteséges ezrednek kellett elnyúlnia 27 ezred védősávjában.* Mi lett ennek a következménye? Nyilvánvalóan az, hogy egy-egy km-re kevesebb jutott, a védővonal tehát hézagos maradt. De még ha a védővonal igazi védővonal lett volna! De nem volt az 1943 januárjáig, 3 hónap alatt nem sikerült kellő műszaki vonalat kiépíteni. A legénység ilyesmire ki sem volt képezve.

Mivel a nagykanizsaiak és általában a zalaiaiak a szombathelyi III. hadtestben, itt is elsősorban a nagykanizsai 9. könnyű hadosztály alakulataiban harcoltak, továbbiakban ennek sorsát tekintsük át.

A sztálingrádi győzelem után a szovjet hadsereg a Don-folyó felé fordult, és 1943. január 12-én az urivi hídfőben megindította támadását, amely órák alatt átütő sikert ért el, s néhány nap múlva a Don egész vonalásra, Voronyezsig kiterjedt. Az egész 2. magyar hadsereg, amely hivatalosan kétszázezer katonából és ötvenezer zsidó munkaszolgálatosból állt, Urivtól, Korotojaktól fel északra Szemigyeszjatszkojeig, Kasztornojeig, nyugatra pedig Szudzsaig a lezajlott harcéri

események következtében néhány nap alatt szétmorzsolódott. Csupán ötvenezer honvéd, s mintegy nyolcezer munkaszolgálatos került hátra megtepve, ziláltan, kincstári és egyéb felszerelés nélkül.

És a hiányzó százötvenezer honvéd, negyvenezer munkaszolgálatos hova lett? Boldog lehetett az, aki az előretörő szovjet hadsereg fogságába került, mert megmenekült az éh- és fagyhalál karmaiból. A többieket betemette a hó a Dontól Szudzsaig.

Az Alekszejavkai hadseregarancsnokságra január 13-án éjfélkor futott be az első jelenetés, amely Oszkino és Alekszandrovka körülzárásáról szólt. Ezek a községek Szemigyeszjatszkójétól keletre 10-12 km-re feküdtek. Szemigyeszjatszkoje a szombathelyi III. hadtest parancsnokságának, tehát a kanizsai alakulatoknak is a székhelye volt, Voronyezstől 15 km-re. A község és környéke fontos ellenállási pont volt a Voronyezsből kivonuló németek számára, akárcsak Ivanovka, ezért a magyar alakulatoknak „utolsó emberig kitartani!” parancsot adtak.

A hadosztályparancsnokság január 14-én hagyta el Ivanovkát. A hadosztálytörzs és alakulatai Oszlányi Kornél ezredes parancsnoksága alatt vonultak vissza, folyamatosan, kegyetlen szenvedések és a németek megújuló atrocitásai között. Magatartásukra vonatkozóan érdemes idézni a 20. hadosztály 22. gyalogezred parancsnokának, Farkas Zoltán ezredesnek 1943. február 22-ei harctudósításából, amely többek között így szól: „...Olym községben és ettől kezdődően Szudzsaig való beérkezésig a német hadsereg mondhatnám, hogy ellenségként kezelt bennünket. Az utakról letiltott bennünket, szállásban csapataink nem tartózkodhattak, honvédek, tiszték, ha egyenként mutatkoztak, sőt csapatokban is, rablótámadásoknak voltak kitéve. A legenyhébb kifejezésük részünkre: »Schess Volk« volt.”

A 9. hadosztály tehát vonult. Az első napokban a visszavonulás még viszonylag rendben történt, de azután az egyre több szétvert egység visszaözönlő tömege már káoszt okozott. A hadosztály együttmaradt alakulatai a menekülőkkel összekeveredve vonultak a rettenetes hidegben. Éjszakánként mínusz 35—40 Celsiusra süllyedt a hőmérő higanyszála. Ehhez járult még az élelemhiány is, mivel a raktárak kiürített területen maradtak. A több kilométer hosszú oszlop végen már senki nem tudott semmit, csak ment a hóban, az előtte lévők után. Kelet és dél felől nappal az ágyúk dörgése kísért, légítámadások söpörtek el felettünk, éjszaka a torkolatűzek világították meg utunkat. A legváratlanabb időkben kerültünk harci események központjába, amikor valamelyik előretört szovjet egység észrevett minket.

Szálláról minden egységnek magának kellett gondoskodnia, s ez azzal járt, hogy a visszavonulás sok éjszakáján sok ezer honvédnek nem jutott. Ez a szabadban éjszakázás a visszavonulás egész tartama alatt számtalanszor megismétlődött.

Reggelre mindig találtunk sok csonttá fagyott katonát, akinek elgyötört szervezete már nem tudott védekezni az irgalmatlan hideg ellen. A mínusz 40 fok megtette a magáét. A raktárakban felhalmozott téli ruházat pedig a lángok martaléka lett.

Január végén lezárult a út nyugat és dél felé. Most már csak az északi irány látszott remélhetőnek. Most a hadosztály a Voronyezs—Kasztornoje vasútvonal mentén Kasztornoje felé, északnak igyekezett. Elhaladtunk Nyizsnye Gyevice vasútállomás mellett, ahol a síneken egy hosszú német vasúti szerelvény vesztegelt. Az állomás felől német és magyar katonák jöttek velünk szembe, jól megrakodva konzervekkel, szalonnával és vodkás üvegekkel. Kétszeresen is felcsillant a szemünk. Itt a rengeteg enni-innivaló, továbbá itt áll egy vonat, amely majd elvisz innen minket. A vonulók tömege a vonat felé igyekezett. Már nem lehattunk messze, amikor robbanások hallatszottak, és lángnyelvek csaptak fel a vagonokból. A németek felrobbantották az egész szerelvényt, mert a Voronyezsből jött vonat innen már nem tudott továbbmenni. A szovjet csapatok elvágták a vasútvonalat. Ott pusztult az egész szerelvény enni és innivaló, s a kiéhezett katonák már csak az égő szalonna szagát érezhették.

A több kilométer hosszú oszlop a vasútállomást és a síneket elhagyva, az égő vagonok lángjai mellett vonult tovább. A remény azonban, hogy ebben az irányban kijutunk a gyűrűből, hamarosan szertefoszlott. Alkonyodott, amikor Kasztornójétól néhány kilométerre torkolattüzek, nyomjelző lövedékek piros szaggatott vonalai és robbanások hangjai jelezték, hogy utunkat a szovjet egységek már erre is elzárták. Szétvert német alakulatok jöttek velünk szembe. Kasztornoje kaputt! — mondták és mentek tovább. Most tehát mi is forduljunk vissza, arra, amerről jöttünk. Az oszlop elgyötörtén vánszorgott visszafelé. A Kasztornójéből menekülő németeknek még volt annyi erejük, hogy a magyarokat leszorítsák az útról a havas terepre, a félméteres hóba. Aznap megtettünk már vagy 25 kilométert, és most pihenő nélkül újra csak menni kellett.

A 9. hadosztály befejezi a háborút. A kasztornojei visszaúton végigszaladt a hír: a magyar alakulatok Krutaja Gorában gyülekezzenek. Azt persze senki nem tudta, milyen irányban, melyik úton kell oda eljutni. A sokkilométeres oszlop az él után igazodott.

Mint megtudtuk, menetközben Siebert tábornok, a 2. német hadsereg parancsnoka, akinek a III. hadtest, így a 9. hadosztály is alá volt rendelve, parancsot küldött Stomm hadtestparancsnokhoz, amely szerint a magyarok vonuljanak Olymba, s ott rendezve a tömeget, törjenek ki a gyűrűből nyugat felé. A visszavonulók száználmas hada egész éjjel törte magát Olym felé. Ez a kínok útja volt. Ekkor már hét nap, hét éjjel tanyáztunk a szabadban mínusz 40 fokos hidegben. Aludni a menetek alatt tudtunk csak néhány percig, a szánunk végét fogva, amíg meg nem botlottunk. Állva, ülve aludni a biztos megfagyás veszélyével járt. Sem éle-

lem, sem víz nem állt rendelkezésünkre. A pusztító hideg ellenére is gyötört a szomjúság, de szomjunkat csak hóévéssel enyhítettük.

Reggelre végre Olymba érkeztünk. Előttünk a falu látszott, amelynek utcáján és házai között járművek, katonák zsúfolódtak. Nem tudtuk mi vár itt reánk, sikerül-e a kitörés, amelyre Siebert parancsot adott. Ez a kitörési parancs csak a magyarok-knak szólt, a németek más irányba vonultak. A faluban az oszlop szétbomlott egységeire, amelyeket parancsnokaik az Olym völgyében kijelölt gyülekezőhely-re vezettek.

A völgy nyugati oldalán házsor állt, a keleti oldalon alacsony dombvonulat húzódtott. Lent a völgyben mintegy 12-15 ezer magyar sorakozhatott fel katonás rendben.

Már délelőttbe hajlott az idő, tiszta égbolton a nap szórta a sugarait, és a hideg is valamelyest enyhült, amikor a keleti dombokon 3 szovjet harcokcsi tünt fel, és tüzelve zúdult le a felsorakozott egységek közé. Az alig rendezett alakulatok között óriási riadalom keletkezett. Mindenki futott szét. A lovak megriadva a tüzeléstől, szánjaikat rángatva összevissza vágattak, növelték a pánikot. Védekezés nem létezett, mert a kb. 15 000 katonának már semmiféle nehézfegyvere, sőt több mint felének még puskája sem volt! A harcokcsik közben a falu felé fordultak, mert a ragyogó napsütésben meglátták az ott nyüzsgő németeket. A völgy felé néző egyik ház udvarán egy német páncéltörő ágyú állt. A ágyú személyzete eddig közömbösen nézte a völgyben folyó támadást, de amikor a három szovjet harcokcsi ellenük fordult, akkor kiadták a tűzparancsot. Három lövés csattant. Az egyik tank megbénult, a másik kettő erre visszafordult és eltűnt a dombvonulat mögött. A pillanatnyi veszedelem elmúlt, de a felfordulás óriási és a veszteség is jelentős. A halottakat és a sebesülteket összeszedték, és a tisztek nekiálltak visszaállítani a rendet. Persze az izgalom és a nyugtalanság továbbra is ott vibrált a levegőben.

Ebben a helyzetben és légkörben hírvivők jöttek, és gróf Stomm Marcell hadtestparancsnok parancsát hozták. Tisztek a vezérőrnagy úrhoz! — szólt az üzenet. A tisztek minden irányból megindultak a hadtestparancsnok szállása felé. Az iskola termében gyűltünk össze. Mintegy száz tiszt szorongott a helységben. Ennyi maradt az egész III. hadtest hivatásos és tartalékos tiszt állományából. A hadtestparancsnok üdvözölte a tiszteket, majd papírlapokról olvasni kezdett. Azt hittük nem halljuk jól, amikor az első mondatok elhangzottak:

„*Hadtestparancsnoksági parancs, Krasznoje Olym, 1943. február 1. A m. kir. III. honvéd hadtest 1943. január 12-től kezdődően a doni állások kézbentartásáért súlyos, veszteségteljes harcokat vívott. Az urivi áttörés következményeképpes a m. kir. 2. hadseregtől elválasztva hadtestünk a Kropsgruppe Siebert alárendeltségébe került. Ebben az alárendeltságban több, mint 12 napon át biztosította*

a német 2. hadsereg tervszerű visszavonulásához szükséges időt. A harcokban a magyar csapatok emberfeletti hősiességről tettek bizonyosságot. A mindinkább fellépő élelem- és lőszerhiány párosulva a nagy hideggel, megtörte a védők ellenálló erejét. E perctől kezdve a német hadvezetés számára csak tehetélt jelentettünk. Előljáró parancsnokomnak ismételtelen bejelentettem csapataim helyzetét, kérve azok kivonását. Sajnos ez nem történt meg, hanem lőszer, élelem és fedél nélkül a puszta havon szenvedtették végig az orosz tél borzalmas éjszakáit. Láttam rajtatok, hogy napról napra sorvad testi és lelki erőtök, és hogy valamennyien a biztos pusztulás elé tekintünk. A mai nappal Siebert tábornok úrtól azt a parancsot kaptam, hogy vezesselek benneteket az Olym-pataktól nyugatra eső területre, ahol keresztül tudjuk törni magunkat nyugat felé. Azon az orosz hadseregen keresztül törni, amelyiken a német hadsereg teljesen felszerelt, teljes harcértékű hadosztályai sem voltak képesek. E parancsot én nem tudom nektek továbbítani, mert nincs értelme, hogy agyonfagyott, kiéhezett magyarok ezrei tíz töltennyel puskánként, üres gyomorral, tehetetlenül pusztuljanak el... Ezek után kénytelen vagyok mindenkinek a saját belátására bízni a jövőjét, mivel élelmet, lőszert, végrehajtható feladatot adni nem tudok. A magyar haza mindenkor hálás szeretettel fog visszaemlékezni hős fiaira, akikhez hasonló sors, csak keveseket ért a magyar nemzetben. Isten veletek, magyar honvédek!”

Döbönt csend fogadta a hadtestparancsnok drámai búcsúparancsát. Minden tiszt egyetértett vele, mert az értelmetlen harcot senki nem akarta folytatni. A tisztgyűlés gyorsan szétoszlott, a tisztek indultak vissza katonáikhoz, hogy tájékoztassák őket. Mindenki felmentést kapott esküje alól, és mindenki saját belátása szerint cselekedjék. A katonák az együttmaradás mellett döntöttek, és eddigi parancsnokukra bízták magukat. Az együttmaradt egységek a sztary—oszkoli úton megindultak dél felé.

Az út vége! Olymból egyenesen nyugatnak, Tym felé is vezetett út. A parancsnokság még nem távozott a faluból, azokat vártuk, mert amelyik utat választják, mi is arra akartunk menni. A tymi út meglepő módon teljesen néptelen volt. Amikor közelebb mentünk az út torkolatához, tábori csendőrök kordonát láttuk, amint lezárva tartották az utat. Amint ott várakoztunk, nemsokára vágatva közeledett a falu felől tizenkét szán. Öt, a magyar télből ismert, ülésekkel, bakkkal ellátott szán volt, amelyeket két ló húzott, a többi orosz panye fogat volt. Ezeken foglalt helyet Stomm Marcell hadtestparancsnok és a törzs több tiszteje, valamint a kiszolgáló személyzet. Az összlétszám úgy 40—50 fő lehetett. Amikor a csendőr kordonhoz értek, az szétvált és tisztelgett. Távozásuk után újra összezárult és mi hiába akartunk a hadtest törzs után menni, nem engedtek. Később Kijevben tudtuk meg, hogy a hadtestparancsnok és kísérete másnap orosz fogságba esett. Többet nem tudtunk róluk.

A 9. hadosztály maradék katonái Olymból kifelé menet a sztary—oszkoli úton meneteltek tovább. Később a magyar sebesültszállító oszlophoz csatlakozva eljutottunk Sztary Oszkolba, majd Marino, Oboján, Szudzsa, Szumi voltak utunk állomásai. Itt végre találtunk magyar parancsnokságot, amely Nyezsínbe irányított. Onnan kerültünk aztán haza...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Akik a hivatásos és sorozott állomány életét segítették

1961. február 16-ától 31 évig voltam a Dózsa, később Thury György laktanya dolgozója, 1975. október 1-jétől mint kinevezett polgári alkalmazott tevékenykedtem.

14 évig gépíronői beosztásom volt, 1975. augusztus 31-étől mint számviteli részlegvezető dolgoztam.

Férjem — Gömöri Zoltán — az ország különböző városaiban szolgált, majd 1962-től Nagykanizsán, a 13. rakéta osztály híradó főnöke volt. Onnan ment nyugdíjba alezredesi rendfokozatban. Ketten együtt 76 évet dolgoztunk le a Magyar Néphadseregben.

Az ott dolgozó adminisztratív csoport, az étkezdében dolgozók, a laktanya működését, a katonák kiképzését biztosító szak- és karbantartó, később az egészségügyi szakállomány megfelelő szakmai képzettséggel a katonai állománynak megszabott parancsnok, utasítások végrehajtását segítette elő, biztosította.

Úgy érzem, a polgári alkalmazottak nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a katonai állomány a parancsnokok vezetésével a napi kiképzésben, az időszakos magasabb egység ellenőrzésekor, az öt évenkénti honvédelmi miniszteri szemléken „jó” eredményt érjen el. A laktanyában tartott magasabb egységszintű, honvédelmi minisztériumi szintű bemutatók, módszertani foglalkozások, magasabb előljárók fogadása az egész laktanyai, így a polgári alkalmazotti állománytól is sok munkát követelt.

Többször meg is jegyeztem, hogy „mi is” nagyon sokat és jól dolgoztunk, azért, hogy parancsnokaink magasabb beosztásba kerüljenek. (Pl. Gőcze vörnagy., Török altbgy., Kelemen altbgy., Fodor Lajos vörgy., Havril András vörgy.)

A sok munka mellett jókedv is volt a laktanyában, viccelődés, ugratás is. Ketten voltunk gépíronők akkor (Domján Gyuláné — Csöpi), s megbeszéltük, hogy megvicceljük az egyik törzsben dolgozó tisztet, mivel tudtuk róla, hogy elég bohém alkat, és megérti a humort. Jelentést gépeltünk neki, mely több oldalas volt, majd az utolsó előtti oldal utolsó bekezdésébe beírtuk: „aki eddig ezt a jelentést elolvassa, kap tőlünk egy üveg sört”. Közben rendesen leírtuk az illetékes oldalt is, hogy felterjesztés előtt gyorsan ki tudjuk a lapot cserélni. Nem sok idő kellett, amikor kitérta irodánk ajtaját és azt mondta: „Mit tettek maguk velem, ha ezt a főnök elolvassa, és ő veszi észre, akkor talán le is fejezett volna”. Persze nagyon



Fodor Lajos régi bajtársak között

nevetett, aki jött, mindenkinek elmondta, majd felvitte aláírásra a jelentést és jelentette, hogy ez a „két nő hogy kiszúrt vele”, de követeli a sört. Bár szesztilalom volt a laktanyában, azért mi másnap bevittük neki az üveg sört.

Sok munka volt, határidőre kellett jelentést elkészíteni, így munkaidőben nem lettünk készen. Kaptam egy kocsit, kimentem a kislányomért az óvodába, bevittem a laktanyába, hogy tudjak tovább dolgozni. Kb. 4 éves lehetett a kislányom. A parancsnoki épület földszintjén őrizték akkor a csapatzászlót, egy katona őr mindig ott állt előtte vigyázban. Kislányom megállt előtte, sokáig nézte, majd egyszer felkiáltott, széttárva karjait: „Anyukám, ez egy igazi katona, mert pislogott.” Ekkor a zászlóőr elmosolyogta magát, de őrségben volt, nem szólhatott.

A homokkomáromi lőtér építése idején kértük az akkori lőtérparancsnokot, hogy vigyen ki bennünket arra a lőterre egyszer. Mi már annyi mindent írtunk róla, különböző gyakorló pályákat építettek, minden nap alegységek meneteltek ki a lőterre gyakorolni. Megígérte, hogy ha lesz egy csendesebb nap, akkor kivisz bennünket. Egy délután ki is autóztunk, mindent megmutatott, hogy hol, mi helyezkedik el, mert mi ezt csak rajzon láttuk, és el sem tudtuk képzelni. Éppen egy alegység gyakorlatozott a lőtér másik oldalán, mi pedig egyik objektumból a másikba mentünk, mert mindent látni akartunk.

Pár nappal később találkozom az alegységparancsnokkal, és kérdezem tőle, hogy a homokkomáromi lőtéren a foglalkozás hogyan sikerült. Mondja, hogy nagyon jól, meg volt elégedve az alegységével, különösen biztatta őket a foglalkozáson való aktív közreműködésre, mert „két újságíró is volt a gyakorlőtéren a lőtérparancsnokkal, és nem mindegy, hogy mit írnak.

Mondtam neki: mi voltunk ketten a társammal azok az újságírók. A gépirónői beosztás bizalmi állás volt, sok mindenről tudtunk, sok mindent írtunk, soha senkinek nem mondtuk el a személyügyi dolgokat, ilyen probléma soha nem merült fel. Amikor a kapun kijöttünk, a gondokat a kerítésen belül hagytuk.

Miniszteri szemlére készülődtünk, a pontosságot, naprakészséget ellenőrizték az én munkám területén. Akkor, mint számviteli részlegvezető dolgoztam.

Megbeszéltük munkatársaimmal, hogy szombaton, vasárnap is dolgozunk, hogy minden okmányt feldolgozzunk, s tényleg naprakészen várjuk a szemlebizottságot. Nagy eligazítások, ellenőrzések voltak előtte, mindenki egy kicsit ideges volt, hogy vajon milyen bizottságot kapunk, milyen eredménnyel zárul a szemle stb.

Megérkezett a bizottság, amely az anyagi szolgáltatást ellenőrizte (anyagi ellátás biztosítása, okmányok megléte, rendezettsége, nyilvántartásokon való átvezetése stb.). Mint részlegvezető az eligazításon is ott voltam. A bizottság tagjainak bemutatják azokat a személyeket, akiknél az ellenőrzést fogják végezni. Amikor az én bemutatásomra került sor, a bizottság elnöke elnevetette magát: „Drága Marikám — mondta — kb. 20 éve nem láttam, nem gondoltam volna, hogy itt találkozunk.” (Az illetőt még Keszthelyről ismertem, a munkatársamat vette el feleségül, az esküvőjükön is ott voltam.)

Ezen kis epizód megtörténte után mindenki gondolta, hogy az ellenőrzés csak „jó” eredménnyel zárulhat.

A bizottság ellenőrzéséről készült jegyzőkönyvet is nekem kellett legépelni, bár előtte azt mondtam: hogy én csak jót tudok írni, mert az „írógépem erre van beprogramozva”.

Munkám elismeréseként többször részesültem parancsnoki, magasabb parancsnoki dicséretben, jutalomban, a Haza Szolgálatáért Érdemérem ezüst fokozat, Kiváló Dolgozó jelvény, a törzsgárdatagsággal járó 10, 15, 20, 25 év után Honvédelmi Érdemérem tulaj donosa vagyok.

2003. május 11-én az itt (Nagykanizsán) megtartott Dózsa György laktanyában dolgozók, alkalmazottak találkozóján az ország minden részéről 250 fő jött el.



Gömöriné Debreczeni Attila és Kovács Ferenc társaságában

Volt, akit 20-30 éve nem láttam, de örömmel vettem tudomásul, hogy nem felejtettek el, az akkori fiatal tisztek apák, nagyapák lettek. Sajnos nagyon sokan már a találkozón nem vehettek részt, elhaláloztak.

Ha katonáról beszélünk, soha nem szabad megfeledkezni az asszonyokról sem, tisztfeleségként tudtam, hogy nincs ünnep, nincs névnap, nincs kirándulás, szilveszter, mert mindig a szolgálat volt az első. A gyermekek nevelése mind-mind a feleségekre hárult, amikor gyakorlat, szolgálat miatt (nem 8 óra volt a munkaidő) a férj gyakran távol volt.

A nehézségek ellenére nagyon szép életünk volt. Ha találkozunk a nyugdíjas klubban, gyakran felemlítjük a közösen megélt éveket.

Emlékképek az együtt leélt 40 évükből

*Göcze István vezérőrnagy özvegyének visszaemlékezése
a katonacsaládok életére*

Tudott dolog volt, hogy abban a időben, amikor mi még az aktív letünket éltük, nem volt olyan egyértelmű nyugodt életünk (a katonacsaládok életére gondolok).

Férjeink nem 8 órás munkaidőben dolgoztak, amíg a feladat tartott, addig tartott a munkaidő. Olyan sem volt, hogy egy helyőrségben éltük le az életünket. Bizony, nem is egy, nem is két alkalommal szedni kellett a sátorfánkat, és irány, esetleg az ország másik végébe.

Konkrétumokkal a mi családunk helyzete alapján tudok szolgálni. 1957-ben kezdtük közös életünket Zalaegerszezen, 1960-ban volt az első költözésünk Budapestre, akkor még egy gyerekkel. Férjem szempontjából fontos állomás volt, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hallgatója lett. A zalaegerszegi társbérletből megszobás pesti lakásba költöztünk.

1963 novemberében kerültünk Nagykanizsára, most már 2 gyermekkel. Beilleszkedtünk a város életébe. Én itt tudtam először elhelyezkedni csecsemő- és gyermekgondozónőként, hiszen bölcsődei gondozónő voltam. Gyermekeink általános iskoláikat itt végezték. Férjem részt vett a városvezetés életében, 1971-ben tanácstaggá választották.

Sok baráttra tettünk szert, jól éreztük magunkat. Igen ám, de a felsőbb vezetés úgy döntött, hogy férjemnek tovább kell lépni.

1976 szeptemberétől a Szovjetunióban a vezérkari akadémia hallgatója lett. Ez a család részéről nagyon nagy áldozatvállalás volt. Hátra hagyva a nyugodt légkört, barátokat, Moszkvába költöztünk. Gyermekeink a legkritikusabb időszakban voltak. Leányunk a ne-



Moszkvában a „cárpuska” előtt

gyedik gimnáziumi évet, fiunk a nyolcadik osztályt kezdte Moszkvában. Nagyon nehéz volt nekik. Megküzdeni a nyelvvel, attól független, hogy itthon már évekig tanulták az orosz nyelvet, ott szinte újra kellett kezdeniük. De becsületesen helyt álltak.

Azt a boldogságot leírni nem lehet, amit akkor éreztem, amikor a lányom balagásán, az iskola igazgatónöje példaként állította az egész iskola elé, és dicséretben részesítette helytállásáért és a kitűnő bizonyítványáért. Ezek a pillanatok némileg feledtették a nehéz helyzeteket, amik bizony bőven adódtak.

Mi nem számíthattunk férjeink segítségére, a mi dolgunk az volt, hogy irányítsuk a család sorsát, neveljük gyermekeinket, és biztosítsuk a nyugodt családi hátteret, az ő felelősségteljes munkájához.

Moszkvában szintén sok igaz barátira találtunk. Ott több nációval éltünk együtt, egy héteemeletes házban. Szomszédunk egy kedves lengyel család volt, akikkel máig tartjuk a kapcsolatot. Az ott eltöltött két év alatt nagyon sok csodálatos helyen jártunk, de végül is a honvágy már nagyon eluralkodott rajtunk, annál is inkább, mivel öreg, beteg szülőket hagyunk itthon, akiknek a sorsa nagyon aggasztott bennünket. Nagyon vágytunk haza.

1978-ban Zalaegerszegrre kerültünk, ahol szinte meg sem tudtunk telepedni. Férjemet magasabb beosztása Nyíregyházára szólította. Újabb költözés. Mondanom sem kell, hogy én soha nem úgy rendezhettem be a lakást, ahogy szerettem volna, vagy ahogy az adott lakás mérete megkívánta volna, hanem mindig a meglévő bútorral kellett megelégedni. Esetleg egy-egy darab került kiegészítésül. Így is anyagilag minden költözés egy kész leégés volt. Nekem új helyőrség, új munkahely. Bizony a beilleszkedés sem volt egy egyszerű dolog. Volt munkahely, ahol fenntartással voltak az emberrel szemben.

Keményen bizonyítanom kellett, hogy én elsősorban én vagyok, s aztán X. Y. felesége, és igenis a munkám után ítéljenek meg. Úgy érzem, ez minden esetben sikerült. Munkatársaim megszerettek, főnökeim elégedettek voltak velem.

Gyermekeink ekkor már főiskolások voltak. A megpróbáltatások az ő számukra sem értek még véget. Volt, hogy egyik hétvégén ebben a városba, a másik hétvégén már a másik városba jöttek „haza”.

Ezután még kétszer költöztünk: Nyíregyházáról Ceglédre, majd a végén Nagykanizsára.

A kör bezárult. A küzdelmes, de gazdag, szép életünk aktív része itt ért véget. Nehéz volt, de ha végiggondolom megérte, és semmit sem bántunk meg, semmit sem csináltunk rosszul.

Gyermekeink diplomás emberek lettek, megállják a helyüket az életben. Ami nagyon fájdalmas máig is, és az is marad, hogy férjem korán ithagyott bennünket. A felelősségteljes munka, amit mindig maximálisan végzett, időnap előtt felőrölte



A klub tagjai 2000 szeptemberében a temetői kopjafa avatásán

az egészségét. Nem sokáig élvezhette a békés nyugdíjas éveket, pedig ekkor lett volna több ideje a családra, az unokákra, akiket imádott.

Nekem örököül hagyta, és lelkemre kötötte, hogy azt, amit eddig közösen végeztünk, nekem kell továbbcsinálni. Elsősorban az a dolgom, hogy összetartsam a családot, ami nagyon hálás, szép feladat, mivel szerető gyermekeim vannak. Részt veszek a Fegyveres Erők és Testületek Nyugállományúak Klubjának életében, melynek férjem az elnöke volt. Számos rendezvényen verset mondok. Szabadidőm nagy részét verseskötetek olvasása tölti ki. A szívemnek tetsző verseket megtanulom.

Örömmre a közelmúltban beléptem a Hölgyklub tagjai sorába, ahol nagyon jó kikapcsolódást teremtenek számomra. Egy kicsit ezzel is tágabbra nyílt körülöttem a világ. Egyszóval igyekszem az életemet hasznossá tenni, és titokban remélem, hogy az élet tartogat még számomra egy kevéske szépet és jót.

A nagykanizsai hadikórház története

A honvédkórház létesítésének előzményei és megépítése

1914. tavaszán a Monarchia vezetése tervbe vette több nagy katonai és egyéb objektum megépítését. Mindezen tervek közül csak a katonai építkezések valósultak meg, nálunk a Károly laktanya és a honvédkórház.

Amikor 1914 augusztusában az első világháború kitörésekor elindultak az első magyar katonavonatok felvirágozva a katonák dalaitól hangosan a déli és keleti frontszakaszokra, nem is gondoltak arra, hogy ennek tragikus vége is lehet. Azt mondogatták: „Mire lehullanak a falevelek, győztesen visszatérünk.” Sajnos ebből semmi sem lett, mert ötször is lehullottak a falevelek, mire vége lett a háborúnak, részünkre gyászosan. Ennek a háborúnak mindkét oldalról összesen több mint nyolcmillió halottja és többmillió rokkantja volt. Nem is sejtették, hogy milyen borzalmak várnak rájuk Isonzo poklában, Doberdo szikláin és az orosz frontokon.

Egyre ritkultak a frontról jövő tábori lapok, és mindgyakrabban és tömegesen érkeztek a hősi halált közlő értesítések. A sebesültek is mind gyakrabban és tömegesen érkeztek.

A Nagykanizsán eredményesen működő vöröskeresztes fiók már a béke éveiben tervezett egy kórházat 12 súlyos és 200 könnyű sebesült részére. A szükség úgy hozta, hogy most már valami megoldást kellett találni.

Az érkezett sebesülteket, főként a nehezebbeket a vasút várótermeiben, a könnyebbeket pedig a sörgyár 3 helyiségből álló kádárműhelyében helyezték el. A József Királyi Herceg Szanatórium Egyesület 3 szobás helyiségét kórházzá alakították át, 12 ágygal. A Munka Szabadkőműves Páholy Rozgonyi utcai helyiségeit rendezte be 36 ágygal a sebesültek részére. A kaszinó helyiségeiből is kórház lett, és lassan a város iskoláiból is. Már az első hónapokban nagy nehézséget okozott a sebesültek elhelyezése.

1914. augusztus 26-án haladt át városunkon az első sebesültszállító vonat, a Máltai Lovagrend 27 kocsiából álló kórházvonata. Három nappal később a szerbiai frontról Valjevo alól 102 sebesültet hoztak Nagykanizsára. 1914 szeptemberében már közel 1000 sebesültet ápoltak Nagykanizsán. A harcterek 100—400-as csoportokban ontották a sebesülteket városunkba. A háború kitörésétől számított kilenc hónapban 30 830 sebesültet ápoltak Nagykanizsán a vöröskereszt fiókkórházaiban. 1915 végéig 190 halott is volt.

1915. április 26-án a pozsonyi magasabb katonai parancsnokság bizottsága helyszíni szemlét tartott Nagykanizsán egy fertőző katonai kórház létesítése tárgyában. A város vezetése és a lakosság idegenkedett ettől a gondolattól. Ezért is, meg a háborús események miatt megváltozott az eredeti terv, és egy 3000 ágyas katonai kórház létesítésére szemeltek ki megfelelő helyet a Somogy-szentmiklós felé vezető út mentén, a város déli peremén, mintegy 70 holdnyi területen. Itt tervezték összevonni az összes katonai és egyéb tartalékkórházat.

1915 tavaszán meg is kezdődött az építése az úgynevezett katonai barakkkórháznak, amely nem is a hagyományos fa barakkokból állt, hanem nagyon is értékes, jó anyagokból épült. A több, mint 1,5 m mély és 35 cm széles, erős beton-alapokra, nagyon is stabil, pavilonszerű, szép épületeket emeltek. Zömmel lyukas téglá, gipszes faforgácslemez és parafaörleményes szigetelőlapok, valamint vörösfenyő faanyagok, gerendák, deszkák, lécek és pala felhasználásával. Ezen épületek egy része 80 év múltával, ma is áll, és lakások céljaul szolgál, többszáz ott élő embernek adva megfelelő otthont.

Nagyobbarányú építkezést és lázasabb munkát még nem látott Nagykanizsa, de az ország sem. Katonák és hadifoglyok százait alkalmazták a munkásseregben, hogy a munkát gyorsítsák. 1942 tavaszán a frontra vonulva Seredina Buda községben találkoztam egy orosz emberrel, aki mint hadifogoly részt vett a kórház építésében. *Szilágyi* nevű egykori munkavezető szerint sokszor még éjszaka is dolgoztak. Az anyagellátás folyamatos volt, soha egy órát sem kellett állni anyagihiány, vagy szervezetlenség miatt. A szállítások megkönnyítésére egy sínpárt is bevezettek a nyugati oldalon, és rakodót (rám párt) is építettek a mai FÜSZÉRT helyén. A sínpár később is hasznos volt, megkönnyítette a sebesültek szállítását és az egyéb szállításokat is. Ennek a bejárati kapuoszlopai ma is állnak, ma is láthatók.

Elsőként az utakat, járdákat, alapokat építették meg, a vízvezeték és csatornahálózattal együtt. A vízvezetékhez horganyzott csöveket, elsőrendű szerelvényeket, a csatornázáshoz erős, égetett cserépcöveket használtak. A vízellátást önálló víztornyos vízmű biztosította. A víztorony a közelmúltban még állt. A teljes csatornarendszerhez szennyvíztelep és kocszos derítőtelep tartozott. A tisztított szennyvizet több száz méteres földalatti csatornapár vezette le a Potyliba. Ilyen modern vízvezeték- és csatornarendszere akkor még a városnak sem volt, de az országban is kevés helyen akadt. A derítőtelep maradványai ma is láthatók. A derítőteleptől délre, a kórház délkeleti csücskében volt a krematórium. Itt hamvasztották el a fertőző betegségben elhunytakat és az amputált testrészeket. Ennek épülete a harmincas években még látható volt. Ilyen krematórium még a városi kórháznak és a járványkórháznak sem volt, de az ország más területein levő

egészségügyi intézményekben sem nagyon volt. Ez is mutatja milyen nagyszabású egészségügyi intézmény épült Nagykanizsán.

A jó minőségű betonutakba több száz méter hosszúságban keskeny nyomtávú iparvágányt telepítettek be a belső szállítások megkönnyítésére, ahol csilleszerű járművekkel lehetett közlekedni. Az elektromos hálózatot is kiépítették az egész területen, két transzformátorházzal. Minden épületben villanyvilágítás volt, falon kívüli vezetékekkel. Megépült a betonoszlopos deszka és léckerítés, amely az egész területet körbe vette. A közlekedést 5 kapu biztosította. Ma is látható néhány kerítésoszlop az eredeti helyén és 3 kapubejárát is.

A kórházi pavilonok nagyobb része B típusu volt, hármas tagozódással. Középen üvegmennyezetes hall volt, innen nyílt a tisztai kórterem, de volt innen bejárat a kétoldali nagy kórtermekbe is. Volt itt még 3 kisebb helyiség, háromrekeszes vízőblítéses WC, előterében a vízmelegítő kazánnal és a nagy víztartállyal, volt itt egy fürdőszoba is 1 m³-es medencével. Az épület két végén 1-1 nagy kórterem és 4-4 kisebb helyiség volt. Az épületek beosztása mindenben a legmesszebbmenőkig megfelelt a kórházi követelményeknek.

A kórház működése

A kórtermes pavilonok mellett, jól felszerelt műtők és laboratórium, gyógyszerár segített a gyógyító tevékenységet. A tüdőbetegek részére fedett és nyitott fekvőcsarnokok voltak a teraszos pavilonokban. Külön pavilonban elhelyezett, jól felszerelt konyha biztosította a betegek és a személyzet minden igényt kielégítő ellátását. Jól felszerelt mosoda végezte a ruházatok és ágyneműk tisztítását, fertőtlenítését. Kápolna, kaszinó és tenispálya is rendelkezésre állt a kórházban tartózkodóknak.

A közlekedést lovasfogatok segítették, a modern istálló, kőből való etető és itató medencékkal, valamint a tágas kocsiszín.

A kórház 3000 ágygal, 20 orvossal és 300 főnyi segédszeméllyel (ápolók, beteghordók, műtősök, konyhai személyzet, szakszolgálatosok és egyéb) működött, akik mindent megtettek a betegek gyógyulásáért és közérzetük javításáért. A lábadozó katonák viszonylag kellemesen töltötték idejüket az adott körülmények között, a szépen parkosított részek árnyas fái alatt lévő padokon, vagy a kantinban, mert ez is volt.

Ez a kórház a háború alatt felbecsülhetetlen szolgálatot tett a katonai egészségügynek. A legfelsőbb katonai vezetés több alkalommal fejezte ki elismerését a kórház parancsnokának és beosztottjainak.

Sok katona nyerte vissza itt egészségét, vagy mentették meg az életét. Sajnos több száz halott is volt, akiket a városban levő, szépen gondozott hősi temetőben hantoltak el. Ez a temető ma is szépen gondozott és rendezett, egyforma, szép kő síremlékekkel.

Az első világháború utáni évtized

Az első világháború befejeztével és a trianoni békediktátummal megpecsételődött ennek a nagyszerű egészségügyi intézménynek a sorsa. A huszas évek elejére területileg a felére, ágyszám tekintetében pedig tizedére csökkent. Dr. Repka, dr. Pazonyi, dr. Rácz orvosok lelkiismeretesen dolgoztak, sok segítséget nyújtva a civil rész lakóinak is.

1929-ben már csak 150 ágygal működött a kórház, és csak néhány orvos volt. Ugyanis az ország katonai nemibeteg ellátó bázisa lett. Kis ágyzámmal működött a belgyógyászat és a sebészet. A kórház munkája ekkor is mintaszerű volt, jó eredményeket felmutató, mintaszerű személyzettel rendelkező volt.

Kedves színfolt volt, amikor reggel, délben, este megkondították a kórház portáján felállított kis harangot.

A kihasználatlan épületekbe települt a katonai élelmezőraktár, parancsnoka *Salga százados* volt, később kiegészült katonai pékséggel is. Az egyik nagyobb épületben tüzérségi fegyverraktár volt. Egy ideig csendőriskola is működött.

A kórház civil résszé vált területének élete

Az 1920-as évek elején a kórház nagyobbik felét leválasztották, elkerítették, és lakás céljaira használták fel.

1920 után megindult a menekültek áradata az elszakított részekről Nagykanizsára. Főleg Muraközből, Horvátországból, de jöttek a Felvidékről és Erdélyből is. A város nem tudott lakást biztosítani a menekülteknek, ezért a vasút segítségét kellett igénybe venni. A pályaudvar arra alkalmas részén tehervagonokat állítottak ki, és azokban helyezték el a menekült családokat, sokszor 4-5 gyermekkel. A vagonlakók sokat szenvedtek a hidegtől és az alapvető higiénia hiányától is. Sokszor még a vízvétel is probléma volt. Ez az időszak életük nagyon keserves része volt. Ma is élnek Kanizsán, akik vagonlakók voltak.

Elsősorban ezeken a családokon igyekeztek segíteni, amikor a volt kórház épületeiben helyezték el őket. A kórház úgynevezett civil része, a barakktelep lakói a huszas évek végére jól összekovácsolódtak. Kiegyensúlyozott élet folyt,

majdnem mindenki talált munkát a vasúton, a Franck Kávéggyárban, a honvédkörházban, a város egyéb üzemeiben, iskoláiban, hivatalaiban.

A szükséglakások lakói igyekeztek otthon varázsolni átmentett bútorokkal és környezetük szépítésével. A kis konyhakertek mellett virítottak a rózsalugasok, szinpompás virágágyak, az ablakokban muskátlik nyíltak. Majdnem minden háznál szőlőlugas is volt.

Jó barátságok, sőt rokonságok is kialakultak, még az esetleges nyelvi nehézségek ellenére is. Összehozta őket a szomorú sors, a hontalanná válás. A heterogén összetételt mutatják a családnevek:

Ágoston	Mészáros	Anhalt	Manghou
Bányai	Molnár	Auer	Niezner
Cserpes	Szabó	Belovics	Pistyák
Daróczi	Szekrény	Csincsa	Plichta
Dóra	Tálosi	Fleischacker	Richl
Herboly	Tóth	Fleischner	Rusorán
Horváth	turi	Kazianer	Schmidt
Kovács	Zákonyi	Lanz	Vancsura

A lakók foglalkozásai is nagyon változatosak voltak:

<i>Iparosok:</i>	<i>Közalkalmazottak:</i>	<i>Vasutasok:</i>	<i>Egyéb:</i>
Asztalos	jegyző	kalauz	gyári munkás
borbély	katona	kocsirendező	kereskedő
cipész	rendőr	raktárnok	mosónő
hentes	tanár	vonatkísérő	nyugdíjas
kőműves	<i>Tisztviselők:</i>	mozdonyvezető	szülésznő
molnár	bírósági	fűtő	takarító
lakatos	sóhivatal	sínautóvezető	vívómester
szabó	városi	kocsivizsgáló	
varrónő	egyéb	pályfenntart.i dolg.	

Annak ellenére, hogy a származás és foglalkozás tekintetében ilyen szerteágazó volt a lakosság összetétele, nagyon jó volt az összhang.

A lakóterületen működött asztalos, cipész, hentes, borbély, trafik, szatócs. Volt a telepnek 4 osztályos elemi iskolája is, amelynek tanítói *Neuwirth (Nádor) György* és *Benkóné Okos Júlia*, hitoktatói *Rudnyánszky Miklós* és *Medgyesi József* voltak. Az éneket a kedves *Herboly bácsi* tanította, aki Muraszombatról menekült. Az iskola tanulói közül sokan továbbtanultak, és közülük jogász, papok, katonatisztek, tisztviselők, jó vasutasok, iparosok és egyéb foglalkozásúak kerültek ki. A ma még élők most is jó barátságban vannak. A lakótelep fiatalsága is

megtalálta a maga szórakozását. A Potyli-patak túlsó partján levő kis erdő alatti lankás legelőn napestig rúgták a labdát. Fürödni a Potylira és a mórchelyi halastóra jártak. A telepnek jó futballcsapata is volt Barakk FC néven. A csapat gerince a *Mészáros testvérek* voltak. Rendeztek szindarabot és batyusbálokat is. A telep ünnepe volt a somogyszentmiklósi búcsú.

Amikor már igazán szép volt az élet, a harmincas évek közepén megindult az elvándorlás. Ugyanis az épületeket eladták bontásra, potom 1000 pengőért, épületenként. A lakók egy része is megvette volna közösen, de nem versenyezhettek a vállalkozókkal, az ügyeskedőkkel. A vételárat megkeresték a betonmedencékkel, a csatornákkal, palával, bádógáruval, szigetelt és parafalemezekkel, törmelékekkel.

Az épületenkénti kb. 10 m³ elsőrendű faanyag már külön hasznot jelentett. Rom és törmelék jelezte a lebontott épületek helyét. Felverte a gaz az épületek volt alapjait. A lakókat összezsúfolták, aki tehette igyekezett a város más területein lakáshoz jutni, ami nagyon nehezen ment a magas lakbérek és az egyre növekvő munkanélküliség miatt. A harmincas évek végére csak néhány család maradt, akik nem tudtak másutt lakáshoz jutni.

A kórház az 1930 -as évektől

1930— 1938-ig a kórház parancsnoka dr. Jándy törzsorvos volt, aki 1938-ban Budapestre került, ahol tábornokként magas beosztást kapott. A kórház mind kisebb kapacitással dolgozott. Ekkor voltak orvosok *dr. Rác, dr. Szabó György (Gyurka bácsi), dr. Péry, dr. Balázs*. Itt szolgált ezidőben *Popovics* nevű gyógyszerész is. A segédszemélyzetből megemlítem *Bálint, Kaszás, Petrovics, Óvári* tiszthelyetteseket. Néhányuk leszármazottja ma is él Kanizsán. Amikor a lengyel menekültek Nagykanizsára érkeztek, a parancsnokság a kórházban volt. A negyvenes években itt katonáskodott két jó barátom is: *Végh Ferenc* eü. zászlós és *Domokos József* eü. katona, majd őrmester, aki később vasutas lett, jegyvizsgáló. A második világháború idején is eredményesen működött a kórház. Több maláriás beteg érkezett a kórházba. Behatóan foglalkozott a maláriásokkal *dr. Tardos László* nagykanizsai orvos, aki 1943-ban mint orvoszászlós teljesített szolgálatot a kórházban.

1943 áprilisában, amikor a frontról szabadságra érkeztem, értesített dr. Tardos barátom, hogy egy volt katonám van a kórházban, és szeretne találkozni velem.

Természetesen siettem a kórházba, volt katonám meglátogatására. Nagy örömmel üdvözlöttük egymást. Meghatottan vett elő a zubbonyzsebében lévő tábori imakönyvből egy gyűrött papírlapot, és mutatta az 1942 augusztusában általam írt Doni imát. Kézzel írva, indigóval sokszorosítottuk és terjesztettük a szakaszom,



később a század katonái között. *Tardos Laci* és *Végh Feri* barátaim is meghatottan olvasták az alábbi imát:

A kórházban tett látogatásom alkalmával láttam, hogy a kórház orvosai és a személyzet többi tagja nehéz körülmények között, megfeszített munkával igyekszik eleget tenni a követelményeknek.

1944—45-ben a kórházat evakuálták. Mégefelelő őrzés hiányában szabad prédává váltak az épületek és a visszamaradt kórházi és egyéni vagyontárgyak. A második világháború befejeztével ismét szomorú képet mutatott a nagymúltú kórház.

Aki bátorságot a felnőtt élethez a seregben kapott

*„Ha ismerőst találok e férfi-rengetegben
E névtelen seregben, szívem úgy földobog:
Érzem: testvér velük, bajtárs velük a lelkem,
Veszélybe indulók, halálba marsolók!”*

(Juhász Gyula: Menetszázad)

Még ma is erősebben ver a szívem, ha eszembe idézem ifjúságomnak ezt a szép időszakát. Igen, mert nekünk még szép volt. Lelkesítő, tettekre sarkalló a nemesen egyszerű gondolat, hogy tehetünk. Hittünk abban, hogy a katonaember, méltón a nagy elődökhöz, akár életét is áldozva, megvédi sokat szenvedett magyar hazáját. Persze, hogy féltünk, féltettük az otthon maradottakat. Némelyek közülünk először voltak távol szeretteiktől. Mégis: erősebb volt a *feladat* vállalásának érzése, s talán nem tűnik túlzásnak, ha azt mondom: jó volt arra gondolni, hogy szükség van ránk. A *hazának* van rám szüksége! Később fogalmazódtak meg ezek a gondolatok, de az akkori érzésre tisztán emlékszem. Büszke voltam.

1975 februárjában kaptam meg a behívóparancsot Jászberénybe, két éves tüzér tartalékos tiszti iskolába. Nyolc hónapi kiképzés után tiszthelyettesi vizsgát tettünk. A következő célállomás a zalai dombok közt meghúzódó kis város, Nagykanizsa volt. Ide vezényeltek csapatgyakorlatra. Akkortájt keveset tudtam erről a vidékről. Kedvesnek, de távolinak tűnt, mert a lelkem máshoz szokott. A 14. Dózsa György Gépesített Lövészezred állományában teljesítettem szolgálatot szakaszparancsnoki beosztásban. Itt ért az első — hosszú évek után is bizton állítom — csodálatos élmény: találkozás egy rendkívüli emberrel. Marosi Imrének hívták. Az őrnagy úr vezetése alatt a rakétapáncéltörő üteg második szakaszparancsnoka voltam. Az ütegeparancsnok a szó igazi értelmében vett katonai fegyelmet követelt. Tette ezt következetesen, és igaz emberseéggel, nem a katona megáláztatását, hanem lelki erősbödését szem előtt tartva. Lassan megtanultuk, mi az önállóság.

Segítségével, útmutatásaival természetünké vált a rendszeres életforma, ami önfegyelem nélkül kudarca lett volna ítéelve. Tisztelet és hála illesse őt mindezekért!

Emlékeim közt kutatva megelevenedik egy kép. Tiszta és éles. A Magyar Néphadseregben ekkor lépett „hódító” útjára a „Maljutka”. Kincsestáborban voltunk,

s a lövészet előtt számos gyakorlaton vettünk részt. Végre minden készen állt a „bevetésre”! Kezdetét vette az éleslövészet. Lenyűgöző látvány, feledhetetlen élmény volt, ahogy a tüzelőállásba vezényelt harcigépek indítóállványairól elindultak a páncéltörő rakéták! A világitó fénypásmát tekintetünkkel végigkísértük, amint sebesen közelítve a cél felé, eltalálja azt. Természetesen, feltételezve az irányzó katona maximális felkészültségét, és tudását. Az éleslövészetet kiválóra minősítették. Bajtársaim, s magam is szinte eufórikus hangulatban éltük meg ezeket a perceket.

Egy másik emlékfoszlány is emlékeimbe tolul. Talán mindörökre meg is marad...

1976. augusztus 20-án történt. A már hagyományos ünnepi víziparádé számomra egyszerűvé, különlegessé vált. A Dózsa György laktanya adta a díszelgő alegységet, így az eseményeknek én is részese lehettem. egy hónapos felkészülés a Dunán, erőnket próbára tevő „edzések”, a főpróba és a nagy nap! A pattogó, tömör szavak mögött azonban mennyi lelkesedés, remény és izgalom! 20-án, Szent István királyunk ünnepén két harcigéppel úsztunk a Dunán, elvonulva a Parlament épülete előtt!

Hosszan sorolhatnám még a meghitt vagy kemény pillanatokot, amelyek — utólag így vélem — a bátorság iskolájába adtak belépőt.

Bátorságot a felnőttiséghez, bátorságot az élethez. Afféle rutinpálya sok-sok akadállyal, de mindig a győzelembe vetett hittel.

A múlt jótékony fátylán keresztül a gyakorlatok, riadók, mozgósítások is szépek tűntek.

Amikor levettem a „mundért”, fájt a szívem, mint mikor valakit elhagy az ember. Hiányzott a sokszor talán nyűgnek érzett szolgálat, a kimenőket megelőző izgatott várakozás, és a *feladat*. Megszerettem a várost, feleségemet is itt ismertem meg. Akkor még nem tudtam, hogy nem örökre szól a válás. A katonaság, a „sereg” későbbi életem meghatározója lett: 14 évig Székesfehérváron, a Fejér Megyei Hadkiegészítő Parancsnokságon, mint katonai főelőadó dolgoztam. Most a város újra az én városom lett. Ez évben végleg ideköltöztem, visszatértem katonavárosomba. Szerелеmből, nosztalgiaiból és a „szakmám” iránti hűségese elhivatottságból.

Történet a képzőművésszé vált katonáról

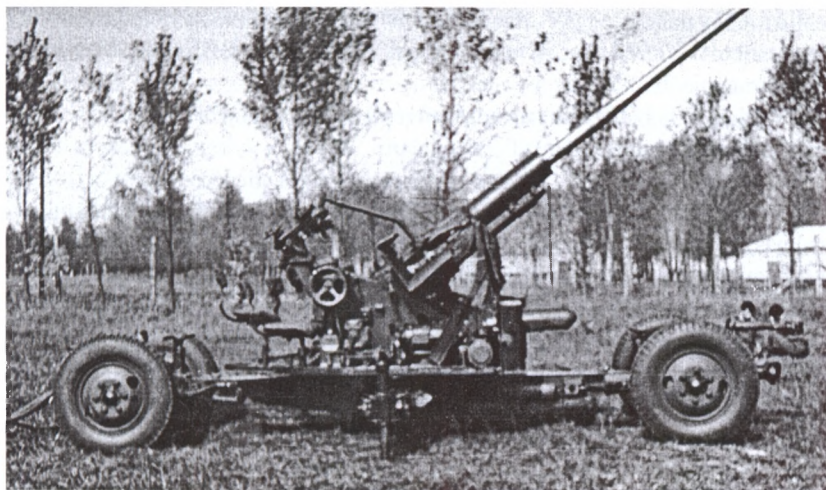
Elbúcsúztunk a XX. századtól és a második évezredtől. A búcsúzás mindig fájdalmas, az elmúlt idő ott bujkál emlékeinkben, s mi megyünk tovább, és emlékezünk. Miénk volt e század a maga örömeivel, bánataival, szörnyűségeivel. Mit „adott” e század?

„Adott” két világháborút, faszizmust, kommunizmust, haláltáborokat — keleten és nyugaton — atombombát, szörnyű pusztítást a lelkekben, de adta a technikát és a tudomány új vívmányait, és mindig adott erőt az újrakezdésre, hitet, tanúbizonyságot, amit olyan elődök tettek, mind Ady, József Attila, Móricz, Radnóti, Illyés, Nagy László, Pilinszky, Bartók és Kodály és számtalan Nobel-díjas tudós. E század jelesei között ott voltak városunk szülöttei, akikre méltán vagyunk büszkék: Hevesi Sándor, Bedő Albert, Kaán Károly, Zemplén Győző, Kurafi Zsigmond, Gönczi Ferenc, Farkas Ferenc.

Hiszem, hogy emlékezni kell, mert belőle táplálkozik a jövő és a múlt, borzalmaikat békévé oldja az emlékezés.

A Nagykanizsán állomásozott elhunyt katonák emlékére állított kopjafa avatásakor egy rövid időre ismét feltámadt a múlt. Civilek és katonatisztek emlékeztek a katonavárosra, ahol a hatvanas-hetvenes években egyidejűleg több, mint kétezer katona és határőr — hivatásos tisztek és sorállományúak — az elődökhöz méltóan becsülettel és odaadással szolgáltak, s nemcsak az előljárók elismerését vívták ki, hanem a város lakóinak a megbecsülését is. Katona, katonának állított emléket a kopjafa, az ünnepség gondolatával és megvalósulásával ezen a délelőttön. Közöttük volt Móricz István nyugállományú alezredes, a kopjafán elhelyezett bronzplakett alkotója. Most közösen próbáljuk feleleveníteni a katonaváros egyik meghatározó időszakát.

— Az ünnepségen eltűnődtem, ahogyan újra láttam idősödő volt kollégáimat, hogy az ország különböző részéről idevezényelve — kezdte a visszaemlékezését Móricz úr — velem együtt idegyökereztek. Jómagam angyalföldi gyerek vagyok, ott nőttem fel, ott voltam sorkatona, s a szentendrei tiszti iskolát leszámítva főleg Budapesten és Nagykanizsán éltem le az eddigi életemet. 1964-ben kerültem a Gábor Áron laktanyába a parancsnok politikai helyettesének beosztásába. 37 éves voltam, tele ambícióval, optimizmussal, s sem a városban, sem az állomáshelyben nem csalódtam. Hámar beilleszkedtem, családom is megtalálta a helyét. A városnak érezhetően megtartó ereje volt, az első pillanattól éreztük, hogy sze-



57 mm-es légvédelmi ágyú, 1968

retnek bennünket katonákat, s befogadták az ország minden részéből idehelyezett tiszteket. Őszintén mondom, soha nem kíváncsotam el, teljességgel kanizsaivá váltam. Még 1982-ben — nyugállományba vonulásomkor — sem tudtam volna elképzelni, hogy nincs működő laktanyám, ahová vissza lehet járni, hogy nem leszek a Gábor udvarán egyetlen kiskatonának sem „az öreg”. A nyugdíjas katonák klubjában és szakszervezetében gyakran emlegetjük, hogy ezen a téren mivé vált Thury György városa.

— *Milyen volt akkortájt a laktanyák és a város kapcsolata?*

— Azt hiszem, hogy egyetlen tisztársam sem cáfol meg, amikor azt állítom, hogy a lehető legjobb. Mindenhol segítünk. Ott voltunk teljes „bevetéssel” a Csó-tó kialakításánál, játszótereket, sportpályákat építettünk, közreműködtünk a mezőgazdasági munkáknál, nagy hóviharban az elakadtakat mentettük. Még véradásban is kitüntető címet nyertünk el. Jó kulturális együtteseink voltak — ének, tánc, színjátszó csoport —, s ha hívtak bennünket városi ünnepekre, iskolákba szerepelni, soha nem tagadtuk meg. Az „Egy iskola — egy laktanya” mozgalomban a Hunyadi-iskola volt a partnerintézményünk. Nem túlzok, ha azt mondom, szerettek a gyerekek a laktanyába jönni — s nem csak Fegyveres Erők Napján —, élő, gyakorlati kapcsolat alakult ki: például az iskola és a laktanya az országban az elsők között működtetett úttörő honvédelmi szakaszt. Presztízse volt annak a tanulóknak, aki alkalmassá vált a szakasz tagjának. Azt persze nem állítom, hogy minden gyereket és felnőttet elbájoltunk, de mindenesetre az egyen-

ruha iránti ilyen nagy fokú idegenkedést, amit ma tapasztalok, el sem tudunk volna képzelni. Végtelenül büszke vagyok munkatársaimra, a sorkatonák odaadó munkájára, aminek a következtében a Gábor Áron laktanyában állomásozó 18. légvédelmi rakétaezred a néphadsereg legjobb ezrede lett. Ebben benne volt az a katonai tartás is, amit mi a várostól kaptunk és a városnak adtunk. Katonai pályám során a munkámat több alkalommal is elismerték, de azt, hogy a város igazán befogadott, és honorálni akarta a különböző közösségekért végzett tevékenységemet, mi sem jelezte jobban, mint az, hogy 1975-ben a városi tanács oklevéllel és emléklaplakkal tüntetett ki.

— *Mit jelentett szeretett laktanyájának az a beceneve, hogy „Domján-üdülő”?*

— Az országban híre volt a laktanyának az emberséges szellem miatt. Sok fiatal — aki megtudta — úgy gondolkodott, ha már menni kell, s úgyszólván az ország túlsó csücskébe fognak irányítani, akkor legalább hadd vonuljak be egy jó helyre. Ez volt a parancsnok, Domján Gyula alezredes után, a Domján-üdülő. Ebben a laktanyában a tisztok egymás közötti, de főként a sorállománnyal való érintkezésükben emberséges volt a viszony. Én már tiszti iskolás koromban elhatároztam, ha egyszer tiszt leszek, mindent el fogok követni, hogy enyhítsem a fiatal emberek családtól való elszakadását, csökkentsem a kitolások számát. Kényes voltam arra, hogy egy bizottság a negatív jelenségek okát vizsgálja, s a felelősségre vonás se maradjon el. Persze nézetkülönbségeim nekem is adódtak, egy katonai vezető sem lehet laktanyai feszültség nélkül. Én mindig igyekeztem következetesen, de türelmesen bírálatot mondani, mert úgy éreztem, jó laktanyai morál e nélkül nincs.

Ha találkoztam tisztársaimmal, zalai volt sorkatonáimmal, jó érzés, hogy szeretettel emlékeznek vissza a Gábor Áron laktanyában eltöltött évekre, hónapokra. Maga a környezet is nevelt: egy szép, klasszikus 1930-ban épült laktanyaépület, a kapuján és a homlokzatán Medgyaszay István műépítész által készített — történelmi jelenetet megörökítő — szgraffító. A belső udvar — ugye ma már szinte hihetetlen — meg tele rózsával. S mivé vált a hetven éves épület? Nem is szeretek arra járni!

— *Kerékpár és plakettformázó asztal! Melyik előbbre való a nyugdíjas Móricz István életében?*

— Nem tudom őket mérlegre tenni. A kerékpárnak kis szutyó gyerekkorom óta barátja vagyok. Ha az időjárás megengedi, ma is lekerkezek naponta 18-20 kilométert. Megtehetem, egyedül élek, lányom Herenden lakik családjával, ott óvónő, vegyészmérnök fiam viszont itt Nagykanizsán, a közelemben van. A bronzplakettek készítése nálam nem afféle kései, időskori hobbi. Aktív katona koromban már többször volt kiállításom. Először 1970-ben az alakulat fennállásának 20. évfordulójára, majd más jeles jubileumokra — más laktanyának, polgári

szervezetnek is — készítettem emlékplakettet. Több száz lehet szerte az országban, jutott belőlük külföldre is. Azt a tehetséget, amit a szüleimtől örököltem, így kiélhetem, s ha nem is jutottam el a Képzőművészeti Főiskolára — ahová ugyan felnőtt fejjel jelentkeztem, de helyette katonai egyetemre irányítottak — rendszeresen van lehetőségem művészi alkotómunkára. Ma már többnyire felkérésre dolgozom. Legutóbb a MAORT-telepen elhelyezett emlékmű három alakjának a plakettjét készítettem el.

(Megjelent a Kanizsa újság 2002. november 23-ai számában.)



*A plakettet Móricz István
a 18. légvédelmi tüzér ezred
25. évfordulójára készítette*

Móricz István domborműve a kopjafán

Emlékezés a tiszti iskolai időkre, és az ott végzettek sorsára

1942-ben érettségiztem a nagykanizsai felső kereskedelmi iskolában. Ekkor a kolozsvári és nagyváradai diákok hazafias mozgalmához csatlakozva 1942. október 7-én 18 éves korban bevonultam a 17. honvéd gy.ezr. I. zlj. 1. szd.-hoz, ahol Jaros Gyula hdgy. volt a parancsnok, aki kiválóan képzett, nagy tudású tiszt volt, ezért őt vezényelte vitéz Farkas Ödön alez. e.pk. a decemberben kezdődött tart. tiszti iskolára kiképző tisztnek, Török Lajos zászlóssal együtt, aki 1942-ben a fronton szerezte vitézi címét.

A tiszti iskola a József laktanyában volt. A tanfolyam első éve májusban fejeződött be, és visszatértünk századainkhoz. Az ezred három zászlóalja Nagykanizsán, Zalaegerszegen és Csáktornyán helyezkedett el. A 17. honv. gy.e. először 1942-ben vonult ki az orosz frontra a soproni hadosztály keretében, és a Donkanyarig jutott, és nagyrészt ott is pusztult el az ismert módon.

Decemberben megkezdtük az iskola II. évfolyamát szintén Jaros Gyula (már főhadnagy) vezetésével. Az iskola parancsnoka Szende László szds. volt. 1944. március 19-ét a József laktanyában értem meg. Vasárnap volt, s kora hajnalban elhangzott a riadó. Kikaptuk az éles löszert a raktárból, géppuskákat, gránátokat, s levonultunk az udvarra, s harcra készen vártuk a németeket. Felettünk német gépek cirkáltak, jól látható bombákkal. Hamarosan parancsot kaptunk, hogy vissza a körletekbe, szálljuk meg az ablakokat, s a tűzparncs kiadása után lőnünk kell. Megjelentek a németek is, lefegyverezték a kapuőrseget, és benyomultak az udvarra. Hiába vártuk őket töltött fegyverekkel, harckészen, a tűzparancs nem hangzott el. Tíz óra felé bejött az ezredparancsnok, és parancsot adott a fegyverek leadására, raktárba való bezárására. Csak a sima derékszija maradt meg. Körülbelül két hét múlva kaptuk vissza a fegyvereket, miután a németek eldöntötték, hogy szükségük van mégis a magyar hadseregre. Április végén felszámolták a tiszti iskolát, és mint hadapród örmesterek visszakerültünk az alakulatainkhoz.

Megkezdődött a 17. gy.e. újabb frontra vonulásának előkészítése. Az I. zlj. Lovásziba települt ki. Mivel századunknál a szükségesnél egyel több volt a szakaszparancsnok, az ezredpk. engem kiképzőnek visszavezényelt Nagykanizsára, a Károly laktanyába.

Az ezred június közepén elvonult a galíciai frontra.

Én a Károly laktanyában megkezdtem a póttartalékosok kiképzését. Ennek során három jelentős eseményben vettem részt.

1. Júniusban Sopronkőhidán önként jelentkező rabokat vettem át, akik inkább vállalták a frontot, mint a rabságot. 12 rabot vettem át, és 4-4-et elszállítottam az egyes zlj.-akhoz, amelyek az utánpótlást szervezték a frontra.

2. Augusztus 24-én a sánci gyakorlótéren tartózkodtam a kiképzés keretében, amikor Bécs bombázásából hazatérőben sok hullámban Liberátorok tartottak dél felé. Nagy élmény volt, amikor az újudvari lgv. üteg tüzet nyitott, és rövid időközben lelőtt egy-egy Liberátort, összesen hatot. A hetediket egy magyar vadászgép lőtte le. Felejthetetlen látvány volt a gépek megtorpanása, majd lassú zuhanása, a kinyíló ejtőernyők. Riadóztattak bennünket, és megkezdődött a kiugrott ejtőernyősök összeszedése.

3. Az elfogott repülősokból 16-ot nekem kellett öttagu őrséggel Budapestre kísérem. A pályaudvarra gyalog mentünk, s az akkori major épületeiből kapákkal-kaszákkal emberek áramlottak ki. Ez a major a volt pártbizottsággal szemben helyezkedett e. A felhevült emberek meg akarták lincselni az amerikai repülősoket. Kritikus volt a helyzet, de szerencsére — erélyes fellépésem hatására — nem került sor fegyverhasználatra. Nekem a szolg. szab. értelmében meg kellett védenem a foglyokat, ezért parancsot adtam: szuronyt fel, tölts! A katonáim végrehajtották keményen a parancsot, mire a tömeg elbátortalanodott, és így sértetlenül kijutottunk a pályaudvarra. A foglyokat felkísértem a vonattal Budapestre, és átadtam a Margit körüti katonai börtönnek.

Szeptember elsején azután engem is elvezényeltek Inotára, a 201. önálló tanzsólóaljhoz szakaszparancsnoknak. Ott szeptember 23-án riadóztattak bennünket, és szerelvényünk a Csongrád—Szentés közötti Tisza-hidnál állt meg. A Tisza partján védőállásokat építettünk, de mire használhattuk volna őket, október 5-én erőltetett menetben Szentés—Mindszent—Hódmezővásárhely—Földeák érintésével belementünk az Arad felől indult nagy orosz offenzívába.

Tasi Becz Károly fhdgy. volt a századparancsnokom, aki október 7-én hajnalban, parancsot adott egy Földeák melletti tanya körköröv védelmére, holott ő már megkapta a parancsot a visszavonulásra. Azt mondta, hogyha ő kilő három fehér rakétát, akkor vonulhatok vissza a szakaszommal. Ő a fehér rakétákat nem lőtte ki, de az oroszok megsoroztak bennünket a sztalinorgonával. Délig kitarítottunk. Akkor már az oroszok Hódmezővásárhelyen voltak. Itt estem hadifogságba szakaszom maradványával együtt, és három év múlva, 1947 júliusában tértem haza az orosz hadifogságból.

Még néhány történetet írok le a tablón szereplőkkel kapcsolatban.

Jaros Gyula főhadnagy a Kárpátok előterében augusztusban százada támadását kívánta előkészíteni, távcsövével tanulmányozta a terepet, amikor egy orosz mesterlövész homlokon találta. Hősi halált halt.

Fülöp László hdp. őrm., a tisztii iskolán a legjobb barátom. Szintén még Kárpátok előtt, menekülés közben egy fa mellé állt. Egy akna becsapódott, és szétszaggatta testét. A fárol szedték le maradványait.

Perjés Ferenc hdp. őrm., civilben tanító volt. A Kárpátok felé való menekülés közben egy fa mellett megállt, géppisztolyát a fának támasztotta, de az eldőlt, és egy sorozatot engedett gazdájába, aki így halt hősi halált.

Cserpes Gyula hdp. őrm. kanizsai lakos, vasuti tiszt volt, szintén szerepel a tablón. Vele október 15-én, már mint hadifogoly találkoztam Aradon, egy vagonba kerültünk. Vonatunk Brassóba vitt bennünket, majd kb. egy hét múlva Foscaniba utaztunk. Ott voltunk a hatalmas hadifogolytáborban november 1-jéig. Ezen a napon indultunk 23 napos utunkra a hideg orosz télben, fűtetlen vagonban. Öltözékem kétségbeejtő volt, mert még fogságba esésem első napján elvették egyenruhám, helyette kaptam egy fekete kiskabátot, rongyos nadrágot, ócska, lyukas csizmát. Így kész csoda, hogy a 23 napi, kegyetlen utazás után életbe maradtam. Ekkorra értünk Magnitogorszkba, ahol a kórházi kezelés után kissé rendbe jöttem. Cserpes Gyula végig mellettem volt, s biztatott, hogy gyógyuljak meg, mert nem szeretne egyedül hazajönni Nagykanizsára. Sajnos az élet fintora, hogy én jöttem haza egyedül, mert az ő veséi nem bírták a megpróbáltatásokat, és ő halt meg, amikor Magnitogorszkból a tiszteket elszállították Elabugába, egy hetvenezer fős nagy tisztii táborba. Mivel Elabugának nem volt vasútállomása, háromnapos gyalogtúrát kellett megtenni havas úton, fenyőerdőben, és ezt ő már nem bírta ki. 1945. március 13-án hajnalban, amikor lázam miatt én is bekerültem az elabugai hadifogolykórházba, abból a teremből hozták ki holtan, amelyikbe én is bekerültem. A szomorú hírt nekem kellett közölnöm a családjával, amikor 1947 júliusában hazatértem.

Sajnos én is nagyon közel kerültem a halálhoz, a kórházban erős vérhas tört rám, négy napig 40 fokos láz gyötört, enni már nem tudtam. Életemet egy kis orosz orvosnőnek köszönhetem, aki fiatal korom miatt talán megsajnálta, és utasítására hat db ötköbcentis penicillint kaptam, ami meggyógyított. Ennyi a tablólal kapcsolatos történetem.

Vitéz Szabadi Béla,
az Angol—magyar Bank Rt. dolgozója,
c. karpaszományos őrmester élete és hősi halála
a II. világháborúban

Vitéz Szabadi Béla c. karpaszományos őrmester fegyverténye

Vitéz Szabadi Béla c. karp. őrmester a kiskoloni támadást végrehajtó megerősített 38/1. század második küzdő szakaszának parancsnoka volt.

1939. március 26-án 15 órai kezdettel a megerősített 38/1. század Kiskolon község birtokba vételére támadásra rendeltetett, hogy a községet uraló magaslatokat és azok kulcsát a Cerbuna 434-es magaslato foglalja el.

A század támadása a 354-es magaslatra jutott a nehéz terep (szakadékok, meredek oldalak, erdővel borított tetők és igen felázott talaj) következtében a biztosításra előre rendelt géppuskával megerősített harmadik szakasz erőállapota annyira csökkent, hogy a század könnyen veszélyes helyzetbe kerülhetett volna. A század parancsnoka ezt látva, a beérkezett rajait önként jelentkezésre szólította fel a további új él előretörésére. A legénység az előző napokban minden másnap állásban ázott, fázott, pihenésre alig volt alkalma és elhelyezése is szükségszerű volt, így a nehéz terepen igen hamar kimerült.

Ekkor érkezett be a század parancsnokhoz vitéz Szabadi Béla karpaszományos őrmester szakaszával, ki mindenkit megelőzve lelkesen hozta előre rajait, azonnal önként jelentkezett a megállás nélküli további előrenyomulásra.

A század parancsnok rövid parancsa után átvéve golyószórós csatárától a golyószórót, elsőnek rontott előre a következő magaslatra, állandóan buzdítva embereit. Fiúk! Utánam, fel a kúpra! Fanatikus hévvel rohant előre, nyomában emberei és rajai. Alig értek fel a kúpra, az ellenség a 434-ről hatalmas géppuska és golyószóró tüzet zúdított szakaszára. Habozás nélkül ment tüzelő állásba és vvott kegyetlen tűzharcot, míg a század zöme is beérkezett. Amikor századparancsnok és a zöm éle is beérke-



zett, öntevékenyen vetette magát ismét előre, nem törődve az ellenség erős tü-
zével. Embereinek a kemény félelmet nem ismerő, minden akadályon átgázoló
erélyes vezetője és előharcosa volt.

Amikor az ellenség erős elkődösítést végzett, alig pihenne, nem törődve a
most már kis távolságról reájuk zúduló hatalmas tüzzel, felugorva ismét elsőnek
rontott előre, maga után intve és buzdítva rajait, kik a lenyűgöző példa hatása
alatt fanatizálva törtek utána.

Ekkor érte súlyos lövés, mely a főütőeret átütve a bal lapockáján hatolt át.

Rajongásig szerető rajparancsnoka és egy csatára a legnagyobb tűzben juttatták
biztonságba, míg a beérkező sebesült vivő járőr részesítette első segélyben.

M. kir. honvédelmi miniszter.

36.610. szám.

eln. 10. 1939.

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ KORMÁNYZÓJA

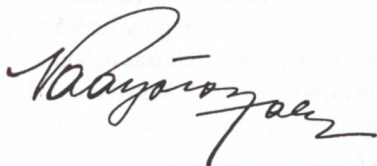
1939. évi július hó 2-án kelt Legfelsőbb elha-
tározásával, az ellenséggel szemben tanúsított
vitéz magatartásért, hősi halált halt

Országvitéz SZABADI BÉLA
karaszományos gyalogos címzetes őrmester
részére, a

MAGYAR ARANY VITÉZSÉGI ÉRMET
kegyesen adományozni méltóztatott.

Budapest, 1939. évi július hó 14-én.

A miniszter rendeletéből:



Nemzetes

vitéz Szabady Károly alhadnagy urnak,

Nagykanizsa.

József főherceg utja 112.

Mély megrendüléssel értesültünk arról a nagy csapásról, mely Önt és b. Családját szeretett fiának

v i t é z S z a b a d y B é l a

tisztviselőnknek a haza védelmében történt hősi halálával érte.

Vitéz Szabady Béla négy évet meghaladó időt töltött el intézetünk szolgálatában és az alatt az aránylag rövid idő alatt mindazokon a helyeken, ahová Őt főnökei állították, hűségével, szorgalmával és tehetségével a legteljesebb elismerést nyerte el és ezenfelül bajtársias magatartásával tisztviselő kollégái szeretetét és barátságát is kiérdemelte. Ismeretes volt előttünk izzó hazaszeretete és tudtuk, hogy szívvel és lélekkel tesz eleget a behívó parancsnak és lelkesedéssel nézett szembe a harcér ezer veszélyének.

Amidőn fájdalmas gyászában Önnek és b. Családjának legmelegebb részvétünket nyilváníthatjuk, kijelentjük, hogy vitéz Szabady Béla derék tisztviselőnk, a hős katona, emlékét, ki a Haza nagy eszméjének áldozta fel ifju életét, mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

Budapest, 1939. április hó 3.

Sagyvagos

Kiváló tisztelettel
ANGOL-MAGYAR BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Alulírottak fájdalomtól megtört szívvel, de a jó Isten akaratában megnyugodva jelentjük, hogy forrón szeretett fiunk és testvérünk, sógorunk és nagybátyánk

vitéz Szabadi Béla

emléklapoz zászlós
az Angel-Magyar Bank tisztviselője

az Ung-menti harcokban 4 ellenséges golyótól találva, a hazáért, folyó hó 2-án reggel 4 órakor 25 éves korában a szentségek felvétele után, hősi halált halt.

Drága halottunk földi maradványait folyó hó 6-án délután 4 óraker helyezik örök nyugalomra a róm. kath. temetőben.

Lelkiüdvéért az engesztelő szentmise folyó hó 11-én, kedden délelőtt 9 óraker az alsó plébániatemplomban lesz bemutatva.

A Te hősi emléked bennünk örökké él!

Vitéz Szabadi Károly, v. Szabadi Károlyné szül. Pápai Julianna szülei.
László, Erzsébet férj, Gyimóthy Jánosné, Mária és Juliska testvérei.
Kántor Erzsébet sógornője, Gyimóthy János tűzmeister sógora
Gyimóthy Erzsike, Szabadi Mariska kis hugai és az egész rokonság.





A legenda megmarad

Így kezdődött

1967 nyarán a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián (a továbbiakban ZMKA) az államvizsgák befejezése előtt megkeresett a nagykanizsai Gábor Áron laktanya parancsnoka és feltette a következő kérdést: akarsz-e Nagykanizsára jönni, s a csapatomban dolgozni?

Mivel őt személyesen ismertem — a laktanyáját és csapatát csak általában —, azonnal igent mondtam.

Az államvizsgák befejezése és a diplomaosztás után letöltöttem a szabadságot, és 1967. szeptember 1-jén jelentkeztem a laktanya, illetve az alakulat parancsnokánál szolgálattételre. Ez a parancsnok Domján Gyula alezredes volt. Nevével még találkozunk a későbbiek során.

Annak rendje-módja szerint fogadott, bemutatott a csapat állományának, akik ismertek, bizakodva, akik nem, azok várakozással fogadtak.

Nehéz feladatok közéjébe csöppentem bele. Akkor alakult ki az egység új arculata, került befejezésre az addig szokatlan 2x8 hónapos kiképzési rendszer.

A kihívás

A számomra az új helyzet nagy kihívás volt. Meg kellett ismerni az új környezetet, személyi állományt, elsősorban a törzset, amelyben dolgoznom kell. Aránylag nem volt túl nehéz, mert mindig mellettem állt, és ha szükséges volt, készségesen segített parancsnokom, Domján Gyula alezredes és természetesen a körülöttem dolgozó törzs, az alárendelt parancsnokok és az egység teljes állománya (amikor a teljes állományról szólok, mindig a teljes katonai és polgári alkalmazott állományra vonatkozik).

Megkezdődtek a munkás hétköznapiak. Mint már szoltam róla, az új rendszerű kiképzés új kihívást jelentett a teljes parancsnoki állomány részére, hiszen új módszereket, fogásokat kellett bevinni az állomány kiképzésének folyamatába.

A kiképzés tervezése, vezetése, végrehajtása, ellenőrzése alaposan igénybe vette a személyi állomány szellemi és fizikai erejét. Nem volt munkaidő. Munka

volt, és a végrehajtás eredményessége érdekében bizony sokszor előfordult a késő estébe, éjszakába nyúló munka.

Sorban, folyamatosan ment az egyes harcok kiképzés, a kiskötelékek, alegységek és az egység összekovácsolása. Gyakorlatok, tábori képzések, harcászati gyakorlatok, gyalogsági és légvédelmi éleslövészetek. Mindezeket egyre jobban végrehajtottuk. Az eredményes tevékenységről tettek tanúbizonyságot az előjárók által végrehajtott ellenőrzések, szemlék, melyek során minden alkalommal pozitív elbírálást kapott az egység.

A kiképzési feladatokra épült és támaszkodott a harckészültség, a csapat mindenkori harctevékenységre való készenléte. Ezt a készséget szolgálta a teljes személyi állomány mindenkori aktivitása és pozitív hozzáállása.

Kiképzés és készültség

A kiképzési és harckészültségi feladatok ellátása mellett sok más is várt az állományra:

- a 24 órás szolgálatok, őrszolgálat, ügyeleti szolgálat, tűzoltó, készenléti alapegység;
- katasztrófavédelem;
- népgazdasági munkák;
- üzemek megsegítése.

Mindezen feladatok összességében teljes embereket kívántak. Ahhoz, hogy e feladatokat maradéktalanul végrehajtsák, szükséges volt a megfelelő, megbízható háttér, és ez biztosított volt.

A parancsnoki és személyi állomány egy része a városból és közvetlen környezetéből volt biztosítva. A tiszti, tiszthelyettesi és polgári alkalmazotti állomány kötődött a helyőrséghez. A parancsnoki állomány (hivatásos és továbbszolgáló) családjai biztonságban éltek, a feleségek dolgoztak, dolgozhattak, a gyermekek iskoláztatása is biztosított volt, így a hivatásos állomány nyugodtan végezhetette munkáját.

A legenda szájról szájra járt

A sorállomány egy része Nagykanizsáról és környékéről került bevonultatásra. Nem akarok elfogult lenni, de a laktanyánkat úgy emlegették — nem csak helyben — „a Domján-üdülő”, „Domján-szanatórium”. Nem volt véletlen, hogy a helyi és környékbeli fiatalok szinte kivétel nélkül itt akarták katonaidejüket letölteni.



Szabó Lajos a legendás parancsnokkal, Domán Gyulával

Nem azért a ragadványnév, mert itt ténylegesen olyan körülmények voltak, hanem azért, mert a parancsnok humánusan, atyaián, emberi módon, gondoskodóan bánt az állománnyal és ezt átplántálta alárendelt parancsnokaiba is. Az ilyen helyzet, állapot tette Domján paradicsommá a Gábor Áron laktanyát.

Minden bevonulás és minden leszerelés külön ünnepet jelentett a város lakosága, a leendő és leszerelő katonák, fiatalok számára.

Együtt a várossal

A rendszeres katonai feladatok mellett más feladatok is jelentkeztek.

Mint már említést tettem róla, részt vett az alakulat állománya a népgazdaság megsegítésében. Szinte minden évben sor került az őszi betakarítási munkákban való részvételre. Többek között a kiskanizsai Alkotmány Tsz, a Nagykanizsai Állami Gazdaság területén, de az egész országban, Bajától Szabolcs megyéig stb. Együttműködési szerződések alapján a gépgyár, a téglagyárak, az üvegyár, a sörgyár foglalkoztatott katonákat, olyan munkaterületeken, ahol a szakmai képzettség fontos volt.

Dolgozott a gépjárművezető állományból, az erdőgazdaságnál gépjárművel együtt a szállítási feladatok fégrehajtásánál számtalan katoná.

Dolgoztak az aratási munkák megsegítésében, kombájn vezető-kezelő katonák.

Részt vett az alakulat személyi állományának egy része filmforgatáson, mint tömeges statisztéria a Csillagosok katonák című film elkészítésén.

Részese volt a személyi állomány az árvízvédelemnek a dunai árvíznél.

Részt vettünk tűzoltó feladatok végrehajtásában, részesei voltunk az országos sportmozgalomnak. Részt vettünk az 1968-as, 1970-es zord telek mentési és katasztrófaelhárítási feladataiban, elsősorban a városkörnyéki lakosság ellátásában.

Ahhoz, hogy feladatainkat eredményesen megoldjuk, természetesen szükség volt az együttműködésre, egyrészt a laktanyában lévő befogadott alakulatokkal, valamint a helyőrség és rendőrség más alakulataival, a város közigazgatási, társadalmi szervezeteivel.

A katonai, illetve fegyveres testületek vonatkozásában ez helyőrségi szinten koordináltan került megszervezése, az alakulatok parancsokai rendszeresen pontosították azokat a tennivalókat, amelyek konkrétan csapatukra vonatkoztak.

Az állami és társadalmi szervezetekkel a kapcsolat folyamatos és élő volt. Minden katonai ünepségen, minden polgári rendezvényen kölcsönösen részt vettek az érintettek képviselői. Ismertük a város előtt álló feladatokat, és tájékoztattuk a város vezetőit a soron következő feladatainkról.

A bevonulások alkalmával, a katonai eskü letételekor, katonai ünnepeinken, a leszerelés alkalmával minden alkalommal meghívtuk a város vezetőit.

Külön kell említést tenni a Kiskereskedelmi Vállalatról, akik az alakulat csapatászlóját adományozták. Velük a kapcsolat, ha lehet, még szorosabb volt. Közös rendezvények, közös néptánccsoport, egyéb kulturális rendezvények fűzték szorosra az alakulat és a vállalat kapcsolatát. Kiemelkedő színfoltja volt a kulturális együttműködésnek, a laktanyában több alkalommal megrendezett ifjúsági bál. De ide tartozik szorosan az alakulat ifjúsági szervezete és a városi úttörőház eredményes együttműködése is, közös, különböző kulturális rendezvények, színházi előadások, hangversenyek sikeres végrehajtása is.

Nem mehetünk el a város sportéletében végzett tevékenység mellett sem. A város intenzív, lüktető sportéletéhez szorosan kapcsolódik a Gábor Áron laktanya állományának egyéni és tömegsport tevékenysége, eredményessége is. A Honvéd Thury SE — mint a helyőrséget reprezentáló sportegyesület — NB—III. szintű labdarúgó szakosztálya sikeresen szerepelt, soraiból sok magasabb osztályú labdarúgó került ki. Minden esetre idetartozik szorosan, hogy a város fiataljai közül sokan erősítették a szakosztályt, és utána innen leszerelve mentek vissza bázis sportkörökhez (az Olajbányászhoz, a MÁV NTE-hez).

Említést kell tenni még a helyőrségi szintű löversenyekről, a helyőrségi sakkversenyekről és nem utolsósorban az évente megrendezésre kerülő fegyveres testületek közötti egyéni és tömegsport versenyekről is.

A fentieket összegezve elmondhatom, hogy nem véletlen a város és laktanyák, a katonák és polgári lakosság jó, eredményes, gyümölcsöző kapcsolata, együttműködése.

Emlékké vált

Az elmúlt évek, évtizedek során parancsnokok mentek, parancsnokok jöttek, az állomány állandóan változott, cserélődött, az emlékek, tradíciók továbbmentek. Változott az ember, változott a technika.

Jöttek az új szelek, átszervezések, alakulatok szűntek meg. De a történet, a legenda megmaradt.

1992 nyarán megszűnt a légvédelmi tüzérezred, a Gábor Áron laktanya, a Domján Szanatórium bezárta kapuit.

Így végződött!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy harcokcsizó életútja Nagykanizsától Nagykanizsáig

Harcokcsizó tiszt voltam szülővárosomban. Igen, azt hiszem, mondhatom szülővárosomban, bár más helységben születtem, de négyéves koromtól itt nőttem fel, itt nevelkedtem, itt végeztem el iskoláimat, itt cseperedtem felnőtté, innen indult el katonai pályafutásom.

A középiskola elvégzése után, 1961-ben felvételt nyertem az Egyesített Tiszti Iskola páncélos parancsnoki szakára. Tanulmányaimat 1963-ban fejeztem be, ekkor avattak tiszté Budapesten. Az avatás után két év múlva, 1967 novemberében áthelyezéssel, saját kérelmemre kerültem a városban állomásozó 14. gépkocsizó lövészezred állományába tartozó harcokcsi zászlóalj egyik szakasz parancsnokának. Ennek talán a legfőbb oka az volt, hogy megnősültem, született egy kislányunk. Feleségem szülei és az én szüleim is itt laktak, és úgy ítélt meg, szüleink közelsége jótékony hatással lesz további életünk alakulására. Ez később be is bizonyosodott.

Ebben az időben, 1967-ben a harcokcsi zászlóalj parancsnoka Horváth István őrnagy, később 1970-es években Tóth János őrnagy volt. Egymás között mi, beosztottak az előbbi Apjának hívtuk, mert mindig atyai gondoskodással segített mindannyiunknak, az utóbbi beceneve Kisőreg volt, ő pedig a lelkes, buzdító, katonás fellépésével, gyors, pontos, erőteljes munkavégzésre tudott sarkallni bennünket. Mindkettőjüket nagyon szerettem, mert katonás szigorúságuk ellenére közvetlenek voltak felénk, igyekeztek olyan légkört teremteni, hogy a nehézségekkel teli feladatokat vidáman, maradéktalanul és emberségesen teljesítsék a beosztottjaik. Sajnos ma már nincsenek közöttünk, de emléküik, úgy vélem, még sokáig él szívünkben.

A zászlóalj abban az időben viszonylag korszerű T—54-es harcokcsikkal volt felszerelve. 1970-ben kaptuk meg a korszerűbb T—55-ös harcokcsikat. Az egyik fajtáról a másikra való átállás mindig megfeszített, következetes tanulást igényelt a zászlóalj tiszti, tiszthelyettesi állományától, hisz a személyzetnek nekünk kellett megtanítani azok kezelését.

1966-ban a zászlóalj részt vett Csehszlovákiában a Vlatava fedőnevű nemzetközi gyakorlaton, ahol jó eredménnyel állt helyt.

Még ebben az évben a katonai felső vezetés miniszteri szemle keretében felmérte az ezred, ezen belül a zászlóalj helyzetét, melynek eredménye szintén jó minősítéssel zárult.

Mindenképpen beszélni kell róla, mert ma már ez történelem, hogy 1968-ban a harcokosi zászlóalj részt vett az ezreddel a Varsói Szerződés tagállamainak bevonulásában Csehszlovákiában. Azért is kell beszélni róla, mert katonai szempontból ez fordulópontra volt az életünkben, hiszen nem gyakorlat volt, hanem éles helyzet, ahol a fegyverek beszélhetek volna. Ma már elmondhatjuk, a józan ész kerekedett felül, a fegyverhasználat elmaradt, mindenki épségben, feladat teljesítése után hazakerült. Véleményem szerint az esemény politikai tartalmától elválasztva, a katonai helytállás egyik próbatételének mondható, amiben kidoroborodott katonák egymás iránti elkötelezettsége, a bajtársiasság.

1968-at követték a nyugodtabb, bázisépítéssel körített és kiképzéssel teli évek. 1969-ben a katonai felső vezetés úgy döntött, hogy Nagykanizsán a kiképzés színvonalának emelése érdekében korszerű, az akkori kor követelményének megfelelő kiképzőbázisokat hoz létre. Ennek keretében került sor a lőtér, a gyakorlóterek és a más kiképzési objektumok kiépítésére, korszerűsítésére, a laktanyai épületek felújítására, a katonák élet- és munkakörülményeinek javítására. A zászlóalj ebben is keményen kivette a részét. A munkálatok befejezésével 1969 nyarán országos szintű bemutató foglalkozásra került sor, mely a továbbiakban etalonként szolgált a Magyar Néphadsereg alakulatai számára. Ezt követően egymást érték a különböző országok katonai küldöttségeinek látogatásai és részünkre a különböző katonai bemutatók tartása. Mindez sok munkával és kemény kiképzéssel járt.

Megérte, vagy nem érte meg? Szerintem igen. Az erőfeszítések hatására, javultak élet és munkakörülményeink, jó és kiváló eredmények születtek a kiképzés során. Ennek folytán a zászlóaljunk elnyerte az Egység Éljenjáró Zászlóaljja címet, melyet a későbbi időszakokban többször meg is védett. A szakaszomban ebben a versenyben két alkalommal a Magyar Néphadsereg Kiváló Szakaszja kitüntetésben részesült, személyem megkapta a Magyar Néphadsereg Kiváló Szakaszparancsnoka címet.

Ezek a kitüntető címek különböző elismerésekkel jártak, zászló, oklevél adományozástól, tárgy és pénzjutalomban való részesítésig, ezred sorakozón az élen történő elhelyezkedésig. Ugyanakkor mindez nagy erkölcsi elismerésként is hatott, amely erőt adott a további feladataink teljesítéséhez. 1972-ben a szabályzatban meghatározott öt év elteltével a katonai felső vezetés miniszteri szemlélettel rendelt el az ezrednél, az eredmények megerősítették az eddig kialakult helyzetet, kimagaslóan jó minősítést kaptunk. Felemelő érzés volt, hisz munkánkról mondtak véleményt, mely további jó eredmények elérésére buzdított. 1973-ban az ezred, így részeként a zászlóalj részt vett a Szovjetunió területén, a Kárpátokban megtartott „Kárpát 73” fedőnevű hadgyakorlaton. Célja, gondolom az volt, hogy felmérjék, mire vagyunk képesek hegyvidéki harcok végrehajtásában. Én úgy ítélem meg, e vonatkozásban is helyt álltunk. Nagy nyilvánosságot akkor azért nem kaptunk, mert a TASZSZ szovjet hírugynökség nem tette ekkor ezt közzé, ezért nagyon

nem is beszéltünk róla. 195 km-es menetet hajtottunk végre a Kárpátokban, úttalan utakon, patak és folyómedrekben, hegyláncról hegyláncra, míg a Vereckei-szoros bejáratához nem értünk. Persze ez nem volt sétamenet, katonáinktól meglehetősen nagy fizikai erőt kívánt. Visszagondolva az akkori időre, nem csak katonai szemmel, elmondhatom, gyönyörű élmény volt, hisz olyan helyen járhattunk, ahol addig senkinek, főleg magyar katonáknak nem volt lehetősége. A Kárpátok természet adta szépségei lenyűgözőek voltak. Láthattuk azokat a területeket, ahol őseink valamikor lóháton végigmentek, így többek között a Tatár-hágón is átmentünk, természetesen nem lóháton, hanem harcokocsival. Hosszú időre mély nyomot hagyott bennem e feladat során látott tapasztalat, egy sor kérdés megfogalmazódott bennem, melyet akkor feltenni éppen nem volt ildomos, ma meg már értelmetlen vele foglalkozni, mert elmúlt.

A katonai pályafutásom e gyakorlat befejezésével Nagykanizsán lezárult, ebben az évben felvételt nyertem a Zrínyi Miklós Akadémiára (ma Nemzetvédelmi Egyetem). Tanulmányaimat szeptemberben kezdtem meg, melynek 1976-ban történő befejeztével katonaként Nagykanizsára már többet nem tudtam visszakérülni.

Összegezve az itt eltöltött éveket: a katonai pályafutásom egyik legfontosabb — és mivel fiatal voltam — és legszebb része is volt, mindig jóleső érzés visszagondolni rá.

Pár gondolatban szeretnék említést tenni a katonák és a lakosság kapcsolatáról. Úgy ítélem meg, ez a kapcsolat kölcsönös, jó és gyümölcsöző volt. A segítőkészség mindkét fél részéről egyaránt megmutatkozott. A lakosság szerette a katonákat, a katonák tisztelettudóan viselkedtek a város lakosságával. A katonák tevékenyen részt vállaltak a város és környéke szépítési feladataiban. Így többek között játszóterek, parkok rendbehozatalában. A Csónakázó-tó sokáig fogja őrizni még a kezük nyomát. Téli körülmények között 1969—1970-es évek nagy telein harcokocsikkal részt vettünk a lakosság élelmiszerral történő ellátásában, a betegek kórházba szállításában. Én személyesen jártam Becsehelytől Zalakomárig, hol embereket, hol állatokat kellett menteni. Az emberek mai megnyilatkozásai szerint a katonák fontos szerepet játszottak a város életében. Sajnos a honvédség átszervezéséből adódóan az alakulatok megszűntek, emlékük azonban tovább él az emberek szívében, hisz nem egy lakos él itt, aki a város laktanyáiban töltötte el katonaidejét. Most csak nyugdíjas katonák élnek Nagykanizsán, ki így, ki úgy, az élete során kialakult, vagy általa kialakított helyzetben.

1992 óta én is itt élem a nyugdíjas katonák mindennapi életét. A nyugdíjba vonuló katona egyszer, amikor elérkezik a nyugdíjba menetel ideje, megválaszthatja a végső letelepedési helyét. Én is így tettem, 1992-ben Kaposvárról haza költöztem feleségemmel. Természetesen a hadseregtől való megválás nem olyan egyszerű, hisz a katona örök életében szabályokhoz van kötve, és ez a kötöttség

élete végéig végig kíséri. Nehéz volt megszokni az új életet, hogy nem parancsol senki, én sem parancsolok senkinek, az idő azonban mindent megold. E probléma áthidalásának megoldására a volt parancsnokaim: Göcze István vezérőrnagy, Horváth István ezredes hívószavára beléptem a Fegyveres Erők és Testületek Nyugállományúak Klubjába, amelynek vezetőségének hamarosan tagja lettem. 1999 januárjában megalakítottuk a Honvéd Szakszervezet Nyugállományú-Tagozatának Nagykanizsai Csoportját.

Célunk a nyugállományú katonák és családtagjaik, özvegyeik érdekvédelme. A szolidaritás elve alapján a rászorultak segítése. A szabadidő értelmes, kulturált eltöltése, üdülési lehetőségek kihasználása. Csoportunk mintegy 25 alapító taggal alakult. Ma 60 fős a tagságunk. Rendezvényeinket minden hónap utolsó hétfőjén tartjuk a Honvéd Kaszinóban. Várunk minden érdeklődő nyugdíjas katonát.

Visszaemlékezésemben átfogó képet szerettem volna nyújtani annak, akinek írásom a kezébe kerül, és olvasni fogja, hogy mit jelentett számomra a katonai pálya, hogy látom én a katonák és a város lakosságának kapcsolatát. Ugyanakkor fel szerettem volna hívni azok figyelmét a nyugdíjas szervezeteinkre, akik jelenleg még nem tagjai egyik csoportunknak sem, hisz nem szabad elfelejteni a közösségben erő van, segíteni tud, lehetőségeket ad problémáink megoldására.



Tarr Ernő Fodor Lajos vezérezredes és Tüttő István polgármester társaságában

Egy fiatal tisztjelölt megpróbáltatásai a képzés ideje alatt

Az 1956-os forradalom és szabadságharc után, amikor szétszéledtek a tiszti iskolák növendékei, úgy nézett ki, hogy egyelőre nincs szükség rájuk.

Az önkéntes jelentkezőkből először Budapesten, majd az ország többi városában, megyéjében karhatalmi alakulatokat szerveztek, melyeknek főként tisztek lehettek tagjai. 1957 januárjában rádiófelhívásra jelentkeztek azok a tisztjelöltek, akik a három tiszti iskolából továbbra is fenntartották elhatározásukat. Némi „újjáépítő munka” után őket Budapesten, a tüzer tiszti iskolán gyülekeztették. 1957. március 21-én megalakult az Egyesített Fegyvernemi Tiszti Iskola. Ekkor azonban nem tudták a pontos tiszti igényt, ezért a Honvédelmi Minisztérium úgy határozott, hogy az első és másodéves növendékeket bizonytalan időre kihelyezi csapatokhoz. Így kerültem én is először Kaposvárra, majd elosztás után Nagykanizsára.

Nagykanizsáról mindössze ezt a kedves dalt ismertem: „Megy a gőzös Kani-zsára...”

A Déli pályaudvarról indultunk, lassan járó, füstöt okádó mozdonnyal. Egyenruhában utaztunk, és hátizsákban vittük az átjelentőnkben előírt felszerelésünket. Kaposvárra érkeztünk, de érkezésünkről nem tudtak. Néhány napot itt töltöttünk, mire az előjárók tisztázták, hogy kik vagyunk, és mit kell velünk tenni. Nyár lévén, felkerestük a strandot, majd este színházba mentünk. Itt figyeltem fel egy fiatal primadonnára, meg is jegyeztem a nevét: Lehoczky Zsuzsának hívták.

Szétszöttötták a csapatunkat, mi tizenketten Nagykanizsára kerültünk a lövész ezredhez. Ekkor kezdődtek a bajok. Az akkori ezredparancsnok, Bogya őrnagy úgy gondolta, vagy azt a parancsot kapta, hogy minket soroljon be honvédnak. Ehhez először is a növendékek megkülönböztetéséül szolgáló fegyvernemi színeket is képviselő vállapokat szedjük le, majd a zöld színű parolikat tegyük fel. Étkezésünk helyéül a legénységi étkezdét jelölte ki, elhelyezésünket is sorállományúak között jelölte ki. Ez természetesen nem tetszett nekünk, mint fiatal tizenhét-húszévesek keményen ellenálltunk.

Közvetlen parancsnokunk, Kenyeres százados mutatott ugyan némi megértést, de engedelmeskedett a szigorú parancsoknak. A lelki ráhatás, „hegyi beszéd” nem járt eredménnyel. Mi próbáltuk bizonyítani, hogy tiszti iskolás növendékként vettek fel, ezt a státuszt nem változtatták meg (legalábbis velünk útba indításkor nem közölte senki). Ekkor parancsnokaink a fizikai retorzióhoz nyúltak, hogy

megtörjék ellenállásunkat. Természetesen törvényes keretek között. Kivitték minket a rohampályára, dél felé, amikor a legforróbban sütött a nap, és felmérést végeztek. Addig kellett a pályát „leküzdeni”, amíg a normaidőt nem értük el. Mi izzadtunk, szívtuk a port, de engedelmeskedtünk.

Minden nap az ezred felsorakozott az alakuló téren. Egy ilyen sorakozó alkalomával lettünk „pellengérré” állítva. Kirendelték a növendékeket az ezred elé, ahol az ezredparancsnok lealázó szavakkal gúnyolta ki a „renitenskedő” budapesti beképzelt tiszt iskolásokat, akik képtelenek beilleszkedni az ezred szervezetébe, és nem tudják átvenni a „lövész gondotkodásmódot”. Ez abból állt, hogy teljes menetfelszerelésben, nótaszóval kellett kivonulnia néhány kilométerre lévő gyakorlótérre. Itt az idő többségét „lövészteknő” ásásával töltöttük, majd egy mély árokból kiugorva gyakoroltuk a rohamot a feltételezett ellenség felé, miközben állandó és hangos „hurrát” ordítottunk.

A növendékek többsége műszaki, híradós, tüzér harckocsizó volt, akiknek nem esett jól ez a kellemetlen, sorozatosan ismétlődő tevékenység. Főleg akkor nem, amikor velünk külön gyakoroltatták a feladatokat, mert még nem volt elég jó. Aki kicsit is ismeri a katonai követelményeket, az tudja, hogy amit nem időre kell végrehajtani, az akkor lesz jó, amikor a parancsnoka jönnek ítéli.

A „kitolásnak” a másik fajtáját is megismerhettük. Ennek tárgya a karabély elnevezésű fegyver volt. Erre szintén vonatkoznak az előzőekben leírtak. Mert mikor tiszta egy fegyver csöve? Amikor az ellenőrző személy annak látja. Ha nem tiszta, akkor továbbra is tisztítani kell, még akkor is, amikor a többiek már a város valamely utcáján sétálnak, vagy sörözgetnek egy kocsmában.

Van még néhány módszer a megfegyveléshez. Ilyen a konyhamunka, ott is a kondérisztítás, és a krumplipucolás. Természetesen a fentiekén kívül mi ebből is kivettük a részünket. Bár a növendékek a szabályzat szerint tisztesként kezelendők lettek volna (tiszttest nem lehetett munkára vezényelni a szabályzat szerint), de ez előljáróinkat nem zavarta. No persze mit csinál a katona? A krumplin áll bosszút. Jó vastagon hámozza, javát kidobja, hogy minél gyorsabban fogyjon el.

Mire emlékszem még?

Mi néhányan, Kenyeres százados szerint „pesti vagányok” bujkáltunk a munka elől. A keresésünkre küldött tiszthelyettesek sohasem tudtak megfogni bennünket. Miért nem? Az ezrednél még olyan épületek voltak, amelyek valaha istállóként szolgáltak. Ennek az épületnek volt egy kiépített padlása, ahol valaha a szénát húzták fel. Még abban az időben ott lógott a csigakerék, rajta a kötéllel. Ezen csak lefelé lehetett távozni. Mi fent bújtunk a padláson, mikor jöttek a „vadászok”. Bejöttek az ajtón, mire mi leereszkedtünk a kötélre.

Kemény volt az ellenállás, még keményebb a betörési kísérlet. Mi azt is kipróbáltuk, amit csak a könyvekből ismertünk, és a politikai tiszték a „Horthy

hadsereg” kegyetlenkedéseként illusztráltak: a békaügetést. Aki esetleg nem ismerné, ez guggolásban végzett ugrándozás előre, majd esetleg hátra. Nem könnyű feladat, főleg a salakos sportpályán, 30 fokos melegben, esetleg menetfelszerelésben. 1957-ben még tudták, mitől lehet elvenni a kedvét a katonának!

Így „éldegéltünk” a lövészek laktanyájában mindaddig, míg egy másodikos növendék — felhasználva párttagságát — egy odalátogató előljárónak elpanaszolta összes „bánatunkat”. Hogy ennek, vagy másnak köszönhettük-e, de visszarakhattuk a válllapjainkat, megszűntek a kitolások, és a tisztí étkezden étkezhettünk.

Nekem szerencsémre vannak szép emlékeim is Kanizsáról.

Mielőtt bevonultam, az Újpesti Dózsában tornáztam. A sport volt az egyik időöltésem. Ezért amikor kijutottam a városba, aziránt érdeklődtem, van-e Nagykanizsán tornász csapat? Volt. Felkerestem őket, és szabadidőmben hozzájuk jártam edzeni. Szép emlékeim fűződnek ezekhez a napokhoz.



A Nagykanizsai Torna Egyesület csapata 1956-ban

A csapattagok megmutatták a várost, segítettek túlélni a laktanyában történeteket, vizsgáltak, hogy semmi sem tart örökké.

Így is lett.

Augusztus közepén visszarendeltek Budapestre, közölték, hogy mégis szükség lesz ezután is tisztekre, és a képzés szeptemberben megindul.

Ezután évtizedekig nem jártam Nagykanizsán. Néhány évvel ezelőtt, miután nyugállományba mentem, átutazóban megálltam, hogy emlékezzen. Nem ismertem a városra, annyi volt a látnivaló, hogy mire a városnézéssel végeztem, már nem vágytam látni a laktanyát. Pedig biztosan megvan, tudomásom szerint katonák már nincsenek benne. Szomorú, hogy így ért véget egy ősi katonaváros katonatörténete.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

**Az utókornak emlékül
(volt egyszer egy háború...)**

Fekete Ferencné és Mártz Lászlóné féltett kincsei

Vajon hány nagykanizsai családban őrizték meg az apa, testvér, fiú katonaeletét megőrkítő igazolványokat, fényképeket, netán megsárgult hadiparancsokat? Pedig ezek dokumentumok, s nemcsak egy család életét, de egy kort, magát a „történelmet” dokumentálják.

A két nagykanizsai hölgy féltett kincseit ajánlotta fel kiadványunkba, jelezve, hogy a férj, Fekete Ferenc és az édesapa, Gombos Lajos is megjárták a „hadak útját”.



Fekete Ferenc



Gombos Lajos 1940-ben



Fekete Ferenc

M. kir. Ő, honvéd tábori tüzérosztály
1354. szám. áradosnoks.
1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapított
Erdélyi Emlékem viselésének jogosultságáról.

Fekete Ferenc részére

Születési év, hely és ország: *1915 Zala balap*

Születési hely: *Magyarország*

Születési év, hely és ország: *Bako Ferenc*

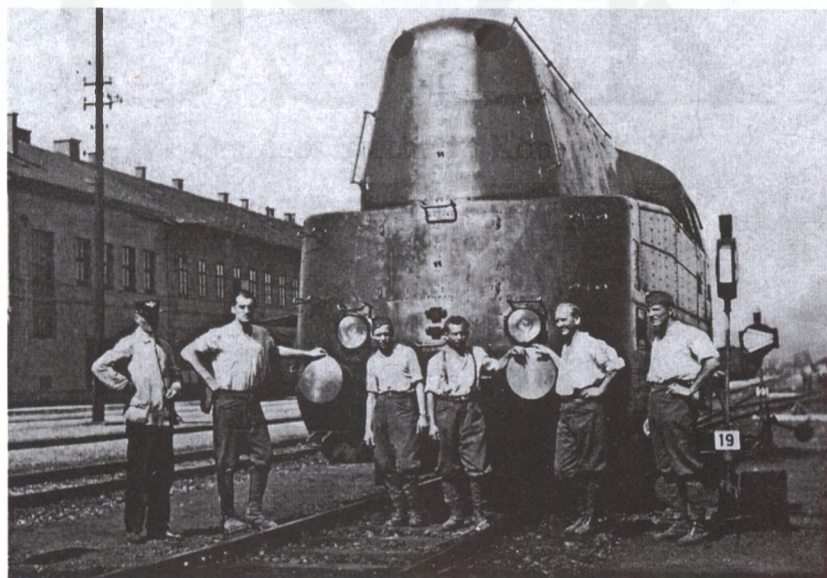
Illetőségi hely: *Zala balap Eszaki j.*

Kelt *Magyarország* év *június* hó *18.* n.

ALLAS NYOMDA BUDAPEST



Vágányépítő gépkocsi 1939-ben



A frontra induló páncélvonat



A frontraindulás előtt, 1940



Doni szerelvény

Komárom — kirendeltsége.

14500 194 szám. Komárom 196 márc. hó 26. n.

UTAZÁSI IGAZOLVÁNY

Név (előző v. leánykori név): Fekete Ferenc
 Anyja neve: Bakó Teréz
 Születési hely: Zalahaláp
 Születési év, hó, nap: 1915. IX. 19.
 Családi állapot: nős
 Foglalkozás: ...
 Elhagyott hazai lakóhely: Zalahaláp
 Neveztet és névi gyermekét, aki hadifogoly-ként
 külföldön tartózkodott, a kirendeltség fenti utca szám
 alatti lakóhelyére útbaindította.

Nevezett köteles 8 napon belül hazatérni és a lakóhelye szerint illetékes rendőrségnek politikai osztályánál azonnal jelentkezni. Ettől függetlenül tartozik bejelentési kötelezettségének elvégzési és „Személyazonossági igazolvány”-t megszerzési.

E. Nyomozó



a kirendeltség vezetője

KATONAVÁROS A SAJTÓ TÜKRÉBEN

Patinás helyőrségek

NAGYKANIZSA

„Városunk lakói számára megszokott a katonák jelenléte” — mondta az egyik alakulat politikai helyettese. Tudom, ő a felszabadulás utáni idők, a néphadsereg alakulatainak jelenlétére gondol. En viszont azon tündököm, hogy ez a város évszázadokon, sőt évezredekken át hozzászokott a katonák jelenlétéhez. A különbség persze éri: a néphadsereg egyenruhái a békét, a biztonságot, a segítőkészséget jelentik a város lakói számára. A régmúlt századokban azonban alig akad olyan esztendő, hogy a katonák jelenléte ne követelt volna súlyos véraldozatokat Kanizsától...

A korszakok, a rézkorszak különböző kultúráinak emlékeit, a római kor, s a népvándorlások kora „hagyatékait” a múzeumok őrzik. Am ezek igen távol állnak a mai kor emberétől. A nép „emlékezetében” elevenebben élnek a középkor hábcái, a török kor végvári harcainak, a forradalmak, a szabadsáért vívott küzdelmek...

Sétálgatok a város ódon hangulatot árasztó utcáskáin, terein. A legtöbb idegen szívesen időzik a város szívében, a Szabadság téren. Valaha itt álltak a vár falai, 1702 után ezekből a lerombolt téglákból és kövekből épültek fel a tér ma is látható, kedves házai. Az ádáz ostromok során a város védőinek szakai áztatták vérükkel ezeket a téglákat. Valaha itt élt, harcolt a török egyik legádázabb ellensége, Thury György várkapitány. Nem véletlenül helyezték ide 1569-ben a legendás hírű törökverőt. Hiszen Szigetvár eleste után a kanizsai vár lépett első Európa védőbástyájává. Thury mintegy 3000 fős várőrségével felmérhetetlen károkat okozott a töröknek. Ha éppen rajtaütésre nem kínálkozott lehetőség, párvialadalon aprította a törökök legjavát. Nevét ma múzeum őrzi a városban, s több más közintézményt is róla neveztek el. Tudja is minden városiak,

hogy amikor 1571-ben a hős várkapitány törbe csalta a török, utolsó leheletéig küzdött. Jóllehet, az országot védte, s ezzel egész Európa érdekét szolgálták. Zala megye eme kegyeletőrső városában mégis úgy emlékeznek rá, mint aki Kanizsáért adta életét...

Amíg magyar sereg védte a várost, sok hőstettel jegyezhetett fel a történelem. Kanizsa lakói a későbbi vérzivatarokban is megőrizték e világi szellemet. 1848-ban a forradalom hírere letépték az épületekről a kétszajú sást, nemzetőrséget szerveztek, szétverték, megfutamtították a Jellasics által városukra telepített helyőrséget. Itt csatlakoztak a zalai önkéntesek és a kanizsai nemzetőrök Perczel Mór Muraköz felszabadítására induló seregéhez...

És 1918—19-ben a polgári demokratikus forradalom s a Tanácsköztársaság is a város lakói — köztük az itt állomásozó honvédelakulatok — cselekvő közreműködésével győzött. Hősöket, vértanúkat, mártírokat ezekben az években is adott Nagykanizsa. Az emlékezet kegyelettel őrzi Hamburger Jenő, Sneff József, Vántus Károly és a többiek nevét...

Furcsa ellentmondása a világnak, hogy az iskolákban mindig a forradalmak, háborúk és csaták dátumait tanítják. Pedig Nagykanizsa történetében is kiemelkedő jelentőségűek a békés építőmunka utóbbi évtizedei, s lakói megbecsülik a dolgozók hétköznapi névtelen hőseit is. A város számára megszokott dolog a katonák jelenléte. S bár e „megszokás” évszázadokra tekint vissza, Nagykanizsa mai lakói számára a ma itt állomásozó alakulatok katonái a megszokottak. Természetes, hogy itt élnek, s természetes, hogy cselekednek a városért...

Néphadsereg, 1968. Zsalakó István

Reggeltől-

ESTIG

BLEICH RUDOLF
képriportja

Kora reggel. Az egységparancsnok megérkezik a lakóhelyére. Az ügyeletes tiszt a bejáratnál fogadja és jelentést tesz az éjszaka folyamán történt eseményekről, fontosabb intézkedésekről.

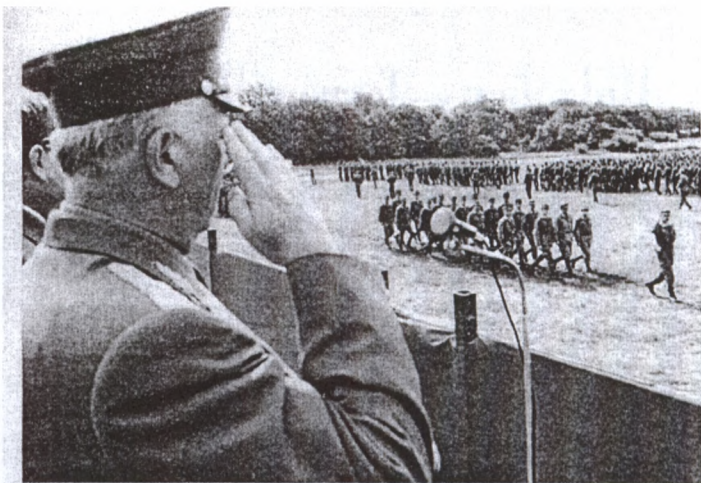
Aligha tudná kapásból felsorolni valaki, mi mindennel kell foglalkoznia az egységparancsnoknak. A napi ügyek megbeszélése helyetteseivel és a szolgálati ágak főnökeivel, az előjáró szervezettől kapott parancsok, intézkedések és egyéb ügydarabok át tanulmányozása, parancsok, intézkedések kiadása, az alárendelt parancsnokok munkájának ellenőrzése, kérelmek, panaszok meghallgatása és a szükséges intézkedések foganatosítása, a kiképzés, a körletek, a járműszínek, a harci technika stb. ellenőrzése. Résztétel az előjáró szerveknél tartott tanácskozáson, valamint az egységnél esedékes munkaértekezleteken, pártvezetőségi üléseken, tisztgyűléseken, parancskihirdetéseken és így tovább. Esetenként megbeszélés a területi párt- és tanácsszervek vezetőivel, a társ fegyveres testületek helyi parancsnokaival, üzemek, termelőszövetkezetek vezetőivel és másokkal. Továbbá: fogadni az előjáró szervektől az egységhez érkezett instruktorokat, szaktisztákat, megadni számukra a szükséges felvilágosítást, válaszolni kérdéseikre.

Es mindez csupán töredéke mindannak a tennivalónak, amely az egységparancsnokra hárul. Olykor egyetlen nap alatt tucatnyi különböző jellegű vezetési-ellenőrzési tevékenységet kell elvégeznie. Képriportunkban megörökítettünk néhány mozzanatot az egyik gépkocsizó lövészegység parancsnokának egy napi munkájából.



Az egyik alegység gyakorlatra készül. Az egységparancsnok megtekinti a gyakorlat térképén kidolgozott elgondolását, megteszi észrevételeit.

Néphadsereg, 1971. Fotó: Bleich Rudolf



Az egyik tábornytón dr. Mórocz Lajos altábornagy mondott beszédet

A GYAKORLAT „ELŐESTÉJÉN”

A testvéri hadseregek törzseinek és csapatainak helyszínre érkezésével intenzív szakaszába lépett a DUNA—85 gyakorlatra való sokoldalú felkészülés. Az alegységek immár a végrehajtás helyszínén gyakorolhatják a gyakorlatuk végrehajtandó feladataikat.

A csehszlovák fegyverbarátok vasúti szerelvényeit ünnepélyes keretek között fogadták a komáromi határállomáson. Josef Einspigel mérnök vezérőrnagy, a gyakorlatvezető csehszlovák nemzeti helyettese és Jaroslav Kryl vezérőrnagy, a nemzeti helyettes politikai helyettese szerelvényének magyar földre érkezése alkalmából a vonatról leszálló vendégeket elsőként Samu Zsolt, a Komárom városi Pártbizottság titkára köszöntötte. Ezt követően üdvözlő szavakat mondott Csornai Ferenc ezredes, a sergéstest politikai osztályvezetőjének helyettese, s Tóth István ezredes, az egyik magasabbegység politikai osztályvezetője.

Még javában tartott a különböző nemzetiségű alakulatok táborhelyeinek kialakítása, amikor kiemelkedő politikai aktusként a részt vevő vezető politikai munkások értekezletre gyűltek össze Kéri György vezérőrnagy, a sergéstest parancsnokának politikai helyettese, politikai osztályvezető vezetésével. A rendezvényen részt vett Kovács István vezérőrnagy, a gyakorlatvezető politikai helyettese, Jaroslav Kryl vezérőrnagy, a gyakorlatvezető csehszlovák helyettesének politikai helyettese, valamint Ivan Kikolenko ezredes, az ideiglenes házakban állomásozó szovjet Déli Hadseregcsoporthoz politikai osztályának képviselője. Az értekezleten tájékoztatók hangzottak el, majd pontosították a gyakorlat politikai rendezvényeinek tervét. Ezt követően Kéri György vezérőrnagy szűk körben folytatott megbeszélést a

résztvevő magasabbegységek politikai munkásaival.

A következő napon az ünnepélyes tábornytókkal gyakorlatilag kezdetét vette a három nemzet katonafiaiának nagyszabású erőpróbája. Ezeken a rendezvényeken részt vettek a gyakorlatvezető nemzeti helyettesei, azok politikai helyettesei, s a sergéstest vezetőit.

A magyar és csehszlovák alakulatok közös tábornytóján dr. Mórocz Lajos altábornagy, honvédelmi minisztériumi államtitkár, a DUNA—85 gyakorlat vezetője mondott beszédet. Egyebek közt rámutatott: a gyakorlat minden résztvevőjére nagy munka vár, jelentős erőfeszítéseket kell tenni, hogy maradéktalanul érvényesüljenek a gyakorlat fő célkitűzései. Mindez megköveteli, hogy a gyakorlat minden résztvevője nagy aktivitással vegyen részt a felkészülés és a végrehajtás feladatainak megoldásában, járuljon hozzá a gyakorlat sikeréhez, hogy ezzel is erősödjön védelmi szövetségünk, hadseregeink képessége népeink békejének, biztonságának megőrzésére.

A tábornytók ünnepélyes perceiben a katonák rövid időre megfeledkeztek arról, milyen nehéz körülmények közepette zajlott le a táborok berendezése, elfoglalása. Sokat mesélhet arról például az a szovjet gépesített lövészetegység, amelynek Alekszander Poltorackij őrnagy a politikai helyettese. A rendkívül csapadékos időjárás eredményeként szinte térdig jártak a környező hegyekről lezúduló vízben, sárban, iszapban. Mégsem szegték kedvüket a nehézségek. Csak úgy, mint magyar és csehszlovák fegyverbarátaik, bizakodással néznek a közelgő feladatok elé.

Megbonthatatlan egységben. Duna—85

Hidegben — forró pillanatok

Katonákkal, harcászati gyakorlaton

Cudar hideg van a semmitől sen, vedett kopár combtetőn, ott, ahol a parancsnok foglalta el harcállását, hogy tökéletesen ráláthasson majd a völgyben és a személyi hegylabdán hadmozdulatokat gyakoroló alakulatra. A nagykanizsai Dózsa lakotanya katonáinak gyakorlaton vagyunk. A terepet látva, a csipős szelet érezve, megértem már, hogy miért mondta Molnár Tibor őrnagy, az egység parancsnokának politikai helyettese: — Kemény erőpróba előtt vannak a katonák, a zord időben fizikailag és szellemileg lelassul az ember, a technika is rakoncátlanabb. De ilyen körülmények között is gyakorolni kell: az újoncnak az első bizonyítási alkalom, hogy jól elsajátították a katonai ismereteket, a harcműtársaságoknál az utolsó.

Kora reggeltől készenlétben, bevetésre várnak Turcsai János főhadnagy páncélosai. A feladatot — akárcsak a többieknek — éleslövészetel egybekötött harcászati gyakorlat.

— Minimum jó eredményre és értékelésre várok — mondja —, hiszen sok munkával készültünk a feladat végrehajtására. Ha pedig szándékunk sikerül, elérhető közelségbe kerülünk az Élenjáró címhez.

Tüzérségi tüzelőkészítéssel kezdődik a gyakorlat, a rakétások semmisítik meg nagy pontossággal a mozgó célokat. Telegdi Béla ezredes, a magasabb egység parancsnokhelyettese elismeréssel nyugtázza: „Mintha pisztollyal löttek

volna közeli célra, dicséretet érdemlnek.” Nahaz Sándor hadnagy vezetésével Nagy András és Kala Mihály szakaszvezetők, Racz József és Biro Tibor honvédek voltak a legjobb végrehajtók. A becsapódásokat követő pillanatokban Kucsora László ezredes, egységparancsnok maris szólította a páncélosokat, a páncélosait harci járőrökben elhelyezkedő lövészeket.

Forró pillanatok, percek következnek. A tüzérségi ismét akcióba kezd, ledzárta előtti sorulatok a gyakorlatozók a harcvonalhoz, ahonnan ottan agyúkkal, toronyfegyverekkel tudt zúdítani a célokra. Majd felhangzik az „előre!” parancs, amit követ az újabb támadás előtti túrcsapás.

Csapódnak a gránátok az óknák és az lövészek. A feltelelezett ellenség ellenlökéssel próbálja megállítani a lendületben lévő alakulatot. Azt azonban helyből vezetett tüzelé elhárítja az egység és tartózkodott is harcövezetbe tovább folytatja a támadást, majd végso útáratre mindlunak a katonák. Összehangolt tevékenység erőt sugároz, a csapatjelenetek így bekezdőben lenyugozóak.

A gyakorlat szünetében amikor kidós ebéd-dal erősíthetik magukat a katonák, újságollák az érteklők, hogy nemcsak a rakétások, de Horváth József alhadnagy páncéltörő alegysége is kiválóan teljesítette végre feladatát. Szeretnénk megmutatkozása volt a múlt év augusztus 20-án avatott fiatal tisztnek. Bakó Zoltán honvédek is ez a gyakorlat az első igazi tüzéresztése,

hiszen első időszakos, tehát az alakulat egyik újonca.

Az utolsó vizsgájan túl jut ezzel a gyakorlatot Barkóczy István tizedes. O jogos büszkeséggel állítja — ezt parancsnokai is tanúsítják —, hogy a számára végéhez közeledő katonáidó alott alaposan megtanulta amit egy lövészek tudnia kell. A kanizsai Hetesi Csaba honvédek, aki az egyik PSZH vezetője és második szakos katona, újabb és újabb bizonyításra lesz alkalma, hogy mestere a harcjármű-vezetésnek. A mostani gyakorlatról mondja: „Nehéz terepen mozogtunk eddig, nagyon kellett figyelni”. Aztán járművet dicséri, amellyel könnyen küzdötte le az akadályokat, persze a parancsot végrehajtó katonatársakról is csupa jó mondat. Ilyen: „nem sok idő jut a pihenésre, a feladat nappal és többször eszaka is helytállásra szólít mindenkit. A fiúk egyik parancsnokát Geiger László hadnagyot is, aki bő egyéves csapat szolgálót után egyik szép gyakorlatának értékelte a mostantit. De elégedetlen is, mert ahogy s mondja: a lónál is jobbat szeretett volna. Ez pedig parancsnoki tulajdonság: mindig egy kicsit elégedetlen, mindig valamivel többet akar kihozni katonáiból.

Gyorsan eltelt a szünet, ami arra is jó volt, hogy rendezzék sorokat az alegységek. Kucsora ezredes ismét „harcba” szólítja alakulatát. Aztán hegyen-völgyön, újabb nehéz terepeken folytatják a gyakorlatot a kanizsai katonák.

Nemecz Ferenc

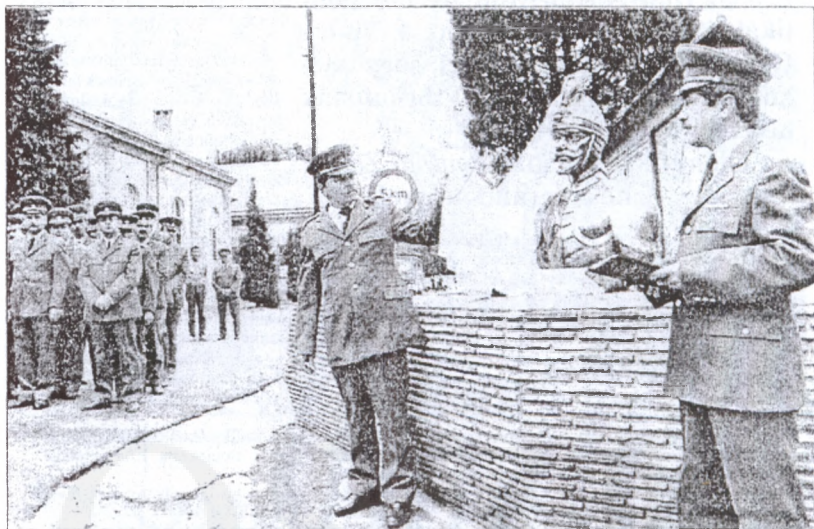


A gyakorlat kezdetén: parancsra várnak a bevetésre kész páncélosok.



Páncélosai harci járműveikkel nyomulnak előre a lövészek.

Zalai Hírlap, 1986



Halmos Csaba százados leleplezi a szobrot.

(Szakonyi Attila felvétele)

Felavatták Thúry György szobrát Nagykanizsán

Tegnap délután Nagykanizsán, a Thúry György laktanyában a magyar honvédelem napja alkalmából felavatták az egység névadójának mellszobrát. Poprádi Zoltán alezredes, dandárparancsnok avatóbeszédében szökött arról, hogy a magyar társadalom demokratizálódási folyamata a nemzeti identitástudat erősödése és a nemzeti jellegű hadsereg létrejöttének igénye lehetővé és egyben szük-

ségessé is teszi történelmi múltunk, valamint szűkebb környezetünk kiemelkedő személyiségeihez való határozottabb kötődést. Ezt tette a dandár is, amikor az elmúlt évben, kapcsolódva, a város török uralom alóli felszabadulásának 300. évfordulójához, felvette a Thúry György nevet. Az egykori várkapitány emléke ma is él a város polgárainak szívében. A dandár új névvalasztását az is be-

folyásolta, hogy az itt szolgálatot teljesítő fiatalok döntő többsége a városból és a környékről vonult be. Az új név felvételével, illetve a szobor felavatásával tovább kívánják erősíteni az alakulat kötődését a város történelmi múltjához, jelenéhez és jövőjéhez. A szobrot a Dunántúli Közlekedési Gépgyár kollektívája készítette a múzeumtól kapott gipszöntvény alapján.

Zalai Hírlap, 1992

Raffay Ernő államtitkár Nagykanizsán

Nagykanizsára látogatott tegnap **Raffay Ernő**, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára. Elsőként a **Thúry György** laktanyát kereste fel, hogy tájékozódjon a hivatásos és sorkatonák helyzetéről.

Az államtitkár kalauza Poprádi Zoltán alezredes, dandárparancsnok volt.

Elsőként a tiszteletére felsorakozott díszszázad előtt lépett el a vendég (*képünkön*), majd a dandárparancsnok tett jelentést a Thúry György Gépesített Lövészdandár helyzetéről. Mint az elhangzott, az állomány szociális és anyagi körülményei rendkívül aggasztóak. A tisztek 23, a tiszthelyettesek 49 százalékka él a létminimumon vagy az alatt. A sorállományúak egyötöde munkanélküliként vonult be, s az sem elhanyagolható, hogy legnagyobb részt fővárosi, illetve Budapest környéki fiatalok szolgálnak ebben a laktanyában.

Raffay Ernő egyebek között aziránt érdeklődött, hogy mi-

ként tudják hosszú távon kezelni a szociális és anyagi problémákat. Az alezredes válaszában elmondta, hogy az állomány y kellő türelemmel bír, de várják, hogy anyagi körülményeik hamarosan javuljanak.

A rövid tájékoztatót követően az államtitkárt és kíséretét körülvették a laktanya területén. Megtekintették a műszaki állományt, ellátogattak körletekbe, majd az országban egyedülálló aleggységi kórházban is körülnéztek. Nem maradt ki a sétából a tervezett kápolna épületének megtekintése sem, s az alezredes Raffay Ernő segítségét is kérte, hogy mihamarabb

visszanyerje egykori funkcióját a kápolna.

A tisztekkel és a sajtó képviselőivel elfogyasztott közös ebédet követően került sor az államtitkár és a sorállomány érdekvédelmi képviselőinek találkozására. Az aleggységbizalmiak elmondták, hogy milyen problémák foglalkoztatják őket leginkább, kezdve a gyakori és megterhelő szolgálatoktól egészen az anyagi gondokig. Egy kérdésre válaszolva az államtitkár ígéretet tett, hogy megvizsgálják a katonák utazási költsége csökkentésének lehetőségét.

A sorállományúak után a hivatásos és polgári alkalmazottakkal találkozott az államtitkár, s a korábbiakhoz hasonlóan, nyílt légkörben folytatott eszmecsere-t a fórumon résztvevőkkel.

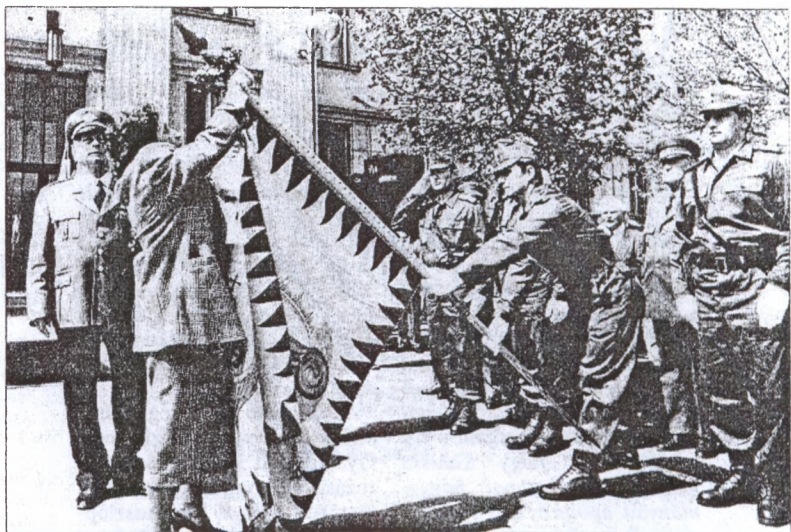
Raffay Ernő délután a Kanizsai Demokrata Kör vendége volt.

A házigazdák rendezésében került sor arra a lakossági fórumra, amelyen Biztonságpolitika—Honvédelem címmel tartott előadást a meghívott.

L. B.



Zalai Hírlap, 1992. november 14. Írta: Rab László



Vitéz Szende László, valamint neje — mint zászlóánya — az ünnepségen.

(Szakony Attila felvétele)

Visszatért az ezredzászló

Megható ünnepség a 750. éves kanizsai évfordulón

Tegnap délben sokszáz diák, felnőtt népesítette be a kanizsai Erzsébet-teret, hogy részese legyen a város írásos említése 750. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségnek.

Elsőként a tér újjávarázsolt északi részének és a régi Török kút hasonmásának átadására került sor. *Lovrencsics Lajos*, a Városvédő Egyesület elnöke avatóbeszédében elmondta: céljaik között szerepelt, hogy a Nagykanizsát reprezentáló régi emlékeket helyreállítsák. Az eredeti Török kút — mely 1934-ig a Deák téren állt, s akkor a 48-as gyalogezred emlékművének felállítására miatt helyezték át az Erzsébet térre — nem lehetett felújítani. Ezért döntöttek úgy, hogy elkészítetik a pontos mását, az eredeti pedig a Thury György Múzeumban

nyert méltó elhelyezést. A munkákat — a park rendezése, kandelábertek elhelyezése — széles körű társadalmi összefogással végezték el. A kút a város egyetlen köztéri ivókútjaként is szolgálja a jövőben kanizsaiakat.

Abban a pillanatban, mikor lehullt a Török kútról a lepel, 750 kanizsai diák 750 léggömböt engedett a magasba, hogy vigyék hírül a dél-zalai város jeles évfordulóját. A lufikat a város cégeinek, vállalkozásainak, intézményeinek emblémái díszítették. Pontban 12 órakor a polgármesteri hivatal bejárata előtti alkalmi emelvény előtt el-

vonult a Thury György Gépesített Lövészdandár díszszázada, s ezzel kezdetét vette az egykori kanizsai 17. Honvéd Gyalogezred zászlójának ünnepélyes átadása. *Suhai Sándor* polgármester köszöntötte a megjelenteket, közöttük *dr. Fodor Istvánt*, a Honvédelmi Minisztérium pontkapitányát, a partnervárosok és a megye más településeinek képviselőit, a hajdan volt ezred katonáit és hozzátartozóikat, majd Fodor István lépett a mikrofonhoz.

Felelevenítette a csapatzászló történetét, melyet egy zászlós bízott az apósára, aki a németországi Wang és Unterreit községek templomának tornyában rejtette el, s őrizte egészen a haláláig, majd a községek polgárai viselték gondját. 1991-ben — a *(Folytatás a 2. oldalon.)*

Visszatért az ezredzászló

(Folytatás az 1. oldalról.)

véletlen szerencsés közbenjárásával — derült ki, hogy a zászló a nagykanizsai honvéd gyalogezred egykori jelképe.

— Különös jelentősége van annak, hogy a zászló visszaadásra a második világháború befejezésének 50. évfordulójához közeli napon kerül sor. Az 17. Honvéd Gyalogezred e zászló alatt harcolt 1942 áprilisától 1943 februárjáig a Donnán. E jelkép a ma itt szolgáló hivatásos és sorkatonák számára azt szimbolizálja, hogy Kanizsa méltón őrzi katonai hagyományait, ápolja és őrzi a fegyveres erők és a lakosság kapcsolatát — mondta Fodor István, majd tolmácsolta a honvédelmi miniszter üdvözlését.

— E zászlóra tekintve — folytatta a szónok — a béke óhaja jut leginkább eszembe, hogy a mai kanizsai dandár csapatzászlaja soha ne éljen meg olyan viszontagságokat, mint a most visszakerült csapatzászló. Ez az erekye legyen a béke szimbóluma.

A beszéd után egy sorkatonára elszavalt a Hazatért zászló című költeményt, melyet erre az alkalomra írt Harcz Lajos, az egykori ezred volt katonája.

A zászló megőrzéséért vitéz Szende László nyugállományú

ezredes, a 17. Honvéd Gyalogezred volt parancsnoka mondott köszönetet. A zászlószegetet Poprádi Zoltán alezredes ütötte be a zászlórúdba, majd vitéz Szende Lászlóné, Tüttöné dr. Németh Eleonóra, Poprádi Zoltánné és vitéz Németh Istvánné kötöttek szalagot a zászlóra. Az ereklyét Erdős Géza plébános, Balogh Tibor református és Deme Dávid evangélikus lelkész áldotta meg.

A megható ünnepség a díszszázad és a hajdani 17. Honvéd Gyalogezred katonáinak masírozásával ért véget. Délután a temetőben a Doni Emlékoszlopnál és a német—magyar katonai temető keresztjénél helyezték el a megemlékezés virágait az egykori harcostársak.

A 750 éves jubileum alkalmából a Városi Televízió által közvetített helytörténeti vetélkedők színhelye volt a Hevesi Sándor Művelődési Központ, ahol csütörtökön a középiskolások, péntek délután pedig a felnőtt csapatok döntőjét bonyolították. Eredmények a középiskolásoknál: 1. Dr. Mező-gimnázium 2/a, 2. Cserháti SZKI, 3. Dr. Mező 4/d.

A felnőtteknél: 1. Nk. Vívók (Bokorné Laukó Emőke, Vörös Tünde, Kiss György), 2. Surd, 3. Dél-zalai Vízmű.

Zalai Hírlap, 1995. április



Parancsnok volt Nagykanizsán, 1956-ban

Ez év októberében két kiemelkedő eseményre emlékezett az ország, így a Magyar Honvédség is. Október 23-án ünnepeltük az 1956-os forradalom és szabadságharc 35. és a Magyar Köztársaság kikiáltásának 2. évfordulóját. Az ünnephez kapcsolódva, a Thury György nevét viselő gépesített lövészdandárnál - 1991. október huszonekettedikén - egésznapos program keretében idéztük fel az országos és helyi vonatkozású eseményeket.

Októberre készülődve ismét átlapoztuk az alakulatunk történetét megörökítő könyvet, melyben az 1953-57 közötti évek eseményei - Úveges Lajos őrnagy volt ekkor az ezredparancsnok - szinte teljes mértékben hiányoztak. Hiteles, valós képet szeretnénk volna kapni erről az időszakról is, ezért megkíséreltük az egykori parancsnok felkutatását. Munkánk során eredeti dokumentumokra leltünk, de a család, az egykori kollégák, a szemtanúk is segítettek megtalálni Úveges Lajos miskolci otthonát.

Kötetlen beszélgetésünk során - melyet videófilmre vettünk - világosan kirajzolódtu, mi is történt valójában Nagykanizsán, 1956 októberének végén.

A fővárosban kirobbant forradalom híre csak néhány nap elteliével érkezett el Nagykanizsára, és fejtette ki hatását. A helyi hatalom 1-2 órán belül kártyavárként omlott össze. A városban különösebb atrocitások nélkül viszonylag békésen zajlottak a demonstrációk. A visszaemlékezők egyetlen halálesetről tudnak, ami a mozi előtti téren történt.

A forradalmi események irányítását olyan személyek vették át, akik reálisan félték meg a kialakult helyzetet, és mindent elkövettek azért, hogy elkerüljék a vérontást. Egyetlen lövés sem dördült el, a beérkező szovjet csapatokra senki nem lőtt. Hogy nem következett be a mosonmagyaróvárihoz hasonló véres tragédia - idézik fel a szemtanúk - nagyban köszönhető Úveges Lajos őrnagynak, a helyőrség akkori parancsnokának. Úveges őrnagy akkor sem vesztette el a fejét, amikor a laktanya előtti nagy téren, fegyvert követelve, több ezer ember gyűlt össze.

A parancsnok fegyvertelenül lépett a tömeg elé és szót értett velük. Határozott, de baráti fellépésével józan belátásra bírta az egybegyűlteket, akik békésen elvonultak a laktanya elől.

Úveges Lajos őrnagyot mindezek ellenére 1957 elején leváltották parancsnoki beosztásából, majd - 1958 januárjában - bíróság elé állították. A katonai bíróság ítélete alapján lefokozták, 4 év börtönbüntetéssel, illetve részleges vagyonelkobzással sújtották. Két év után szabadult, majd a Paks-i Atomerőműnél dolgozott, ahonnan tíz esztendővel ezelőtt ment nyugdíjba.

1990. október huszonharmadikán Úveges Lajos visszakapta a rendfokozatát, és a Magyar Honvédség nyugállományú alezredeseként tiszteességes nyugdíjra jogosult.

1991. október huszonekettedikén - a dandárparancsnok úr meghívásának eleget téve - látogatott el hozzánk egykori parancsnokunk, és a jelenleg itt szolgáló és egykori tisztársaival töltse a napot, s részt vegyen az évfordulókhoz kapcsolódó rendezvényeken. A különböző programokon, találkozókön - noha a legkülönbözőbb korosztályok voltak jelen - a meghívott vendégek, az akkori „barikád” mindkét oldalát képviselték ugyan, de a megnyilatkozásokat nem a visszafelé mutogatósság jellemezte, hanem a közös jövőért érzett felelősség, a Magyar Honvédség jelene és jövője iránti érdeklődés és aggodalom.

Nádas János

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A SZÖVEGBEN ELŐFORDULÓ RÖVIDÍTÉSEK

cs.	császári
kir.	királyi
tv.	törvény
tvc.	törvénycikk
MN	Magyar Néphadsereg
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
BM	Beliügyminisztérium
Ogy.	Országgyűlés
FM	Földművelésügyi Minisztérium
VSZ	Varsói Szerződés
ZMKA	Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
ZMNE	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
HŐR	Határőr
„M”	mozgósítás
pk.	parancsnok
TÖF.	törzsfőnök
gl.	gépkocsizó lövész
hk.	harckocsi
tü.	tüzér
pct.	páncéltörő
lé.	légvédelmi
feld.	felderítő
mű.	műszaki
hír.	híradó
eü.	egészségügyi
kom.	kommendáns
Kom. hiv.	kommendáns hivatal
RÁF.	rádiófelderítő
jav.műh.	javitóműhely
üza.	üzemanyag
gpu.	géppuska, géppuskás
„gimnasztyorka”	orosz típusú gyakorlózubzony
ÁVH	Államvédelmi Hatóság
rlg.	részleg
sz.	szakasz

szd.	század
ü.	üteg, századszintű alegység
z	zászlóalj
o.	osztály, zászlóaljszintű alegység
e.	ezred
dd.	dandár
ho.	hadosztály
hdt.	hadtest
ETÖ	előkészítő törzs
löv.e.	lövészezred
av.	aknavető
hk. f. z.	harckocsi felderítő zászlóalj
lé. rak. ü.	légvédelmi rakéta ezred
th.	tiszthelyettes

Katonai rendfokozatok

örv.	örvezető
tiz.	tizedes
szkv.	szakaszvezető
örm.	örmester
törm.	törzsrörmester
ftörm.	főtörzsrörmester
zls.	zászlós
tzls.	törzszászlós
ftzls.	főtörzszászlós
alhdgy.	alhadnagy
hdgy.	hadnagy
fhdgy.	főhadnagy
szds.	százados
örgy.	örnagy
alez.	alezredes
ezds.	ezredes
ddtbk.	dandártábornok
vörgy.	vezérőrnagy
altbgy.	altábornagy
vez.ezds.	vezérezredes

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Lovrencsics Lajos</i> : Egy volt katonaváros múltjára emlékezünk	3
<i>Temesvári Andor</i> : Katonaváros született	7
A dualizmus kora. 1867—1914	7
A katonaváros kialakulásának előzményei	7
A honvédség felállítása	9
Az első világháború. 1914—1918	13
A mozgósítás	13
Város a háború alatt	16
A két világháború közötti Nagykanizsa. 1918—1940	18
Polgári forradalom	18
A Tanácsköztársaság	19
Trianon után	20
Mi történt még az előzőeken kívül?	27
A város védelmi felkészítése	31
Újrafelfegyverkezés	32
Az új hadrend	42
Részvétel a II. világháborúban. 1941—1945	46
A győzelem hitében	46
Don. 1942	46
Elindulás	46
Hazaérkezés	49
Katonai összeomlás	50
A nyilasok uralma	53
Az utolsó hetek	55
Mi maradt Kanizsán?	55
Forrásmunkák	58
<i>Büki Pálné—Harasztosi Vince—Szabó Lajos</i> : 1945—1990-ig	59
A Magyar Demokratikus Hadsereg szárazföldi harcoló csapatainak békehadrendje. 1945—1948-ig	59
Összesített áttekintés	59
Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek	61
Országos kitekintés	61
A Magyar Néphadsereg szárazföldi harcoló csapatainak békehadrendje. 1949—1956-ig	62
Összesített áttekintés	62

Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek	67
Országos kitekintés	71
A Magyar Néphadsereg szárazföldi harcoló csapatainak békehad-	
rendje. 1957—1988-ig	72
Összesített áttekintés	72
Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek	83
Országos kitekintés	89
A Magyar Honvédség szárazföldi harcoló csapatainak békehad-	
rendje. 1989—1990-ig	94
Összesített áttekintés	94
Az ezen idő alatt Nagykanizsán állomásozó egységek	97
Országos kitekintés	98
Felhasznált irodalom	98
<i>Poprádi Zoltán: A kilencvenes évek</i>	99
A nagykanizsai helyőrség parancsnokai	113
<i>Halmos Ildikó: A kanizsai kaszinó székházának története</i>	117
Előzmények	117
Kezdetek	117
1945 után	119
Felhasznált irodalom	126
<i>Büki Pálné—Lovrencsics Lajos szerk.: Visszaemlékezések</i>	127
<i>Özv. Bátorfi Józsefné: Emlékek az utolsó békeidők katonáiról,</i> <i>illetve az 1945-ös év néhány epizódja</i>	127
<i>Berentés Tamás: Részletes tájékoztató a magyar hadsereg</i> <i>— közöttük a nagykanizsai katonák — sorsáról (1916—1943)</i>	130
<i>Debreczeni Attila: Egy klubparancsnok vallomásai</i>	140
<i>Fleskó Györgyné: Emlékek édesapjáról és a bevonulási köz-</i> <i>pontról</i>	150
<i>Gábor Ernő: Az utolsó hadparancs a zalai honvédekhez</i>	155
<i>Gömöri Zoltánné: Akik a hivatásos és sorozott állomány</i> <i>életét segítették</i>	164
<i>Gőcze Istvánné: Emlékképek az együtt leélt 40 évükből</i>	168
<i>Harcz Lajos: A nagykanizsai hadikórház története</i>	171
A kórház működése	174
Az első világháború utáni évtized	175
A kórház civil részévé vált területének élete	175
A kórház az 1930-as évektől	177
<i>Kertész József: Aki bátorságot a felnőtt élethez a seregben</i> <i>kapott</i>	179

<i>Móricz István</i> : Történet a képzőművésszé vált katonáról	181
<i>Polai Dezső</i> : Emlékezés a tiszti iskolai időkre, és az ott végzetek sorsára	185
Vitéz Szabadi Béla, az Angol—magyar Bank Rt. dolgozója, c. karaszományos őrmester élete és hősi halála a II. világháborúban	189
<i>Szabó Lajos</i> : A legenda marad	194
Így kezdődött	194
A kihívás	194
Kiképzés és készség	195
A legenda szájról szájra járt	195
Együtt a várossal	196
Emlékké vált	198
<i>Tarr Ernő</i> : Egy harcokszíó életútja Nagykanizsától Nagykanizsáig	199
<i>Vörös Béla</i> : Egy fiatal tisztjelölt megpróbáltatásai a kiképzés ideje alatt	203
Az utókornak emlékül (volt egyszer egy háború...)	
Fekete Ferencné és Mártz Lászlóné féltett kincsei	207
<i>Poprádi Zoltán—Szabó Lajos szerk.</i> : Katonaváros a sajtó tükrében	213
A szövegben előforduló rövidítések	223

Országos Széchényi Könyvtár



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Nyomdai munkálatok:



Felelős vezető:
Brenner Árpád

